

III 383

REVUE BYZANTINE
SUPPLÉMENT DU TOME II.
ВИЗАНТИЙСКОЕ ОБОЗРѢНІЕ
Приложение къ II тому.
№. 1.

VIE
DE
SAINT THÉOCLÈTE

ÉVÊQUE DE LACÉDÉMONE

PUBLIÉE D'APRÈS LE MANUSCRIT N. 583 DE LA
BIBLIOTHÈQUE BARBERINE

PAR

NIKOS A. VÉES.

Юрьевъ.
Типографія К. Маттисена.
1916.

III 383

REVUE BYZANTINE
SUPPLÉMENT DU TOME II.
ВИЗАНТИЙСКОЕ ОБОЗРѢНІЕ
ПРИЛОЖЕНІЕ КЪ II ТОМУ.
№. 1.

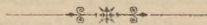
VIE
DE
SAINT THÉOCLÈTE

ÉVÊQUE DE LACÉDÉMONE

PUBLIÉE D'APRÈS LE MANUSCRIT N. 583 DE LA
BIBLIOTHÈQUE BARBERINE

PAR

NIKOS A. VÉES.

Юрьевъ.

Типографія К. Маттисена.

1916.

*Βίος τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου ἐπισκόπου Λακεδαιμονίας
ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 583 Βαρβερινοῦ κώδικος ἐκδιδόμενος.*

Πᾶσα πηγὴ προάγουσα τὰς γνώσεις ἡμῶν περὶ τῆς κατὰ τοὺς μέ-
σους καλουμένουσ αἰῶνας καταστάσεως τῶν χωρῶν καὶ τόπων ἐκείνων,
οἵτινες συνδέονται πρὸς τὰς κλασσικὰς ἑλληνικὰς ἀναμνήσεις, εἶναι βεβαίως
πάντοτε εὐπρόσδεκτος καὶ πολλὰκις θεωρητέα ἀληθῶς πολύτιμος. Τοῦτο
ἰσχύει πρὸ παντὸς λεγόμενον ἐν σχέσει πρὸς τὰς δύο ἐκείνας χώρας, αἵτινες
κατὰ τὴν ἔγκριστον Ἀρχαιότητα διεδραμάτισαν τὰ πρώτιστα καὶ ὑπῆρξαν
κέντρα κυριώτατα τοῦ καθ' ὅλου ἑλληνικοῦ βίου, ἐννοῶ τὴν Ἀττι-
κὴν καὶ τὴν Λακεδαίμονα. Καὶ αἱ μὲν πηγαὶ αἱ διαφωτίζουσαι — εἰ
καὶ ἐν πλείστοις σημείοις ἀμυδρῶς — τὰς τόχας τῆς Ἀττικῆς κατὰ
τὴν μεσοχρόνιον περίοδον εἶναι ὅπωςδῆποτε ἱκαναί, ἐφ' ὧν ἐρειδό-
μενος ὁ πολὺς Φερδινάνδος Gregorovius παρέσχεν ἡμῖν τὴν μετ'
ἐνθουσιασμοῦ καὶ ποιητικῆς ἐξάρσεως γεγραμμένην Ἱστορίαν τῆς
πόλεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας¹⁾.

1) F. Gregorovius, Geschichte der Stadt Athen im Mittelalter. Τόμοι
δύο. Ἐν Στουτγάρδη 1889. Περὶ τοῦ ἔργου — μὴ ἀνταποκρινομένου ἐν τισι σημείοις
εἰς τὴν μέθοδον τῆς ἀστρηῆς Ἱστορικῆς Ἐπιστήμης — ἰδὲ πρὸ παντὸς τὰ γεγραμμένα
ὑπὸ K. Krumbacher ἐν τῇ Berliner Philologische Wochenschrift τοῦ 1890,
ἀριθ. 2, σελ. 61—62 καὶ δὴ ἐν ἰδίῳ νεχρολογικῷ ἄρθρῳ περὶ Γρηγοροβίου, ὑπερ πρό-
χειρον εἰρίσκει τις ἐν Krumbacher, Populäre Aufsätze. Leipzig 1909, σελ.
279—371. — Ἡ Ἱστορία τῶν μεσαιωνικῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Γρηγοροβίου ἔτυχε καὶ
ἑλληνικῆς μεταφράσεως ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Μαρασλή ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἱστορία
τῆς πόλεως Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἀπὸ τοῦ Ἰου-
στινιανοῦ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατακτήσεως ὑπὸ Φερ-
δινάνδου Γρηγοροβίου μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς γερμανικῆς
μετὰ διορθώσεων καὶ προσθηκῶν ὑπὸ Σπυρίδωνος Δάμπρου“. Τόμοι τρεῖς. Ἐν Ἀθήναις 1904—1906. Ὁ μεταφραστὴς προὔταξε τοῦ ἔργου μα-
κρὰν εἰσαγωγὴν καὶ ἄλλως ἐκάθηρε καὶ ἐπλούτισεν αὐτό, χωρὶς ὅμως δυστυχῶς νὰ
λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ὡς ὄφειλε καὶ ἠδύνατο ἴσως, πάσας τὰς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γρη-
γοροβίου ἐκδοθείσας πηγὰς, τὰς πρὸς τὰς μεσαιωνικὰς Ἀθήνας σχετιζομένας καὶ χω-
ρὶς νὰ ὑποβάλλῃ κατὰ σύστημα τὰ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ κείμενα εἰς τὸν προσήγοντα

Εδώριθμοι δὲ καὶ πολλαχῶς ἤπτον διαφωτιστικαὶ εἶναι αἱ ἱστορικαὶ πηγαὶ αἱ συνδεόμεναι πρὸς τὴν μεσήλικα καὶ δὴ πρὸ τῆς φραγκοκρατίας κατάστασιν τῆς Λακεδαιμόνος, ἧς ἄλλως τε δὲν ἐνεφανίσθη εἰσέτι ὁ Gregorovius¹⁾. Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων πηγῶν ἐπίλεκτον κατέχει θέσιν ὁ Βίος τοῦ ἐκ τῆς Πολεμωνιακῆς χώρας τοῦ Πόντου δομωμένου Ἁγίου Νίκωνος, τοῦ ἐπικαλουμένου Μετανοεῖτε, τοῦ καὶ σήμερον ἔτι ὡς πάτρωνος τῆς Λακεδαιμόνος τιμωμένου, ὅστις Βίος παρέχει ζωηρὰν ὁπωςδήποτε εἰκόνα τῆς κατὰ τὸν Γ'-ΙΑ' αἰῶνα καταστάσεως οὐ μόνον τῆς χώρας ταύτης, ἀλλὰ καὶ τῆς καθ' ὅλου Πελοποννήσου. Τὸν Βίον τοῦτον — ἀπὸ μακροῦ ἤδη ἐκδεδομένον ἐν λατινικῇ μεταφράσει²⁾ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Ἑλληνικοῦ Βαρβερίνου κώδικος 583 οὐχὶ ἄνευ σφαλμάτων ὑπὸ τοῦ πατρὸς Sirmond γενομένη — ἐχρησιμοποίησαν ἀρκοῦντως ἤδη οἱ περὶ τὴν μέσσην Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἐνδιατριβόντες καὶ δὴ εἰσηγουμένου τοῦ Καρόλου Hopf³⁾. Τὸν αὐτὸν δὲ Βίον, ἐκδεδομένον ἀπὸ τινος καὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ πρωτοτύπῳ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 210 κώδικος τῆς Ἀγιορειτικῆς μονῆς τοῦ Κουτλουμουσίου⁴⁾, ἔχομεν καταστήσει ἀντικείμενον πολλαπλῆς ἐρεῦνης ἡμῶν,

ἔλεγχον. — Καὶ ἡμεῖς παρασκευάζομεν ἀπὸ ἐτῶν διεξοδικὸν φρόντισμα: „Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας“.

1) Ὁ φιλόπατρις καὶ φιλόμοσος Λακεδαιμόνιος κ. Ἀθανάσιος Ματάλας εἶχεν ἐν ἔτει 1909 προκηρῦξει ἱστορικὸν διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφὴν τῆς πολιτικῆς ἰδίως ἱστορίας τῆς Σπάρτης „ἀφ' ὅτου ἀνεφάνη μέχρι τοῦ 1835 ἔτους ὑπὸ τὰς ποιήλας περιπετείας καὶ μετωνυμίας εἰς Λακεδαίμονα καὶ Μυστρᾶν καὶ ἐξακριβωθῆ ἴποτε ἔπασεν ἡ Σπάρτη ὑπάρχουσα ὡς πόλις κατοικουμένη“. Ἀυστηρῶς ἡ πρὸς ὑποβολὴν ἔργων τεταγμένη προθεσμία παρήλθεν ἤδη λήγοντος τοῦ Σεπτεμβρίου 1912, χωρὶς νὰ ὑποβληθῆ ἔργον τι. Θὰ ἦτο ἐνκαίριον νὰ προκηρῦσαστο καὶ αὐτίς ὁ ἀγὼν καὶ νὰ καθίστατο οὗτος διεθνής.

2) Ἰδὲ Martene καὶ Durand, Veterum Scriptorum... amplissima collectio. Τόμ. 5'. Ἐν Παρισίοις 1729, σελ. 837—886 (ἔθεν ἐπίσης λατινιστὶ ἐξεδόθη ἐπὶ μέρους παρὰ Migne, Patrologia Graeca. Τόμ. PII', σελ. 975—988).

3) K. Hopf, Geschichte Griechenlands vom Beginn des Mittelalters bis auf unsere Zeit. Ἐν τῇ Allgemeine Encyclopädie von Ersch und Gruber. Μέρος Α'. Τόμ. ΠΕ', σελ. 123 κ. ἐ., 136 κ. ἐ. — Τμῆμα τῆς ἐνταῦθα κειμένης περιγραφῆς τῆς Λακεδαιμόνος κατὰ τὸν Γ'—ΙΑ' αἰῶνα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Συναξαρίου τοῦ Ἁγίου Νίκωνος μετέφρασεν ἑλληνιστὶ ὁ Σπ. Π. Λάμπρος ἐν τῷ ἀρθροῖδῳ αὐτοῦ „Νίκων ὁ Μετανοεῖτε“, ὑπερ ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Μ. Ι. Θεοδωροπούλου, Σπαρτιατικῷ Ἡμερολογίῳ, Ἔτος Β' (1901) σελ. 7 κ. ἐ. καὶ εἶτα ἐν Σπ. Π. Λάμπρου, Μικταῖς Σελίσ. Ἐν Ἀθήναις 1905, σελ. 401 κ. ἐ. Ἀνποῦμαι ὀφείλων καὶ ἐνταῦθα νὰ παρατηρήσω, ὅτι τὸ ἀρθροῖδιον τοῦτο τοῦ καθηγητοῦ κ. Σπ. Π. Λάμπρου περιέχει ἱκανὰς ἀμαρτίδας, ἅς οὗτος ἠδύνατο νὰποφύγη μετὰ ἰσοσοχῆς μελετῶν τὸ ἀρχέτυπον κείμενον τοῦ Συναξαρίου τοῦ Ἁγίου Νίκωνος.

4) Τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον ἐξεδόθη — ἐπὶ τῇ βάσει ἀπογράφου τοῦ μακαρίτου ἱερομονάχου Κυρίλλου Κουτλουμουσιανοῦ, ἀντιβληθέντος κατόπιν ὑπὸ Φιλίππου Γεωργαντᾶ — ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπρου ἐν τῷ „Νέφ Ἑλληνομνήμωνι“ τόμ. Γ' (1906) σελ. 129—228. — Ὁ καθηγ. κ. Σπ. Π. Λάμπρος, ἔνθ' ἀνωτέρω,

προσεχῶς δημοσιευθησομένης, δι' ἧς καταδεικνύεται, ὅτι περὶ τοῦ κείμενου τούτου, τοῦ Βίου τοῦ Ἁγίου Νίκωνος τοῦ ἐπικαλουμένου Μετανοεῖτε λέγω, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐκτεθειμένων ἔχουσιν ἐπικρατήσει ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ σφαλεραί, ὡς μὴ ὄφελεν, δοξασίαι τινὲς καὶ μάλιστα χρονολογικῆς φύσεως.

Πλήν τοῦ Βίου τοῦ Ἁγίου Νίκωνος καὶ ἕτερον ἀγιογραφικὸν κείμενον, τὸ κατωτέρω παρ' ἡμῶν ἐκδιδόμενον, ἔρχεται νὰ ἐπιχρῆσθῃ φῶς ἐπὶ τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας τῆς Λακεδαιμόνος. Καὶ δὲν περιέχει μὲν ὁ κατωτέρω Βίος τοῦ Θεοκλήτου ἐπισκόπου Λακεδαιμονίας ἀδρομερεῖς καὶ διεξοδικὰς ἱστορικὰς εἰδήσεις — ὅποιαι τις ἐν τῷ Βίῳ τοῦ Ἁγίου Νίκωνος ἀπαντᾷ — ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ ὁ ἐξ αὐτοῦ ἀμητὸς πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς μεσοχρονίου ἱστορίας τῆς Λακεδαιμόνος εἶναι πάντως ἀξιόλογος καὶ εὐπρόσδεκτος. Ἐξ ἄλλου τὸ κατωτέρω κείμενον καθ' ἑαυτὸ λαμβανόμενον παρέχει προβλήματα τινὰ ἀπὸ φιλολογικῆς ἀπόψεως πάντως ἐνδιαφέροντα, καὶ ἃ ἀναντιρρήτως ὁ ἐπαῖων ἀναγνώστης θέλει ὁμολογήσει.

Ὁ κ ῶ δ ι ξ ,

ἐξ οὗ ἐξεγράφη ὁ Βίος τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου ἐπισκόπου Λακεδαιμονίας, εἶναι ὁ ὑπ' ἀριθ. 583 [= VI 22] olim 169 ἑλληνικὸς τῆς ἐν Ῥώμῃ Βαρβερνῆς Βιβλιοθήκης, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ περιέχων ἐπίσης τὸν Βίον τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, αὐτὸς ἐκεῖνος, ἐξ οὗ τὸ τελευταῖον τοῦτο κείμενον μετεφράσθη λατινιστὶ ὑπὸ τοῦ Ἰησουῖτου πατρὸς Sirmond διὰ τὴν συλλογὴν τοῦ Martene καὶ Durand¹⁾. Ἐχων τις ὑπ' ὄψει τὸ γεγο-

σελ. 130 σημειῶν, ὅτι ὁ Κοντλονμουσιανὸς κῶδιξ, καθ' ὃν ἐξέδωκε τὸ συναξάριον τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, ἐγράφη „ὑπὸ Παρθενίου ἐπισκόπου ἀγνώστου ἐπικοπιῆς“ τῷ 1630. „Ὅτι δ' ὅμως ὁ Παρθένιος οὗτος ταῦτις πρὸς τὸν δμώνυμον ἐπίσκοπον Εὐρυσθένης, οὗ γινώσκωμεν ἱκανὰ βιβλιογραφικὰ ἔργα, ἔδειξα ἤδη ἀλλαχού. (Πρβλ. Νίκων Α. Βέη, „Οἱ Ἐβραῖοι τῆς Λακεδαιμονίας καὶ τοῦ Μυστρά“. Ἐν τῷ „Νουμᾶ“ τόμ. Γ', 1905, ἀριθ. 166, σελ. 10—11). Τὸ περιεργον εἶναι, ὅτι ὁ καθηγητὴς Λάμπρος δῦσχυρίσθη καὶ ἀνέγραψε, κατ' ἐπανάληψιν, ὅτι ἀνεκάλυψε τὸ δῆθεν ἀγνοούμενον καὶ ἀπολεσθὲν ἑλληνικὸν πρωτότυπον τοῦ Συναξαρίου τοῦ Ἁγίου Νίκωνος. (Πρβλ. Ἐκθεσις Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου... πρὸς τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων περὶ τῆς εἰς τὸ Ἁγιον Ὄρος ἀποστολῆς αὐτοῦ κατὰ τὸ θῆρος τοῦ 1880. Ἀθήνησι 1880, σελ. 28. — Τοῦ αὐτοῦ, Μικταὶ Σελίδες σελ. 401). Ἄλλ' ὁ κομπαστικὸς δῦσχυρισμὸς οὗτος δὲν ἔχει ἀπολύτως βάσιν, διότι τὸ ἑλληνικὸν πρωτότυπον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Συναξαρίου ἐγινώσκετο ἀπὸ αἰώνων ἤδη ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βαρβερνῶ κῶδιξι 583, ἐξ οὗ ὁ πατὴρ Sirmond ἐφιλοτέχνησε τὴν λατινικὴν μετάφρασιν καὶ ὃν κῶδικα ἐπὶ μέρους ἀντέβαλεν ἐσχάτως ὁ Σπ. Π. Λάμπρος („Ὁ Βαρβερνῶς κῶδιξ τοῦ Βίου Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε“. Ἐν τῷ „Νέφ Ἑλληνομνήμονι“ τόμ. Ε', 1908, σελ. 301—304 δ').

1) Ἴδὲ τὴν ὑποσημείωσιν 2 τῆς σελ. 2.

νός, ὅτι ὁ κῶδιξ οὗτος 583 τῆς Βαρβερινῆς Βιβλιοθήκης περιέχει ἀγιολογικά κείμενα πρὸς τὴν Λακεδαίμονα σχετιζόμενα, ἠδύνατο οὐχὶ ἀπιθάνως νὰ εἰκάσῃ, ὅτι οὗτος κατηρτίσθη καθ' ὄλου ἢ ἐπὶ μέρους ἐν Λακεδαίμονι ἢ ὑπὸ Λακεδαιμονίου τινὸς ἐν τῇ ξένη ἢ τέλος ὑπὸ προσώπου διὰ τὰ Λακεδαιμονιακὰ ὁπωσδήποτε ἐνδιαφερομένου. Ῥητὴ ὁμως ἐνδείξις περὶ τῆς τοιαύτης καταγωγῆς τοῦ χειρογράφου ἐλλείπει¹⁾. Διεξοδικὴ περιγραφή τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδικος κεῖται παρὰ Hippolytus Delehaye²⁾. Ἐνταῦθα ῥητέον ἀπλῶς, ὅτι ὁ κῶδιξ οὗτος εἶναι χαρτῶς τὴν ὕλην, ἐκ σελίδων 1026 — ὧν αἱ διαστάσεις $0,38 \times 0,28$ — ἀποτελούμενος, κατὰ δύο στήλας γεγραμμένος καὶ δὴ ὑπὸ διαφόρων χειρῶν τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, καθ' ἃ διατυποῖ ὁ H. Delehaye. Ὁ Βίος τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου κατέχει τὰς σελίδας 684—706 καὶ μέγα μέρος τῆς σελ. 707, ἀκολουθῶν ἐν τῇ σειρᾷ τῶν περιεχομένων τοῦ κώδικος ἀμέσως μετὰ τὸν Βίον τοῦ Ἁγίου Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε, ὅπερ κείμενον κατέχει τὰς σελίδας 611—683. Ἀμφότεροι οἱ πρὸς τὴν Λακεδαίμονα σχετιζόμενοι Βιοὶ ἁγίων φαίνονται γεγραμμένοι ἐν τῷ κώδικι ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς, ἥτις κατ' ἐμὲ κριτὴν δύναται νὰνῆκῃ καὶ εἰς τὸν ΙΔ' τελευτῶντα αἰῶνα. Δυστυχῶς ὁ Βίος τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου δὲν εἶναι ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδικι — ὅστις κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε ἐγνωσμένα εἶναι ὁ μόνος περιέχων τὸ κείμενον τοῦτο — κατὰ πάντα ἀκέραιος παραδεδομένος · διότι ἡ σελ. 690 ἐπὶ μέρους καὶ ὀλόκληρος ἢ σελίς 691 κατελείφθησαν ἄγραφοι · τὸ ἀντιβόλαιον, ὅπερ εἶχεν ὁ βιβλιογράφος ὅπ' ὄψιν ἀντιγράφων τὸν Βίον, ἦτο χασματῶδες κατὰ ἓν, ὡς φαίνεται, φύλλον · δι' ὃ κατελείφθη ἐν τῷ κώδικι ἡμῶν, κατὰ τὸ ἀντίστοιχον πρὸς τὸ χάσμα τοῦ ἀντιβολαίου μέρος, τμῆμα τῆς σελίδος 691 καὶ ὀλόκληρος ἢ σελίς 691 ἄγραφος ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ συμπληρωθῶσι αὐταί, καιροῦ δεδομένου, ἐπὶ τῇ βάσει ἐτέρου κώδικος, ὅπερ ὁμως δὲν ἐγένετο. Ἐξαιρέσει τοῦ χάσματος τούτου ὁ Βίος τοῦ Ἁγίου Θεοκλή-

1) Ἴδὲ τὴν ἀμέσως ἐπομένην σημείωσιν.

2) [H. Delehaye], Catalogus codicum hagiographicorum Graecorum Bibliothecae Barberinianae de Urbe. Ἐν τοῖς Analecta Bollandiana. Τόμ. XIX (1900) σελ. 107—114. Ὁ μετὰ ταῦτα περιγράφας τοὺς ἑλληνικοὺς κώδικας τῆς Βαρβερινῆς Βιβλιοθήκης Seymour de Ricci (Liste sommaire des manuscrits Grecs de la Bibliotheca Barberina ἐν τῇ Revue des Bibliothèques τόμ. XVII, 1907, σελ. 124) δὲν παρέχει λεπτομερῆ τινα περιγραφὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κώδικος, ἀλλ' ἀρκεῖται παραπέμψων εἰς τὰ ὑπὸ H. Delehaye, ἐνθ' ἀνωτέρω, προγεγραμμένα. — Περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ κώδικος, ὅτι οὗτός ποτε ἀνήκεν εἰς τὸν καρδινάλιον Sforza, ἐσημείωσε τινα ὁ H. Delehaye ἐν τοῖς Mélanges d'archéologie et d'histoire, τόμ. XVII (1897) σελ. 40. (Πρβλ. καὶ A. Piccolomini ἐν τοῖς Studi italiani di filologia classica, τόμ. VI, 1898, σελ. 170.)

του παραδέδοται ἐν τῷ μοναδικῷ κώδικι ὑπὸ ἐπιμελοῦς καὶ λογίου — καθ' ἃ εικάζεται — βιβλιογράφου ἀντιγραφείς, μετ' ἐλαχίστων μόνον ὀρθογραφικῶν τιῶν καὶ ἄλλων παροραμάτων, ἄνευ πολλῶν ἐπιτιμήσεων καὶ βραχυγραφιῶν. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι, ὅτι οὐδαμοῦ τοῦ τμήματος ἐκείνου τοῦ κώδικος, ἐν ᾧ τμήματι κεῖται ὁ Βίος τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου, ἀπαντᾷ ὑπογεγραμμένον εἴτε προσγεγραμμένον ι, καὶ ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ τμήματι ἐνίοτε τὸ ἐρωτηματικὸν σημεῖον κεῖται ἀντὶ κόμματος εἴτε ἀντὶ ἄνω ἢ κάτω τελείας.

Ὁ χρόνος τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου
Λακεδαιμονίας,

αὐτοῦ ἐκείνου, ὅστις εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς κατωτέρω βιογραφίας, δύναται νὰ ὀρισθῇ ἀσφαλῶς. Ἐν αὐτῇ καλεῖται οὗτος ῥητῶς ἐπισκοπος. Γνωρίζομεν, ὅτι ἡ Λακεδαιμονία ὑπαγομένη ὡς ἐπισκοπή τῷ θρόνῳ Πατρῶν τῆς Πελοποννήσου προήχθη εἰς μητρόπολιν ἐπὶ Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ, πατριαρχεύοντος Εὐστρατίου τοῦ Γαριδᾶ (1081—1084)¹⁾, καθ' ἃ ἀναφέρει παλαιὸν ἀξιόπιστον σχόλιον εἰς τὰ τακτικά πρωτοκαθεδρίας τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ πατριάρχῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως²⁾. Τινὰ μάλιστα τῶν τακτικῶν τούτων ἀναφέρουσι τὸ ἔτος ,σφγ' [= 1081/2] ὡς χρόνον τῆς τοιαύτης προαγωγῆς, ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου τὸ λεγόμενον „Περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονεμβασίας“ χρονικὸν ἀνάγει τὸ γεγονός τοῦτο ἀσφαλέςτερον — καθ' ἃ ἀλλαχοῦ διετύπωσα — εἰς τὸ ἔτος ,σφγα' [1082/3]³⁾. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ φερομένη ἐν τοῖς κώδιξι „... διατύπωσις... ὅπως ἔχουσι τάξεως οἱ θρόνοι τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως“, ἡ ῥητῶς ὡς ἔργον τοῦ ἔτους 860 ἐν πολλοῖς χειρογράφοις παραδεδομένη, ἀναφέρει ὡς οἱ μητρόπολιν τὴν Λακεδαίμονα ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν Λακεδαιμονίαν, ἀλλὰ πρέπει καὶ ἐνταῦθα νὰ τοιμσθῇ, ὅτι ἡ διατύπωσις αὕτη, ἡ προσγεγραφομένη εἰς

1) Πρὸς περὶ τῆς χρονολογίας προχείρως Μανουὴλ Γεδεών, Πατριαρχικοί πίνακες. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1885—1890, σ. 335 κ. ἔ.

2) Γ. Α. Ράλλη καὶ Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων. Τόμ. Ε'. Ἐν Ἀθήναις 1855, σελ. 482. — Πρὸς Κ. Μ. Ράλλης „Περὶ τοῦ τῆς ἐπισκοπῆς προβιβασμοῦ κατὰ τὸ δίκαιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας“ ἐν τῇ „Βυζαντιδῇ“ τόμ. Β', 1911—1912, σελ. 144.

3) Νίκου Ἀ. Βέη, Τὸ „Περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονεμβασίας“ χρονικόν. Αἰ πηγὰὶ καὶ ἡ ἱστορικὴ αὐτοῦ σημαντικότητα. Ἐν τῇ „Βυζαντιδῇ“ τόμ. Α' (1909) σελ. 67 κ. ἔ. 84.

τὸν Λέοντα τὸν Σοφόν, πράγματι εἶναι ἔργον τοῦ θ'—ια' αἰῶνος ἢ ὀρθότερον αὐτοῦ τούτου τοῦ ια' αἰῶνος, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ διαφόρων μεταλλαγῶν τῶν θρόνων, αἵτινες συνέβησαν ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου, Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, μέχρι τῶν χρόνων τῶν Κομνηνῶν¹⁾. Ὅτι δὲ ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ δὲν προήχθη ἡ Λακεδαιμονία εἰς μητρόπολιν ἐλέγχεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι καθ' ὄλην τὴν χρονικὴν περίοδον, τὴν ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου μέχρι Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ διήκουσαν, ἀναφέρονται πάντοτε ἐπίσκοποι καὶ μόνον ἐπίσκοποι Λακεδαιμόνος²⁾.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθειμένα ἔχομεν τὸ ἔτος 1082/3 ὡς τὸ ἔσχατον χρονικὸν ὄριον, πρὸ τοῦ ὁποίου δέον νὰ ὀρισθῇ ἡ ἀκμὴ τοῦ ἐπισκόπου Λακεδαιμονίας Θεοκλήτου. Διατρέχοντες τοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους τῆς ἐπαρχίας ταύτης εὐρίσκομεν ἓνα καὶ μόνον Θεοκλήτον ἐπίσκοπον κατέχοντα τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος θρόνον ἐν ἔτει 869—870, ὅτε καὶ μετέσχε τῆς κατὰ Φωτίου συγκληθείσης συνόδου. Ἐν τοῖς πρακτικοῖς ταύτης ὑπέγραψεν ἰδίᾳ χειρὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων συμπαραισταμένων συνοδικῶν „Θεοκλήτος ἐλέω Θεοῦ ἐπίσκοπος Λακεδαιμονίας...“³⁾. Πρὸς τὸν Θεοκλήτον τούτον Λακεδαιμονίας, τὸν μετασχόντα τῆς κατὰ Φωτίου συνόδου, ταῦτιςτός ὁ ἅγιος Θεοκλήτος, οὗ κατωτέρω ἐκδίδομεν τὸν Βίον. Ὁ ταῦ-

1) Πρὸβλ. Γ. Α. Ράλλης καὶ Μ. Ποτλῆς ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 474, ἐν ὑποσημ. 1. — Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Μαγνησία ἢ ὑπὸ Σιπύλῳ καὶ αἱ μητροπόλεις Ἐφέσου καὶ Σμύρνης. Ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος. Τόμ. Β' (1885—1889) σελ. 658. — H. Gelzer, Zur Zeitbestimmung der griechischen Notitiae Episcopatumum ἐν τοῖς Jahrbücher für protestantische Theologie, τόμ. IB' (1886) σελ. 362 κ. ἑ. — Georgii Cyprii, Descriptio orbis Romani... edidit praefatus est commentario instruxit Henricus Gelzer. Ἐν Δελφία 1890 (ἐν τῇ καλουμένῃ Bibliotheca Teubneriana) σελ. LXII κ. ἑ. — H. Gelzer, Ungedruckte und ungenügend veröffentlichte Texte der Notitiae episcopatumum ἐν τοῖς Abhandlungen der philos.-philol. Classe der K. Bayerischen Akademie der Wissenschaften τόμ. KA' (1901) σελ. 549 κ. ἑ. — Κ. Μ. Ράλλης, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 144. — Νίκος Α. Βέης ἐν τῇ Berliner Philologische Wochenschrift τόμ. AD' (1914), ἀριθ. 50, σελ. 1591 (ἔπον ἀντὶ 9—13 γρ. 9—11).

2) Πρὸβλ. Νίκον Α. Βέην ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 84—85. — Πρὸβλ. ἔτι τὰς ἐκθέσεις περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Λακεδαιμονίας ὑπὸ Zachariae von Lingenthal, Zur Kenntniss der Notitiae episcopatumum Graecorum ἐν τοῖς Monatsberichte der Kgl. Preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Ἔτος 1878 (Berlin 1879) σελ. 285 κ. ἑ. καὶ ὑπὸ Νίκου Α. Βέης (Βέης), Beiträge zur kirchlichen Geographie Griechenlands im Mittelalter und in der neueren Zeit [Sonderabdruck aus „Oriens Christianus. Halbjahreshefte für die Kunde des christlichen Orients“]. Ἐν Δελφία 1915, σελ. 263.

3) Mansi, Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio. Τόμ. ΙΓ'. Ἐν Βενετία 1771, σελ. 159, 195.

τισμὸς εἶναι ἀσφαλὴς καὶ ἀναντίρροτος. Καίτοι ὁ ὕψ' ἡμῶν ἐκδι-
δόμενος Βίος οὐδὲν ἀναφέρει περὶ τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἁγίου ἐν τῇ
συνόδῳ ἐκείνῃ. Ἡ παράλειψις αὕτη δυνατὸν νὰ εἶναι ἀπολύτως φυ-
σικὴ, τοῦ βιογράφου δῆλον ὅτι ἀγνοοῦντος τὸ γεγονός. Ἀλλὰ δὲν ἀπο-
κλείεται ἡ παράλειψις αὕτη νὰ εἶναι καὶ σκόπιμος· ὁ βιογράφος πιθα-
νώτατα δὲν ἠθέλησε νὰ μνημονεύσῃ, ὅτι ὁ ὕψ' αὐτοῦ βιογραφούμενος
Ἅγιος Θεόκλητος μετέσχε μιᾶς συκοφαντικῆς καὶ ἐπονειδίστου συνό-
δου κατὰ τοῦ σοφωτάτου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου Φωτίου, οὗ τὸ
κῦρος ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει μέχρι σήμερον μέγα ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἀνα-
τολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καθ' ἃ δεικνύει καὶ τὸ ἀποδεδειγμένον γεγονός, ὅτι
ὁ πατριάρχης οὗτος ἀμέσως μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἀνεγνωρίσθη
ἅγιος ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Καθολικῆς Ἐκκλησίας¹).

Ὁ θάνατος τοῦ ἁγίου Θεοκλήτου Λακεδαιμονίας δέον νὰ τεθῆ πάν-
τως πρὸ τοῦ ἔτους 879, διότι κατὰ τὴν ἐν ἔτει τούτῳ συγκληθεῖσαν
σύνοδον, ἣτις ἀπεκήρυξε τὴν πρὸ δεκαετίας συναθροισθεῖσαν σύνοδον —
τὴν ἀναθεματίσασαν τὸν Φώτιον — καὶ ἀνεγνώρισε τὸν αὐτὸν ὡς νό-
μιμον οἰκουμενικὸν πατριάρχην, παρέστη ὁ Λακεδαιμονίας Ἀντώνιος
συνυπογράφας τὰ πρακτικὰ αὐτῆς κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν²). — Πρὸς
περὶ τοῦ ζητήματος τούτου καὶ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον κεφάλαιον.

Ἔτεροι εἰδήσεις περὶ τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου

Λακεδαιμονίας, πλὴν παρὰ τὰς ἡμετέρας προσδοκίας πενιχραί, κεῖνται
ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ κατωτέρῳ ἐκδιδόμενῳ κειμένῳ, συνοφριζόμεναι
ὡς ἐξῆς: Ἡ πατρις καὶ οἱ γεννήτορες τοῦ Ἁγίου παραμένουσιν
ἀγνωστοί. Ὁ βιογράφος δὲν κατώρθωσε νὰ ἐξιχνιάσῃ τὰ κατὰ ταῦτα,
ἄλλως τε καὶ μηδεμίαν ἢ μικρὰν — ὡς λέγει — σημασίαν ἀποδίδων
εἰς τοιαύτας λεπτομερείας. Νεαρὸς τὴν ἡλικίαν ὁ Ἅγιος Θεόκλητος
ἀνέλαβε τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ ἠσκήτευσεν μετὰ παραδειγματικῆς καρ-
τερίας καὶ δὴ κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ κειμένου ἡμῶν „μονάζων
ἐπὶ δώματος ὡς ὄρνις ἐν ἀβάτοις τόποις“. Ἡ ἀρετὴ
τοῦ ἀνδρὸς κατέστη γνωστὴ καὶ περίοπτος, οὕτως ὥστε ἄκων ἐκλήθη
ἐπὶ τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Λακεδαιμονίας, πολλῶν λογάδων
ἀνδρῶν ἰσχυρῶς ἐπικειμένων καὶ θεῶν δοκοῦν εἶναι
τοῦτο διατεινομένων. Ὡς ἐπίσκοπος ὁ Ἅγιος Θεόκλητος

1) Ἰδὲ Ἀ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ὁ πατριάρχης Φώτιος ὡς πα-
τήρ ἅγιος τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τῇ Byzantinische Zeitschrift,
τόμ. Η', 1899, σελ. 647—671.

2) Mansi ἐνθ' ἀνωτέρω. Τόμ. ΙΖ'. Ἐν Βενετίᾳ 1772, σελ. 376.

ἀνέδειξεν ἑαυτὸν διὰ πραγμάτων — ἅτινα διεξοδικῶς ὁ βιογράφος ἀπαριθμεῖ καὶ ἐγκωμιάζει — ἄξιον τῆς κλήσεως καὶ ἀληθῆ Χριστιανῶν ποιμένα. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ Ἅγιος δρᾷ καὶ καθ' ἱερωμένων τινῶν μὴ ἀνταποκρινομένων καθ' ὄλου πρὸς τὸ σχῆμα, ὃ ἔφερον. Ἐν τούτοις ἡ ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων καὶ πασχόντων μέριμνα τοῦ Ἁγίου ἐξεγείρει καθ' αὐτοῦ Λακεδαιμονίους τινὰς προύχοντας, πλεονέκτας καὶ φιλόρπαγας τὸ ἦθος, οἵτινες μετέρχονται πᾶσαν ὁδὸν καὶ πᾶσαν μέθοδον κατὰ τοῦ ἱεράρχου καὶ τέλος ἐξελαύνουσι αὐτὸν τῆς οἰκείας ποιμνης. Πλὴν οἱ προκαλέσαντες τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Ἁγίου ἐκ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ μετανοοῦσι ἐπὶ τῷ γεγονότι τούτῳ καὶ ἀπὸ κοινοῦ παρακαλοῦσιν αὐτὸν καὶ πάλιν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ οἰκεία καὶ νὰ συγχωρήσῃ τοὺς πρὸς αὐτὸν ἀμαρτήσαντας. Οὕτω ὁ Ἅγιος Θεόκλητος ἐπανελθὼν καὶ πάλιν εἰς τὴν θεόθεν λαχοῦσαν αὐτῷ ἐπαρχίαν ἐξηκολούθησε μέχρι θανάτου τὴν ἐν ἀρετῇ ἀρχιερατικὴν αὐτοῦ δρᾶσιν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, „ὥστε ἀρχέτυπον γενέσθαι παντὸς ἀγαθοῦ οὐ μόνον τῇ Λακεδαιμονίᾳ, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ τοῦ Πέλοπος, ἡδὴ δὲ καὶ τῆς Ἑλλάδος τῷ πλείονι“, τυχὼν ἅμα τῆς χάριτος νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ θαύματά τινα, ἅτινα ὁ βιογράφος διεξοδικῶς ἀναγράφει. Ὁ θάνατος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἁγίου δέον νὰ τεθῆ κατὰ τὰ προειρημένα πάντως πρὸ τοῦ ἔτους 879. Ἡ τοιαύτη χρονολογικὴ ἀναγωγή δὲν θὰ ἦτο βάσιμος, ἐάν τις ἤθελε δεχθῆ, ὅτι ὁ Λακεδαιμονίας Ἀντώνιος, ὁ ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ὑπὲρ Φωτίου συνόδου τοῦ ἔτους τούτου, ἦτοι τοῦ 879, συνυπογραφόμενος, διεδέξατο τὸν ἡμέτερον Ἅγιον Θεόκλητον καθ' ὃν χρόνον οὗτος διὰ τῶν ῥαδιουργιῶν τῶν προυχόντων Λακεδαιμονίας ἀπεμακρύνθη τῆς ποιμνης αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ τοιαῦτά τινα δεχόμενος ἠθέλεν ἀστοχῆσαι τοῦ ὀρθοῦ. Διότι, καθ' ἃ ἐκ τοῦ κατωτέρου Βίου φαίνεται, ἡ ἐκ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ πρόσκαιρος τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου ἀπομάκρυνσις δὲν ἦτο τοιαύτης φύσεως, ὥστε νὰ καταστῆ ἀναγκαία ἡ ἐπίσημος ἱεραρχικὴ καθιέρωσις νέου ἐπισκόπου Λακεδαιμονίας. Ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου δὲν ἦτο καθαιρέσις, ἀλλ' οὕτως εἰπεῖν ἀποτέλεσμα διαφορᾶς αὐτοῦ πρὸς μέρος τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ — καθ' ἃ ἡ ἱστορία τῆς συγχρόνου ἐτι ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος ἔχει νὰ δείξῃ παρόμοια παραδείγματα.

Πλὴν τοῦ κατωτέρου Βίου καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς συνόδου κατὰ Φωτίου ἐν ἔτει 869 — περὶ ὧν ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος — καὶ τι ἄλλο κατάλοιπον τοῦ παρελθόντος παρέδωκεν ἡμῖν τὸν ἅγιον Θεόκλητον Λακεδαιμονίας. Εἶναι τὸ κατάλοιπον τοῦτο οὐχὶ φιλολογικὴ τις πηγή, ἀλλὰ μνημεῖον τῆς τέχνης, παρατηρηθὲν ἐν τῷ ναϊδρίῳ τοῦ Ἁγίου Δη-

μητροίου κατὰ τὴν τοποθεσίαν Μεσονήσια, κειμένην ὑπὲρ ἡμίσειαν ὄραν πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς ἐν Λακεδαίμονι κατὰ τὸν δῆμον Καστορίου μονῆς Καστορίου, μεταξὺ δύο παραποταμίων τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἐδρώτα. Ἐν θυρώματι τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ ναυδρίου τούτου ὑπάρχει τοιχογραφία τις, προφανῶς βυζαντιακῶν χρόνων, ἱεραρχικὴν μορφήν αὐστηρῶς παριστῶσα, παρ' ἣν ἀναγινώσκομεν:

ΛΚΕΔΑΙΜΟ^{††}

ΘΕ

Ο

ΚΑΙ

ΤΟΣ

Ταῦτα μεταγραπτέα καθ' ἡμᾶς:

[Ὁ Λ]ακεδαιμον(ία)ς Θεόκλητος.

Ἡ τοιχογραφία αὕτη παρατηρήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σεβασμωτάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Κ. Θεοκλήτου Μηνοπούλου, καθ' ὃν χρόνον οὗτος ἴδυνεν τὰ τῆς ἐκκλησίας Σπάρτης καὶ Μονεμβασίας¹⁾, καὶ ἐδημοσιεύθη ἤδη²⁾, ἀλλὰ χρωματιστὴ τις ἀπεικόνισις τοῦ ἐνδιαφέροντος μνημείου εἶναι πάντοτε εὐκαταία.

Ἦδη ἐρωτᾶται, διατί ὁ Θεόκλητος ἡμῶν ἐπίσκοπος Λακεδαιμονίας ἐχαρακτήρισθη ἅγιος; Τὸ ζήτημα εἶναι πολύπλοκον καὶ πολυσχιδές καὶ ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς διεξοδικὴν ἔρευναν, δι' ὃ ἀρκοῦμαι νὰ παραπέμνω εἰς τὰ ὑπὸ Μανουὴλ Γεδεών³⁾ καὶ τοῦ Hipp. Delehay⁴⁾ ἐπ' ἐσχάτων γεγραμμένα περὶ τῆς ἀποδόσεως τῆς προσωνυμίας ἅγιος, καὶ νὰ παρατηρήσω, ὅτι βεβαίως ὁ χρηστός χαρακτήρ τοῦ Θεοκλήτου Λακεδαιμονίας καὶ ἡ χρηστὴ διοίκησις αὐτοῦ καὶ δὴ τὰ εἰς αὐτὸν ἀποδιδόμενα θαύματα συνετέλεσαν, ὥστε ὁ ἀγαθῆς μνήμης ἱεράρχης εἰς τὴν συνείδησιν τῶν Λακεδαιμονίων νὰ ἀναγνωρισθῆ ἅγιος. Ἀλλ' ὅπωςδῆποτε παρέμεινε πάντοτε τοπικὸς ἅγιος καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ κατ' αὐτὸν ἐλησμονήθησαν. Δι' ὃ καὶ ὁ συντάκτης τοῦ κατωτέρω Βίου ὀλίγας εἰδήσεις ἠδυνήθη νὰ συλλέξῃ σχετικῶς πρὸς τὸν ὑπ' αὐτοῦ βιογραφου-

1) Π. Κομνηνοῦ, *Λακωνικά χρόνων προϊστορικῶν τε καὶ ἱστορικῶν*. Ἐν Ἀθήναις 1896—1899, σελ. 223.

2) Μ. Ι. Θεοδώροπούλου, *Σπαρτιατικὸν Ἡμερολόγιον*. Ἔτος Β'. Ἐν Σπάρτῃ 1901, σελ. 73.

3) Μ. Γεδεών, *Βυζαντινὸν Ἐορτολόγιον*. Ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως. Τόμ. ΚΔ' (1892—3) σελ. 123 κ. ἑ.

4) Hippolytus Delehay, Sanctus. Ἐν τοῖς *Analecta Bollandiana*, τόμ. ΚΗ' (1909), σελ. 145—200.

μενον ἅγιον. Ὁ δὲ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος μαρτυρήσας μητροπολίτης Λακεδαιμονίας Δημητσάνης καὶ Ἀργυροκάστρου Ἀνανίας Λαμπάρδης, ὁ ἐκ Δημητσάνης¹⁾ († 1767), ὅστις κατὰ τὸ ἔτος 1755 καθιερώσας νέον κώδικα τῆς ὑπ' αὐτοῦ διοικουμένης ἐκκλησίας²⁾ ἐπραγματεύθη ἐν προοιμίῳ περὶ τῶν προγενεστέρων αὐτοῦ ἀρχιερέων Λακεδαιμονίας, οὐδεμίαν γνῶσιν ἔχει τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου οὐδ' ἄλλου τινὸς τῶν πρὸ τῆς Φραγκοκρατίας ἀρχιερέων Λακεδαιμονίας, σημειῶν ὅτι „τόσον ἐνδεῆς ὁ τόπος ἐστάθη ἀπὸ συγγραφεῖς ἀνάμεσα εἰς τόσους χρόνους“ καὶ ὅτι „Ὀνόματα... μητροπολιτῶν ἢ ἐκκλησιῶν ἢ ἄλλη τις τάξις οὐχ ἔστηκεν. Ὅλα παρῆλθον ὡσάν φθαρτὰ καὶ ῥέοντα, γεννεᾶς παρερχομένης καὶ γεννεᾶς ἐρχομένης. Πλήν τινας θείου ἔργου καὶ ἀρετῆς αἰδίου ὄντας“³⁾. Ὁ δὲ M. Le Quien ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Ἀνανίου Λαμπάρδη καταρτίσας τὸ γνωστὸν ἔργον αὐτοῦ „Oriens Christianus“ γνωρίζει τὸν Ἁγιον Θεοκλήτον, ἀπλῶς ὡς ἐπίσκοπον Λακεδαιμονίας, μόνον ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς συνόδου τοῦ 869—870⁴⁾. Ἐξ ἄλλου δὲ ὁ Pouqueville γνωρίζει τὸν Ἁγιον Θεοκλήτον ἐκ τῆς παρὰ Le Quien ἀναγραφῆς ἱεραρχῶν Λακεδαίμονος⁵⁾. Τανῦν ὁ λαὸς τῆς ἐπαρχίας ταύτης οὐδεμίαν σαφῆ γνῶσιν ἔχει τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου, οἷ ἐκδίδομεν κατωτέρω τὸν Βίον οὐδεὶς κατὰ παράδοσιν θρῦλος περὶ αὐτοῦ φέρεται εἰς τὰ χεῖλη τοῦ λαοῦ οὐδεμία τακτὴ ἡμέρα εἶναι τανῦν καθιερωμένη εἰς τὴν μνήμην τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἁγίου. Μακροὶ δὲ ἀναζητήσεις ἡμῶν εἰς τὰ βρε-

1) Περὶ τοῦ ἐθνομάρτυρος τούτου ἰδὲ τὰ γεγραμμένα ὑπὸ Κωνστ. Γ. Ζησίου ἐν τῷ περιοδικῷ „Ἀθηνᾶ“ τόμ. Γ' (1891) σελ. 436—437. (Πρὸς καὶ Κ. Γ. Ζησίου, Σύμμικτα. Ἐν Ἀθήναις 1892, σελ. 18—19). — Πρὸςθεε, ὅτι ὡς ἀρίστη πηγὴ περὶ τοῦ Ἀνανίου Λαμπάρδη δέον νὰ θεωρηθῇ ὁ Μ. Οἰκονόμος, Ἱστορικά τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας ἢ ὁ ἱερός τῶν Ἑλλήνων Ἀγών. Ἐν Ἀθήναις 1873, σελ. 30 κ. ἔ. Ὁ τελευταῖος διαλαβὼν διεξοδικῶς περὶ τοῦ Ἀνανίου Λαμπάρδη εἶναι ὁ Π. Κοντογιάννης, Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸν πρῶτον ἐπὶ Αἰκατερίνης Β' ῥωσσοτουρκικὸν πόλεμον (1768—1774). Ἐν Ἀθήναις 1903, σελ. 148 (ἐνθα ἀναγράφεται καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία).

2) Περὶ τοῦ κώδικος τούτου ἰδὲ Νίκου Α. Βέη, Κατάλογος τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς ἐν Θεράπναις μονῆς τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα. [Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Παρνασσοῦ Ἡ' ἔτους]. Ἐν Ἀθήναις 1904 σελ. 1. Ὁ κώδιξ περιεῖχεν ἀποκλειστικῶς τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν Λακεδαίμονος, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀργυροκάστρου.

3) Buchon, Recherches historiques sur la principauté Française de Morée et ses hautes baronnies. Τόμ. Α'. Ἐν Παρισίοις 1845, Annexe A, σελ. LXXVII καὶ LXXVIII.

4) M. Le Quien, Oriens Christianus. Τόμ. Β'. Ἐν Παρισίοις 1845, σελ. 189.

5) Pouqueville, Voyage de la Grèce. Β' ἔκδοσις. Τόμ. Ε'. Ἐν Παρισίοις 1827, σελ. 531 ἐν ὑποσημειώσει.

βιάρια, τυπικά, μνηαῖα καὶ ἄλλα λειτουργικὰ βιβλία τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ὅπως εὗρωμεν ἐν αὐτοῖς τὸν Ἅγιον Θεόκλητον Λακεδαιμονίας τεταγμένον ἢ μνημονευόμενον, ἔσχον ἀρνητικὰ πορίσματα. Ἄλλ' ὅπως-δήποτε δέον νάναγραφῆ, ὅτι ὁ περιφημος Χῖος λόγιος τοῦ ΙΣ'—ΙΖ' αἰῶνος Λέων Ἀλλάτιος γνωρίζει οὐχὶ μόνον τὸν Ἅγιον Θεόκλητον Λακεδαιμονίας, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑφ' ἡμῶν ἐκδιδόμενον Βίον τούτου. Πραγματευόμενος ὁ πολυμαθὴς Χῖος De recentiorum Graecorum templis παραθέτει τάδε κατὰ λέξιν: „Auctor vitae Theocleti Lacedaemoniorum Episcopi· μετακαλεῖται μὲν ὅσον τοῦ βήματος· μετακαλεῖται δὲ καὶ ὅσον τῆς ἱεραῆς κίγκλιδος ἐκτός. Advocantur verò quotquot è Bemate: advocantur et quotquot à sacris cancellis extra erant“¹⁾. Καὶ περαιτέρω πάλιν παραθέτει τάδε κατὰ λέξιν: Auctor vitae Theocleti Lacedaemoniorum Episcopi, Εἶπετο τοῖς καλοῦσι, καὶ ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐλθὼν, καὶ τῷ θείῳ τελεθεισὸν χρίσματι τῷ θρόνῳ τῆς Λακεδαιμονίας ἀποδίδεται. Sequebantur vocante, et in Ecclesiam adveniens, sacrâque unctione perfectus, Lacedaemonis Throno conceditur²⁾.

Ἐν τέλει σημειωτέον, ὅτι ὁ Ἅγιος Θεόκλητος δὲν εἶναι ὁ μόνος μεταξὺ τῶν γνωστῶν ἱεραρχῶν Λακεδαιμονίας ὁ φέρων τὸ ὄνομα τοῦτο. Κατὰ τοὺς τελευταίους βυζαντιακούς χρόνους μνημονεύεται μητροπολίτης Λακεδαιμονίας Θεόκλητος, μετασχὼν τῆς ἐν ἔτει 1438—9 ἐν Φεράρα καὶ Φλωρεντία συγκροτηθείσης συνόδου καὶ πρόκριτος μάλιστα ταύτης γενόμενος³⁾. Ἐνταῦθα δέον νά σημειωθῆ, ὅτι ὁ μακαρίτης καθηγητὴς Παν. Κομνηνός, ὁ συγγραφεὺς τῶν Λακωνικῶν, τὴν τοιχογραφίαν τοῦ Ἁγ. Δημητρίου στὰ Μεσσηνία, περὶ ἧς ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος, ἐδέχετο ὡς παριστῶσαν τὸν μητροπολίτην Λακεδαιμονίας Θεόκλητον⁴⁾. Ἄλλ' ὅ, τι τὸ μνημεῖον σχετίζεται πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Λακεδαιμονίας Ἅγιον Θεόκλητον, οὗ πρόκειται κατωτέρω ὁ Βίος, εἶναι προφανές καὶ ἐξ ἄλλων ἐνδείξεων

1) Leonis Allatii, De libris et rebus ecclesiasticis Graecorum, dissertationes et observationes variae. Ἐν Παρισίῳ 1646. Τόμ. Β', σελ. 135.

2) Αὐτόθι, σελ. 185.

3) Σίλβεστρος Συρόπουλος (ἐκδόσις R. Greyghton. Ἐν Χάγη 1660), σελ. 59, 115, 238, 245, 317. — Πρὸβλ. Π. Κομνηνοῦ, Λακωνικά, σελ. 284 κ. ἑ.

4) Π. Κομνηνός, ἔνθ' ἀνωτέρω, σελ. 223, 284 κ. ἑ.

καὶ μάλιστα ἐκ τῆς θέσεως τῆς τοιχογραφίας ταύτης ἐν τῇ καθ' ὄλου διαθέσει τοῦ εἰκονογραφικοῦ κόσμου τοῦ ραιδρίου.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Βίου καὶ ὁ χρόνος τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ.

Ὁ Βίος τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου Λακεδαιμονίας ἐν τῷ μοναδικῷ μέχρι τοῦδε γνωστῷ χειρογράφῳ παραδέδοται ἀνώνυμος. Ἐπίσης καθ' ἃ παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης Λέων ὁ Ἀλλάτιος ἀναφέρει τὸν Βίον ἄνευ δηλώσεως τοῦ συγγραφέως ἐν τοῖς ἀνωτέρω παρατεθειμένοις χωρίοις αὐτοῦ. Φαίνεται δ' ὁμως ὁ συγγραφεὺς τοῦ Βίου κληρικός τις ὢν καὶ δὴ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐκκλησίας Λακεδαιμονίας, καθ' οὗς χρόνους διεῖπε τοὺς οἶκας αὐτῆς ἐπίσκοπός τις Θεόδωρος. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀμέσως προειρημένου ἐπισκόπου ἐξάγεται ἐκ τῶν λεγομένων ὑπαιτυκτικῶς ἐν τῇ προκειμένῃ βιογραφίᾳ, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος οὗτος ὑπῆρχε „Θεοῦ δῶρον ὡς ἀληθῶς τῇ Λακεδαίμονι καὶ ὢν καὶ καλούμενος“. Καθ' ἃ δὲ καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει τοῦ Βίου ῥητῶς ἀναγράφεται, ὁ ἐπίσκοπος Λακεδαιμονίας Θεόδωρος ἀνέθηκεν εἰς τὸν ἀνώνυμον συγγραφέα τὴν συγγραφὴν τοῦ κείμενου, ὅπερ κατωτέρω ἐκδίδομεν. Δι' ὃ ὁ ἀνώνυμος βιογράφος καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ ἔργου αὐτοῦ πλέκει τὸ ἐγκώμιον τοῦ Λακεδαιμονίας Θεοδώρου καὶ παρέχει ὄντως πολυτίμους εἰδήσεις περὶ αὐτοῦ, ἐξ ὧν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν ἀσφαλῶς — νομίζω — τὸν χρόνον, καθ' ὃν συνετάχθη τὸ ὑφ' ἡμῶν κατωτέρω ἐκδιδόμενον βιογραφικὸν κείμενον. Περὶ τοῦ ἱεράρχου Λακεδαιμονίας Θεοδώρου λέγει ὁ συντάκτης τοῦ Βίου, ὅτι ὑπῆρξε „πολλοστὸς μὲν τῷ ἀριθμῷ μετὰ τὸν ἱερὸν θεῖον Θεόκλητον, τῷ τρόπῳ δὲ καὶ τῇ ζέσει τοῦ πνεύματος εὐθὺς μετ' ἐκεῖνον“¹⁾. Ὅτι δὲ ὁ Θεόδωρος Λακεδαιμονίας, — ὅστις ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τῆς συγγραφῆς τοῦ Βίου τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου — ἦτο ἐπίσκοπος, οὐχὶ δὲ τυχὸν μητροπολίτης Λακεδαιμονίας, ἐξάγεται ἐκ χωρίου τινὸς τοῦ Βίου, ἐν ᾧ ἐξάιρεται ἡ πρὸς διαιώνισιν τῶν κατορθωμάτων τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου μέριμνα τοῦ Θεοδώρου Λακεδαιμονίας ἐν ἀντιθέσει πρὸς „τὴν τῶν προγεγονότων ἐπισκόπων οὐ καλὴν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις, οὐκ οἶδα πῶς εἶπω μετρίως, εἴτε λήθην εἴτε ὀλιγωρίαν“²⁾. Κατὰ ταῦτα δυνάμεθα ἀμέσως νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι τὸ κείμενον, ὅπερ εἶναι ἀντικείμενον

1) Ἴδὲ κατωτέρω, σελ. 18, 28.

2) Ἴδὲ κατωτέρω, σελ. 28.

τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης, συνετάχθη πάντως πρὸ τοῦ ἔτους 1082/3, καθ' ὃ — ὡς εἴρηται¹⁾ — ἡ ἐπίσκοπὴ Λακεδαιμονίας προήχθη εἰς μητροπόλιν. Εἶναι δὲ ὁ ἐπίσκοπος Λακεδαιμονίας Θεόδωρος γνωστὸς καὶ ἐκ δύο σφραγιστικῶν μνημείων, ἧτοι ἐκ δύο μολυβδοβούλλων²⁾, ὧν τὸ μὲν φέρει τὴν ἐπιγραφὴν:

†ΚΕΒ·Θ·	ΕΠΙΣΚΟ
ΘΕΟΔΩΡ·	ΠΟΛΑΚΕ
ΤΩΦΥΛ·	ΔΑΙΜΟ
ΧΥΟ	ΝΙΑ.

= Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Θεοδώρ(ω) τῶ φυλ(ο)χ(ρ)ύ(στ)ο ἐπι-
σκόπο Λακεδαιμονία(ς),

τὸ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν:

†ΚΕΒ·Θ	ΕΠ·ΚΟ
ΘΕΟΔΩΡ·	ΠΩΛΑΚΕ
ΤΩΑΝΑ	ΔΑΙΜΟ
ΞΙΩ	ΝΙΑ.

= Κ(ύρι)ε β(οή)θ(ει) Θεοδώρ(ω) τῶ ἀναξίω ἐπι(σ)κόπω Λακεδαιμονία(ς).

Τὰ δύο ταῦτα μολυβδόβουλλα ἀνήκουσιν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ὅτι δὲ φέρουσιν ἐν μέρει διαφόρους ἐπιγραφὰς οὐδὲν σημαίνει, διότι πλεῖσταί μὲχρι τοῦδε περιπτώσεις ἐσημειώθησαν, καθ' ἃς δύο ἢ καὶ πλεῖονα διάφορα ὡς πρὸς τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τοὺς ἄλλους τύπους μολυβδόβουλλα ἀνήκουσιν ἀποδεδειγμένως εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον³⁾. Ὁ πρῶτος ἐκδότης τῶν ἀνωτέρω μολυβδοβούλλων τοῦ ἐπισκόπου Θεοδώρου, ὁ Dr. Mordtmann⁴⁾, καὶ ὁ G. Schlumberger, ὅστις συμπεριέλαβε ταῦτα ἐν τῇ Βυζαντιακῇ Σιγίλλογραφίᾳ αὐτοῦ⁵⁾, καὶ ὁ ἡμέτερος Κ. Μ. Κωνσταντόπουλος⁶⁾, ὅστις περιέγραψεν ἐκ νέου τὸ ἔτερον τῶν ἀνωτέρω μολυβδοβούλλων κατὰ τὸ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νο-

1) Ἰδὲ ἀνωτέρω, σελ. 5.

2) Ὅτι τὰ μολυβδόβουλλα ταῦτα ἀνήκουσι Θεοδώρῳ Λακεδαιμονία(ς) ἐκείνῳ, οὗ κατ' ἐντολὴν ἐγράφη ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐνταῦθα Βίος, ἰδὲ κατωτέρω σελ. 16.

3) Πρὸβλ. Dr. A. Mordtmann, Sur les sceaux et les plombs byzantins. Conférence tenue dans la Société Littéraire Grecque. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1873, σελ. 5—6 (τὸ αὐτὸ κατὰ μετάφρασιν Α. Λιούμα ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, τόμ. Ζ', 1872—73, σελ. 58—59).

4) Revue Archéologique. Nouv. Série. Τόμ. ΑΔ' (1877), σελ. 52 κ. ἔ., ἀριθ. 28, 29.

5) G. Schlumberger, Sigillographie de l'empire byzantin. Ἐν Παρισίῳ 1884, σ. 184, ἀριθ. 2—3.

6) Κ. Μ. Κωνσταντόπουλος ἐν Journal International d'Archéologie Numismatique. Τόμ. V (1902), σελ. 197, ἀριθ. 84.

μισματικῶ Μουσείῳ Ἀθηνῶν ἐναποκείμενον ἀντίτυπον, ἀνάγνουσι τὰ περὶ οὗ ὁ λόγος σφραγιστικά μνημεῖα εἰς τὸν Γ—ΙΑ' αἰῶνα, ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὸν χρόνον τῆς προαγωγῆς τῆς ἐκκλησίας Λακεδαιμόνος εἰς μητρόπολιν, ἀλλὰ πρὸς τούτους καὶ — πρὸ παντὸς τοῦτο — τὴν τεχνικὴν τῶν μνημείων.

Ἄλλ' ὁ χρόνος τῆς ἀκμῆς τοῦ ἐπισκόπου Λακεδαιμονίας Θεοδώρου καὶ τῆς κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ γενομένης συγγραφῆς τοῦ κατωτέρου Βίου δύνатаι, νομίζω, κατὰ μείζονα προσέγγισιν νὰ ὁρισθῶσιν ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι τῷ διαρροέσαντι ἀπὸ τοῦ ἔτους 879, ὅτε ἀπαντῶμεν τὸν ἐπίσκοπον Λακεδαιμονίας Ἀντώνιον¹⁾, μέχρι τοῦ ἔτους 1082/3, ὅτε ἡ Λακεδαιμονία προήχθη ἀπὸ ἐπισκοπῆς εἰς μητρόπολιν. Ἐν ἀρχῇ δῆλον ὅτι τοῦ Βίου ἐξαιρεται ἡ φιλανθρωπία τοῦ θεοῦ, ὅστις „οὐδὲ τὰς ἐπὶ τέλει τῶν αἰώνων γενεὰς ἀφῆκεν ἀβοηθήτους εἰς ἀρετὴν“. Ἡ ἔκφρασις: ἐπὶ τέλει τῶν αἰώνων σχετίζεται — ὡς φρονῶ — πρὸς τὴν ἐπικρατήσασαν ποτὲ δοξασίαν, ὅτι ὁ Χριστὸς θέλει καὶ πάλιν ἐμφανισθῆ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν δόξῃ κατὰ τὸ ἔτος 1000. εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι ἤδη κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀνεφάνη ἡ λεγομένη αἵρεσις τῶν χιλιαστῶν, βασιζομένη κυρίως ἐπὶ τοῦ χωρίου Κ', 4—7 τῆς Ἀποκαλύψεως, καὶ ὑπὸ τινων πατέρων τοῦ Εἰρηναίου, Ἐπιφανίου κ. ἄ., διατυπωμένη²⁾. Περὶ τούτων τῶν χιλιαστῶν, οἵτινες millenarii λατινιστὶ καλοῦνται, ἀναγινώσκει τις παρὰ τῷ ἱερῷ Ἀγγουστίνῳ Ἰππῶνος³⁾: [Hi] mille quoque annos post resurrectionem in terreno regno Christi, secundum carnales ventris et libidinis voluptates, futuros fabulantur, unde etiam chiliastae sunt appellati⁴⁾. Καὶ ἀπεδοκιμάζετο μὲν ἐπισήμως ἡ δοξασία, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1000 θέλει ἐπισυμβῆ ἡ δευτέρα τοῦ Χριστοῦ παρουσία, ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ δοξασία αὕτη ἐπεκράτησε καὶ μάλιστα κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας πρὸ τοῦ χιλιοστοῦ ἔτους, ὥστε μετὰ πλήρους πιθανότητος δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἔκφρασις τοῦ βίου: τὰς ἐπὶ τέλει τῶν αἰώνων γενεὰς εἶναι ὑπανιγμὸς τῶν περὶ τῆς δευτέ-

1) Ἴδὲ ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 8.

2) Περὶ τῶν Χριστιανῶν χιλιαστῶν καὶ τῶν διαφορῶν φάσεων τῆς αἵρέσεως αὐτῶν ὡς καὶ τῶν Ἰουδαίων προδρόμων τούτων ἰδὲ προχειρῶς τὸ ὑπὸ Gemischt (Bratke) συντεταγμένον σχετικὸν ἔρθρον ἐν τῇ Realencyklopädie für protestantische Theologie und Kirche, ἔκδοσις Γ', τόμ. Γ' (ἐν Δελφίᾳ 1897), σελ. 805—817.

3) De Haeresibus c. 8 (Migne. Patrolog. Lat., τόμ. XLII, col. 27).

4) Πρβλ. Νίκου Α. Βέη, Ἀναγνώσεις Χριστιανικῶν ἐπιγραφῶν Αἰγίνης, Θεσπιῶν, Μεγάρων, Κορίνθου καὶ Ἀργους καὶ παρεκβολαὶ εἰς τὰντας. Ἐν τοῖς Известія Русскаго Археологическаго Института въ Константинополь τόμ. XIV (1909) σελ. 107 (καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει, σελ. 13).

ρας κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἔτος τοῦ Χριστοῦ παρουσίας κοινῇ ποτε διαδομένων δοξασιῶν. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐπισκοπικὴ ἀρχὴ τοῦ ἱεράρχου Θεόδωρου ἐν Λακεδαιμονίᾳ καὶ ἡ κατ' ἐντολὴν τούτου γενομένη συγγραφή τοῦ παρὰ πόδας ἐκδιδόμενου Βίου δέον νὰ ταχθῆ ἡμῶν πρὸ τοῦ ἔτους 1000. Ἄλλ' ἐξ ἄλλων πηγῶν γνωρίζομεν, ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Γ' καὶ ἴσως τὰ πρῶτα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Λακεδαιμονίας κατέσχεν ὁ ἐξ Ἀθηρῶν ὀρμώμενος εὐσεβῆς καὶ ὀρέκτης ἱεράρχης Θεόπεμπτος, οὗτος ἐνδιαφέρουσαν μολυβδίνην σφραγίδα κατέχει τὸ Ἐθνικὸν Νομισματικὸν Μουσεῖον Ἀθηρῶν¹). Κυρίως ὁ ἐπίσκοπος Λακεδαιμονίας Θεόπεμπτος εἶναι γνωστός ἐκ τοῦ Συναξαρίου τοῦ Ἁγίου Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε ὡς συνέριδος ἐκείνου, συνεργασθεὶς μάλιστα εἰς τὴν ἀνάγεισιν μεγάλης ἐκκλησίας ἐν Σπάρτῃ, κειμένης μὲν κατὰ τὸν φόρον, ἤτοι τὴν ἀγορὰν²), ἀφιερωμένης δὲ εἰς τὸν Σωτήρα, τὴν Θεοτόκον καὶ τὴν Ἁγίαν Κυριακὴν³). Ἐκ τῶν ἐνδείξεων τοῦ Συναξαρίου τοῦ πατρωνος ἁγίου τούτου τῆς Λακεδαιμονίας ἐξάγεται, ὅτι ὁ ἱεράρχης Θεόπεμπτος κατεῖχε τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Λακεδαιμονίας πάντως κατὰ τὸ ἔτος 970 περίπου (διότι μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 961 ἐπισυμβῆσαν ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ μετὰ ἑπταετῆ περίπου διαμονὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἐγκατέστη ὁ Ἅγιος Νίκων ἐν Σπάρτῃ⁴), πάντως δὲ κατὰ τὸ ἔτος 981 (διότι περὶ τὸ ἔτος τοῦτο μετ' ἀγῶνας μακροῦς ἀπέθανεν ὁ Ἅγιος Νίκων⁵), — εἰ καὶ ὁ θάνατος τούτου ὑπό τινων⁶) τίθεται ἀπιθανώτατα εἰς τὸ ἔτος 998 — κηδευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Θεόπεμπτου⁷).

Κατὰ τὰνωτέρω ὁ Λακεδαιμονίας Θεόδωρος φαίνεται μοι ἀρχαίτε-

1) G. Schlumberger ἐν τῇ Revue des Études Grecques. Τόμ. Β' (1889) σελ. 249 κ. ἐ. ἀριθ. 9 (πρὸς ἐπίσης G. Schlumberger, Mélanges d'Archéologie Byzantine. Première série. Ἐν Παρισίοις 1895, σελ. 203—4 ἀριθ. 9). — Κ. Μ. Κωνσταντόπουλος, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Ε' (1902) σελ. 197—8, ἀριθ. 85. — Πρὸς Νίκων Α. Βέη, Τὸ „περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονεμβασίας“ χρονικόν. Αἱ πηγαὶ καὶ ἡ ἱστορικὴ σημαντικότης αὐτοῦ. Ἐν τῇ „Βυζαντιδι“ τόμ. Α' (1909), σελ. 85 (χωριστοῦ τεύχους, σελ. 31).

2) Ταῦτα, περὶ τῆς θέσεως τοῦ ναοῦ, εἶναι ἐλημμένα κυρίως ἐκ τῆς ἐν δημόδει διασκευῇ παραδεδομένης διαθήκης τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, ἣτις τὸ πρῶτον ἐξεδόθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1780, ἔπειτα κατ' ἐπανάληψιν ἐν Σπάρτῃ καὶ τέλος ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπροβ, ἐν Νέφ Ἑλληνομνήμονι, τόμ. Γ', 1906, σελ. 223 κ. ἐ.

3) Ἰδὲ τὸ ἀρχέτυπον κείμενον τοῦ συναξαρίου, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 164 κ. ἐ.

4) Ἀπόθι σελ. 152 κ. ἐ.

5) Ἰδὲ π. χ. Π. Κομνηνοῦ, Λακωνικά σελ. 280.

6) Ἡ χρονολογία αὕτη κεῖται παρὰ Ηορι ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 137, καὶ εἶναι ὑπὸ πολλῶν ἐρευνητῶν παραδεγεμένη.

7) Ἰδὲ τὸ ἀρχέτυπον κείμενον τοῦ Συναξαρίου τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 183.

ρος τοῦ Λακεδαιμονίας Θεοπέμπτου καὶ τακτέος πιθανώτατα μεσοῦντος τοῦ Γ' αἰῶνος. Ὅστε καὶ τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ἐνταῦθα κείμενον ἐγράφη — κατὰ τὰ εἰρημένα ἀληθεύοντα — κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἦτοι κατὰ τὰ μέσα τοῦ Γ' αἰῶνος.

Τῆς ἡμετέρας γνώμης περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἤκμασεν ὁ Λακεδαιμονίας Θεόδωρος, εὐστοχούσης, δέον καὶ τὰ προμηνημονευθέντα μολυβδόβουλλα, τὰ φέροντα ἐπιγραφὰς ἀναφερούσας Θεόδωρον Λακεδαιμονίας, ὠρισμένως νάποδοθῶσιν εἰς τὸν Γ' αἰῶνα, οὐχὶ δὲ εἰς τὸν Γ'—ΙΑ', καθ' ἃ νομίζουσι πάντες οἱ μέχρι τοῦδε περὶ αὐτῶν διαλαβόντες νομισματικοί¹⁾. Ἀνήκουσι δὲ τὰ μολυβδόβουλλα ταῦτα ἀσφαλῶς τῷ ἐπισκόπῳ Λακεδαιμονίας Θεόδωρῳ ἐκείνῳ, περὶ οὗ γίνεταί λόγος ἐν τῷ Βίῳ τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου, διότι ταῦτα δεικνύουσιν ἀκριβῶς τεχνικὴν τοῦ Γ' αἰῶνος²⁾. Ἄλλως τε ὁ Θεόδωρος Λακεδαιμονίας, οὗ κατ' ἐπιταγὴν ἐγράφη τὸ κατωτέρω κείμενον, εἶναι ὁ μοναδικὸς ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς ὁ φέρων τὸ ὄνομα τοῦτο. Καὶ κεῖται μὲν ἐν τῇ παρὰ Rouqueville³⁾ ἀναγραφῇ τῶν ἱεραρχῶν Λακεδαιμονίας Θεόδωρός τις, μετασχὼν δῆθεν τῆς ἐν ἔτει 680 συγκροτηθείσης 5' οἰκουμενικῆς συνόδου, ἀλλ' ἀναδρομὴ εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου ταύτης δεικνύει, ὅτι πρόκειται περὶ σφάλματος τοῦ Rouqueville, καθ' ὅσον δὲν πρόκειται περὶ Θεοδώρου, ἀλλὰ περὶ Θεοδοσίου⁴⁾, ὅστις τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου ταύτης ὑπογράφει: „Θεοδόσιος ἐλέφ' θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Λακεδαιμονίων πόλεως. . . “⁵⁾, ἐξ οὗ φαίνεται, ὅτι ἤδη κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα τὸ ὄνομα τῆς Σπάρτης εἶχεν ἀντικαταθῆ καὶ δὴ ἐν ἐπισήμοις κειμένοις ὑπ' ἐκείνου τῆς Λακεδαίμονος ἢ Λακεδαιμονίας⁶⁾.

1) Ἴδὲ ἀνωτέρω σελ. 14.

2) Προβλ. περὶ τῶν μολυβδοβούλλων τοῦ ἐπισκόπου Λακεδαιμονίας Θεοδώρου τὰ γεγραμμένα ἤδη ἐπὶ Νίκου Ἀβέη, Zur Sigillographie der byzantinischen Themen Hellas und Peloponnes ἐν Византийскій Временникъ τόμ. ΚΑ', μέρος Γ', σελ. 103—104, ἀριθ. 10.

3) Προβλ. Νίκου Ἀβέη ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 104.

4) Rouqueville, Voyage de la Grèce. Ἐκδόσις Β'. Τόμος Ε. Ἐν Παρισίοις 1827, σελ. 531 ἐν ὑποσημ.

5) Σπυρίδωνος Μήλιαν, Λαφιλεστάτη Συλλογὴ τῶν Ἱερῶν Συνόδων. Τόμ. Β'. Ἐν Παρισίοις 1761, σελ. 645. — Προβλ. καὶ Π. Κομνηνόν, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 282.

6) Τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα ἐδρίσκομεν συχνότατα ἐν μεταγενεστέροις κειμένοις ἔχοντα ἀντικαταστήσει τὸ ὄνομα τῆς Σπάρτης. Οὕτως π. χ. ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ Σπυρίδωνος τοῦ Ἱεροκλέους τάδε: „Λακεδαίμων μητρόπολις τῆς Λακωνικῆς, ἢ πρὶν Σπάρτη“ (Ἐκδόσις Parthey, σελ. 12, 647, 8. — Ἐκδόσις A. Burckhardt, σελ. 10, 647, 8) καὶ ἐν τῇ περὶ θεμάτων πραγματείᾳ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου τάδε: „Λακεδαιμονία τῆς Λακωνικῆς, ἢ πρὶν Σπάρτη“ (ἐκδ. Βόννης. Τομ. Γ', σελ. 52, 9—10). Ἐν τοῖς παλαιοῖς σχολίοις τοῦ Πλάτωνος

Ἐν τέλει εἰρήσθω, τοῦτο μὲν ὅτι ὁ Θεόδωρος Λακεδαιμονίας δὲν ἀναγράφεται ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἀναγραφαῖς τῶν ἱεροαρχῶν Λακεδαιμονίας, τοῦτο δὲ ὅτι μεταξὺ τοῦ Ἀγίου Θεοκλήτου — ὅστις ἤδη ἐν ἔτει 879

νος καὶ δὴ εἰς τὸν μείζονα Ἰππῖαν κεῖται: „Λακεδαίμονα/ πόλις καὶ αὕτη Πελοποννήσου, πρότερον Σπάρτη προσαγορευομένη“ (ἰδὲ ἔκδοσιν Πλάτωνος ὑπὸ C. F. Hermann, τόμ. 5', σελ. 325. Ἐν Λειψία 1902, ἐν τῇ λεγομένῃ Bibliotheca Teubneriana). Ἐν ἐπισκοπικῇ πράξει τοῦ ἔτους 1339, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Λακεδαιμονίας Νεῖλου, ἀναγνωσομένη δὲ ἐπὶ τινας τῶν κίωνων ἐντὸς τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Μυστρά, κεῖται: „... τὸ μονόδιον... ἐδρισκόμενον πλησίον τοῦ παραπόρου τῆς Λακεδαιμονίας [=Σπάρτης]...“ (Πρβλ. Κ. Γ. Ζησίον ἐν „Ἀθηνᾶς“ τόμ. Γ' (1891) σελ. 445 καὶ τοῦ αὐτοῦ, Σύμμικτα σελ. 27. — G. Millet, Inscriptions byzantines de Mistra ἐν τῷ Bulletin de Correspondance Hellénique, τόμ. ΚΓ', 1899, σελ. 125, 26—27. — Κ. Γ. Ζησίον ἐν τῇ „Βυζαντιδὶ“ τόμ. Α' (1909) σελ. 434). Ἐν τῷ Χρονικῷ τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ ἀναγινώσκουεν: „διὰ τὸ μὴ εἰς Λακεδαιμονίαν ἦγον ἐδρεθῆναι ὁμοῦ τοὺς ἀδελφοὺς...“ (Ἰδὲ ἔκδοσιν Βόννης σελ. 129, 2—4) κλ. κλ. — Ἐπίσης ἡ κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα συνταχθεῖσα Ravennatis anonymi cosmographia ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων πόλεων τῆς Ἑλλάδος: Lacedemonia ἡ δὲ πιθανῶς ἐκ τοῦ Θ'—Γ' αἰῶνος προερχομένη Guidonis Geographia παρέχει τάδε: „Lacedemonia urbs Menelay, ex qua Patres Priami filius ad perditionem Troiae rapuit Helenam“ (Ἰδὲ τὴν ἔκδοσιν τῶν δύο προμνημονευθέντων κειμένων ὑπὸ M. Pinder καὶ G. Parthey. Ἐν Βερολίῳ 1860, σελ. 376. 9, 399. 17, 538. 15). Τὸ Λακεδαίμων καὶ δὴ Λακεδαίμονια = Σπάρτη ἐγγορευθῆ προφανῶς κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Πλὴν ὁ Στράβων (σελ. 367) βεβαίως „Λακεδαίμων ὁμωνύμως λέγεται καὶ ἡ χώρα καὶ ἡ πόλις“ καὶ ὁ Πτολεμαῖος (ἔκδοσις K. Müller, τόμ. Α', 1, σελ. 558) ἀναγράφει πόλιν τῆς Λακωνικῆς Λακεδαίμονα. — Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ διασκευῇ τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μωρέως κεῖται Λακεδαίμονια καὶ Λακκοδαίμονια, καὶ καλεῖται οὕτω οὐχ μόνον ἡ Σπάρτη, ἀλλ' ἐπίτε καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου Β' τοῦ Βιλλαρδουίνου κτισθεὶς περὶ τὸ ἔτος 1249 Μυστράς. (Πρβλ. The chronicle of Morea. Τὸ Χρονικὸν τοῦ Μωρέως edited by John Schmitt. Ἐν Λονδίῳ 1904, σελ. 636, ἔνθα αἱ σχετικαὶ παραπομπαί). Ὁ τύπος Λακκοδαίμονια ἠρμηνεύθη κατὰ παρετυμολογίαν παρὰ τὸ Λάκκος ὁ καθηγητῆς Γ. Ν. Χατζηδάκις (Μεσαιωνικά καὶ νέα Ἑλληνικά. Τόμ. Α'. Ἐν Ἀθήναις 1905, σελ. 244 κ. ἑ., 492) θέλει ἐν τύπον Λακοδαίμονια καὶ ἐρμηνεύει τὴν ἐμφάνισιν τοῦ: ὁ ὡς προελθόντος ἐκ τοῦ συνδετικοῦ ο κατὰ τὴν συναρμογὴν τῶν συνθέτων. Ἐν τῇ γαλλικῇ διασκευῇ τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μωρέως διεφθάρη τὸ ὄνομα Λακεδαίμονια εἰς la Cremonie ἢ la Cremoignie ἢ la Cremenie (;) (ἰδὲ τὴν ἔκδοσιν τῆς γαλλικῆς διασκευῆς τοῦ Χρονικοῦ τούτου ὑπὸ J. Longnon, Livre de la conquête de la princée de l'Amorée. Chronique de Morée (1204—1305). Ἐν Παρισίῳ 1911, σελ. 45, 55, 123, 125, 127, 128, 149, 150, 151, 180, 364, 420). — Ἡ ἰταλικῇ διασκευῇ ἔχει τὸν τύπον Lacedemonia. (Πρβλ. Ch. Hopf, Chroniques Gréco-Romanes inédites ou peu connues. Ἐν Βερολίῳ 1873, σελ. 426, 429, 430, 432, 437, 448). Ὁ αὐτὸς τύπος κεῖται καὶ ἐν τῇ Ἀραγονικῇ διασκευῇ τοῦ αὐτοῦ Χρονικοῦ, ἐν ἣ ἰδιαζόντως La Laconia καλεῖται ἡ Τζακωνία. (Πρβλ. Libro de los fechos et conquistas del principado de la Morea, compilado por comandamiento de Don Fray Johan Ferrandez de Heredia, maestro del Hospital de S. Johan de Jerusalem. — Chronique de Morée, aux XIII et XIV siècles, publiée et traduite pour la première fois pour la Société de l'Orient Latin par Alfred Morel-Fatio. Ἐν Γενέβῃ 1885, παραγρ. 210, 214, σελ. 170. Ὅπως ἐν τῷ Χρονικῷ τοῦ Μωρέως, οὕτω καὶ ἐν ἄλλοις κειμένοις (π. χ. ἐν τῷ ἀνωτέρω παρατεθέντι χωρὶς τοῦ Φραντζῆ) Λακεδαίμονια καλεῖται καὶ ἡ μεσαι-

ἐτόγγανε μακαρίτης¹⁾ — καὶ τοῦ Θεοδώρου Λακεδαιμονίας — ὅστις καθ' ἡμᾶς τακτέος ὡς ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας ταύτης κατὰ τὰ μέσα τοῦ I' αἰῶνος — δέον νὰ δεχθῶμεν σειρὰν τινὰ ἐπισκόπων Λακεδαιμονος, ἀφ' οὔ κατὰ τὸ κείμενον τοῦ κατωτέρω ἐκδιδομένου Βίου ὁ Θεόδωρος Λακεδαιμονίας ὑπῆρχε „πολλοστός . . . τῷ ἀριθμῷ μετὰ τὸν θεῖον Θεόκλητον“²⁾.

Ὁ Βίος τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου Λακεδαιμονίας ὡς ἱστορικὴ πηγὴ καὶ ὡς μνημεῖον φιλολογικόν.

Ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τοῦ Βίου ἀναφέρει ῥητῶς, ὅτι ἔγραψε τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐπιταγῇ δουλεύων τοῦ Θεοδώρου Λακεδαιμονίας, „ᾧ ἀπειθεῖν κίνδυνος οὐ μικρός“ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἔκφρασιν. Καίτοι παραπλήσιοι ἐκφράσεις κεῖνται καὶ ἐν ἄλλοις ἀγιολογικοῖς καὶ ὕμνολογικοῖς ἔργοις τῆς βυζαντιακῆς περιόδου, αἵτινες δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λαμβάνονται πάντοτε κατὰ γράμμα, ἐν τοσοῦτῳ αἱ ὁμολογίαι αὗται τοῦ συγγραφέως τοῦ Βίου δέον νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βᾶσις διὰ τὸ περαιτέρω χαρακτηριστικὸν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κειμένου. Ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τοῦ Βίου ἐπιταγῇ δουλεύων τοῦ προϊσταμένου ἐπισκόπου ἐτράπη ἐπὶ τὰ ἀπονότερα, ὅπως ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιταγὴν. Δὲν συνέταξε δῆλον ὅτι κυρίως βιογραφίαν τοῦ Ἁγίου — ὅπερ θὰ ἀπῆτει ἐπιπόνους καὶ ἐρεῦνας καὶ ἀναδιφῆσεις σχετικὰς — ἀλλὰ ῥητορικὸν ἐγκώμιον εἰς αὐτόν, ὅπερ βεβαίως θὰ ἦτο προχειρότερον εἰς τὸν συντάκτην τοῦ κατωτέρω κειμένου καὶ ἀπονώτερον ἢ ἡ ἐνδελεχὴς ἀναδίφησις πρὸς διαλεύκανσιν τῶν κατὰ τὸν Ἁγιον καὶ ἴσως εὐαρεστότερον καὶ εἰς τὸν προϊστάμενον ἐπίσκοπον. Καὶ παραπονεῖται μὲν ὁ συντάκτης τοῦ Βίου, ὅτι ὁ χρόνος κατέστησεν ἀμυδρὰ τὰ κατὰ τὸν Ἁγιον Θεόκλητον, ἀλλὰ πράγματι αἱ ὀλίγαι δεκαετηρίδες — αἵτινες κατὰ τὰ εἰρημένα³⁾ διέρρευσαν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου μέχρι τῆς συγγραφῆς τοῦ Βίου αὐτοῦ — εἶχον περιβάλει τὴν προσωπικότητα τοῦ βιογραφουμένου ἐπισκόπου διὰ τόσον ζοφεροῦ πέπλου, ὥστε τυχὸν ἐνδελεχῆς ἔρευνα περὶ αὐτοῦ μόνον λιτοτάτας εἰδήσεις — οἷας τὸ κα-

νικὴ ἀκρόπολις τοῦ Μυστρᾶ καὶ ἡ περὶ αὐτὴν ἀνακτυχθεῖσα πόλις. Ἀσφαλῶς δὲ ὡς Λακεδαιμονία ἐννοητέος ὁ Μυστρᾶς ἐν γράμματι τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', ἐκδοθέντι τῷ ΖΨΘ', ἰνδικτ. δ'. (Ἰδὲ Κ. Ν. Σάθα, Βιογραφικὸν σχεδιάσμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β' (1572—1594). Ἐν Ἀθήναις 1870, σελ. 157).

1) Ἰδὲ ἀνωτέρω σελ. 8.

2) Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σελ. 12.

3) Ἰδὲ ἀνωτέρω σελ. 12—14

τωτέρω κείμενον περιέχει — θὰ ἠδύνατο νὰ παράσχη; Δὲν ὑπῆρχον κώδικες τῆς ἐπισκοπῆς Λακεδαιμονίας, ἐξ ἧς ὁ βιογράφος τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου ἠδύνατο νὰ ἀντλήσῃ; Δὲν περιεσφύζοντο ἔγγραφα ἐκ τοῦ ἐπισκοπικοῦ γραφείου τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου ἐξελθόντα ἢ ἄλλως πως πρὸς αὐτὸν σχετιζόμενα; Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τὸν μεσολαβήσαντα ἀπὸ τῆς θανῆς τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου καὶ τῆς συγγραφῆς τοῦ βίου αὐτοῦ κατ' ἐπανάληψιν ἡ Πελοπόννησος ὑπέστη καὶ δηώσεις καὶ ἐπιδρομάς, ἐξ ὧν μίαν τριετῆ περὶ τὸ ἔτος 925 μετὰ στόμφου καὶ ἐξαιρέτου καλογηρικῆς μεμψιμοιρίας διαλαλεῖ ὀλοφυρόμενος παλαιός τις βιογράφος τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐπισκόπου Ἀργείων¹⁾, ὥστε οὐχὶ κατὰ πάντα ἀβασίμως ἠδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ εἰς τυχὸν ἀφανισμόν τῶν σχετικῶν πρὸς τὸν Ἁγιον Θεόκλητον μαρτυρίων. Ἄλλ' ἐξ ἄλλου εἶναι προφανές, ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ βίου, ὃν κατωτέρω ἐκδίδομεν, μόνον τὰς τυχὸν προχείρους κατὰ παράδοσιν πηγὰς περὶ τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν· δὲν ἠθέλησεν, ὡς φαίνεται, ἐπὶ τὸ ἀπονώτερον νάναξητήσῃ ἔγγραφοις πηγὰς ἠδύνατο ῥητορικῶς καὶ πομπολυγώδεις ἐκφράσεις περὶ τὸ βιογραφούμενον πρόσωπον μεταχειριζόμενος καὶ εἰς παρεκβάσεις καταφεύγων νὰ ἐκτείνη εἰς τὸ ἐφικτὸν μῆκος τὸν βίον καὶ οὕτω κάλλιστα — ἐκπληρῶν τὴν ἐπιταγὴν τοῦ προΐσταμένου ἐπισκόπου — νὰ ἐπισπάσῃ καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτοῦ, ὅπερ, ὡς διαβλέπω, ἦτο σημαντικώτερον διὰ τὸν συντάκτην τοῦ βίου ἢ ἡ διαλεύκανσις τῶν κατὰ τὸν Ἁγιον Θεόκλητον καθ' ἑαυτὴν λαμβανομένη. Ὅπωςδὴποτε — τονίζω καὶ πάλιν τὸ πρᾶγμα — ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ βίου παρέχει ἐν αὐτῷ περὶ τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου, ἔστω καὶ σμικρόν, εἶναι πάντως μετ' εὐγνωμοσύνης εὐπρόσδεκτον. Ἐπίσης διὰ τὴν καθ' ὄλον κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὴ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ βιογράφου λίαν ἐνδιαφέροντα εἶναι ὅσα οὗτος καταφέρεται διεξοδικῶς κατὰ τῶν ἱεραρχῶν ἐκείνων, οἵτινες χάριν ὀλικῶν κερδῶν ἀπέβλεπον εἰς τὴν κατάληψιν ἀρχιερατικῶν ἐδρῶν, τελείως ἀμελοῦντες

1) Novae Patrum bibliothecae ab Ang. Card. Maio collectae tomus IX, editus a Josepho Cozza-Luzi. Ἐν Ῥώμῃ 1888, σελ. 13 (τοῦ III μέρους). Πρὸβλ. τὸ σχετικὸν κείμενον ὀρθώτερον ἐκδομένον ὑπὸ Χρήστου Παπαοικονόμου, Ὁ πολιοῦχος τοῦ Ἀργους Ἁγιος Πέτρος ἐπίσκοπος Ἀργους ὁ θανατοῦργός. Ἐν Ἀθήναις 1908, σελ. 70—71. — Ὅτι οἱ ἐπιδραμόντες ἦσαν οἱ Βούλγαροι καὶ ὅτι ἀκριβέστερον ὁ τριετὴς χρόνος τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐπιδρομῆς αὐτῶν δεῖν νὰ ὀρισθῇ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 924—927 ἔδειξα ἐν τῷ ἐμῷ μελετήματι „Zur Sigillographie der byzantinischen Themen Hellas und Peloponnes“ ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 92—94, ἀριθ. 2. — Περὶ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης τῶν βαρβάρων εἰς Πελοπόννησον, τῆς μνημονευομένης ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἁγίου Πέτρου Ἀργείων, θέλω διαλάβει διεξοδικῶς ἐν παρασκευαζομένῃ διατριβῇ χάριν τοῦ Archiv für slavische Philologie.

ἢ ὀλίγα φροντίζοντες περὶ τοῦ πνευματικοῦ βίου τῆς λαχούσης αὐτοῖς ποίμνης. Φαίνεται, ὅτι καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀληθεύει τὸ λεγόμενον, ὅτι οἱ αἰῶνες ἀντιγράφουσιν ἀλλήλους. Διὰ δὲ τὴν ἐσωτερικὴν καθ' ὅλου ἱστορίαν τῆς Λακεδαιμόνος διαρκούντος τοῦ Θ' αἰῶνος λίαν διδακτικὰ εἶναι ὅσα ὁ βιογράφος παραδίδει εἰς ἡμᾶς σχετικῶς πρὸς τοὺς ἀναξιοπρεπεῖς κληρικοὺς τῆς Λακεδαιμόνος, καθ' ὧν ὁ Ἅγιος Θεοκλήτος ἐστράφη, καὶ ὅσα παραδίδει περὶ τοῦ χαρακτήρος καὶ τοῦ τρόπου εὐπατριδῶν τινῶν τῆς Λακεδαιμόνος, καθ' ὧν σθεναρῶς ἠγωνίσθη ὁ αὐτὸς Ἅγιος, καὶ ἅτινα ὑπενθυμίζουσιν ἡμῖν τοὺς βραδύτερον ἀγῶνας Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε κατὰ τινῶν κακοβούλων καὶ δὴ φιλιουδαίων ἀρχόντων τῆς αὐτῆς χώρας¹⁾. Ἀληθῶς δὲ πολύτιμοι — καθ' ἃ ἤδη καὶ πρότερον ἐμνήσθημεν²⁾ — εἶναι αἱ εἰδήσεις περὶ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου ἐπισκόπου Λακεδαιμονίας, ἃς παρέχει ὁ κατωτέρω Βίος. Καὶ αἱ εἰδήσεις αὗται καθιστῶσιν ἡμῖν τὸν ἱεράρχην τοῦτον ἐξόχως συμπαθῆ. Ὁ βιογράφος ἐξαίρει τὴν ἐνδελεχῆ ἐργασίαν τοῦ ἐπισκόπου Θεοδώρου περὶ τὴν ἀνέγερσιν θείων ναῶν ἐν Λακεδαίμονι ἢ εἰδήσεις αὕτη οὐχὶ μόνον διὰ τὴν τοπικὴν ἱστορίαν τῆς Λακεδαιμόνος κατὰ τὸν Ι' αἰῶνα εἶναι σημαντικὴ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀρχαιολογικὴν ἔρευναν τῶν διαφορῶν βυζαντιακῶν μνημείων, τῶν κατακοσμοῦντων τὴν χώραν ταύτην, εἶναι βεβαίως ἀξία προσοχῆς. Παρὰ τὴν ἐνδελεχῆ ἐργασίαν τοῦ Θεοδώρου Λακεδαιμονίας περὶ τὴν ἀνέγερσιν θείων ναῶν ἐξαίρει ὁ συντάκτης τοῦ Βίου ἑτέραν ιδιότητα τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου, ὅτι „τοὺς τῶν ἁγίων βίους ἐπιών, καὶ συλλέγων ὡς ἐκ πολυανθῶν τινῶν λειμῶνων τὰ καλλιστα“, ἐξευγενίζει καὶ καθωραϊζει τὰς ψυχὰς. Τῆς τοιαύτης περὶ τὰ ἀγιολογικὰ κείμενα μερίμνης καὶ ἐνδιατριβῆς τοῦ Θεοδώρου Λακεδαιμονίας κατάλοιπον εἶναι ὁ κατωτέρω Βίος τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου ἴσως ἐν τῷ μέλλοντι εὐρημά τι, εὐκταῖον, ἐν χειρογράφῳ θέλει διδάξει, ὅτι ὁ ὑφ' ἡμῶν ἐκδιδόμενος Βίος δὲν εἶναι τὸ μοναδικὸν ἀγιολογικὸν κείμενον τὸ προελθὸν κατ' ἐπιταγὴν καὶ μερίμναν τοῦ φιλοκάλου καὶ φιλόστοργου ἐπισκόπου Λακεδαιμονίας Θεοδώρου.

Ἄλλ' ἐξαιρέσει τῶν καθ' ἕκαστον ὁ Βίος τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου ὡς σύνολον λαμβανόμενον εἶναι ἱστορικὸν μνημεῖον ἀξιολογώτατον. Διότι ὁ Βίος οὗτος συνταχθεὶς ἐν Λακεδαίμονι καθ' οὗς χρόνους προσδιωρίσαμεν, κατὰ τὸν Ι' μεσοῦντα αἰῶνα, ἐλέγχει συγγραφέα ἐπαρκῶς χει-

1) Ἴδὲ τὸ ἑλληνικὸν ἀρχέτυπον τοῦ Συναξάριου τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 165 κ. ἑ., 172 κ. ἑ.

2) Ἴδὲ ἀνωτέρω σελ. 12.

ριζόμενον τὸν ἀρχαῖον λόγον καὶ πρὸς τὰς κλασσικὰς ἀναμνήσεις ἐν δεδομένῳ μέτρῳ οἰκείον. Κατὰ ταῦτα ἔχομεν μίαν ἐπὶ πλέον ἀπόδειξιν, „ὅτι ἡ Λακεδαίμων δὲν ἦτο κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας χώρα ὅλως ἀπαίδευτος, καθ' ἃ ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῆ“ · καὶ ἡ νέα ἀπόδειξις αὕτη ἀνάγεται εἰς χρόνους ἀρχαιοτέρους τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, περὶ ὧν ἐλέγχθη, ὅτι δὲν κατέλιπον εἰς ἡμᾶς μαρτύρια ἀσφαλῆ πνευματικοῦ βίου ἐν Λακεδαιμονίᾳ¹⁾. Τοῦτων οὕτως ἐχόντων ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τοῦ Βίου δέον νὰ θεωρηθῆ πρόδρομος τῶν λογίων ἐκείνων Λακεδαιμονίων²⁾ βιβλιογράφων — ὧν οἱ ἀρχαιότεροι τῶν γνωστῶν ἤκμασαν λήγοντος τοῦ ΙΓ' καὶ ἀρχομένου τοῦ ΙΔ' αἰῶνος³⁾ — βιβλιογράφων ἀσχοληθέντων περὶ

1) Σπ. Π. Δάμπρος ἐν „Νέφ' Ἑλληνομνήμονι“ τόμ. Δ' (1907) σελ. 152. Πλὴν ὁ κ. Σπ. Δάμπρος διατυπῶν τὴν ἰδέαν, ὅτι „περὶ... τῶν χρόνων τῶν ἀρχαιοτέρων τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος δὲν περιεσώθησαν εἰδήσεις ἀσφαλεῖς“ περὶ τῆς ἐν Λακεδαιμονίᾳ παιδείας, παραδόξως ἐλησμόνησε παντελῶς τὸ Συναξάριον τοῦ Ἁγίου Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε, ὅπερ ἀσφαλῶς συνετάχθη ἐν Λακεδαιμονίᾳ πρὸ τοῦ ιγ' αἰῶνος, ἐλέγχει δὲ συγγραφεῖα λόγων καὶ ἑλληνομαθῆ. Τὸ αὐτὸ Συναξάριον ἀναφέρει καὶ περὶ λογίων Λακεδαιμονίων, οἶον τοῦ Ἰωάννου Μαλακηνοῦ (ὅστις ἦτο „τῶν ἐπὶ τῇ κατὰ κόσμον σοφίᾳ θανατοζομένων τὰ πρῶτα φέρων οὐ τῆς Λακόνων πόλεως μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσης Ἑλλάδος καὶ Πέλοπος“) καὶ τοῦ Μιχαήλ Χοιροσφάκτου (ὅστις ἦτο καὶ ἄλλως περιβλεπτός „ἐν τῇ... τῶν Λακόνων χώρᾳ“ καὶ „ῥύμη λόγον καὶ μεγαλοφυΐα καὶ τῇ κατὰ κόσμον σοφίᾳ“). Ἰδὲ τὸ ἀρχέτυπον Συναξάριον τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 177, 195 κ. ἔ.

2) Ἰδὲ τὸ μελέτημα τοῦ Σπ. Π. Δάμπρου, „Λακεδαιμόνιοι βιβλιογράφοι καὶ κητόρες κωδίκων κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας“ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ αὐτοῦ „Νέφ' Ἑλληνομνήμονι“ τόμ. Δ' (1907) σελ. 152—187 καὶ 303—357. Ἐπίσης τὰς προσθήκας καὶ διορθώσεις εἰς τὸ αὐτὸ μελέτημα ἐν τόμῳ Δ' (1907) σελ. 492—495, τόμῳ Σ' (1909), σελ. 106—107, τόμῳ Θ' (1912), σελ. 300—301, τόμῳ ΙΑ' (1914), σελ. 189—190. Προσεχῶς θέλει δημοσιευθῆ ἡμετέρα συναγωγή Λακεδαιμονίων βιβλιογράφων καὶ κητόρων κωδίκων κατὰ τε τοὺς μέσους αἰῶνας καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἀξιόλογον συμπλήρωμα μετὰ ἐπανορθώσεων εἰς τὸ προμνημονευθὲν μελέτημα τοῦ καθηγητοῦ Σπ. Π. Δάμπρου.

3) Ὁ Λέων Ραούλ — οὗτινος βιβλιογραφικὸν ἔργον εἶναι οἱ κώδικες Theologicus Graecus LXXIX (Nessel) ἢ CCXX (Lambecius), γραφεὶς ἐν ἔτει 1139, καὶ LXXX (Nessel) ἢ CCXXI (Lambecius) τῆς ἐν Βιέννῃ Ἀυτοκρατορικῆς Βιβλιοθήκης — ὃν καὶ ἐπ' ἀριθ. 1 οὐχὶ ἄνευ δισταγμοῦ ἔταξεν ὁ κ. Σπ. Π. Δάμπρος (ἐνθ' ἀν. τόμ. Δ', 1907, σελ. 155—6) μεταξὺ τῶν Λακεδαιμονίων βιβλιογράφων, δὲν φαίνεται μοι σχετιζόμενος ἀμέσως πρὸς τὴν Λακεδαίμονα. — Πρὸβλ. Nessel, Catalogus sive recensio specialis omnium codicum manuscriptorum Graecorum... Ἐν Βιέννῃ 1690, σελ. 163 τοῦ α' μέρους. — Lambecius, Comment. de Augustissima bibliotheca Caesarea Vindobonensi ἔκδ. Kollar (1766—82). Liber V, σελ. 106 κ. ἔ. 109. — Castellani, Catalogus codicum Graecorum qui in Bibliotheca D. Marci Venetiarum inde ab 1740 ad haec usque tempora inlati sunt. Ἐν Βενετίᾳ 1896, σελ. 94 ἐν σημειώσει. (Ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ Μαρκιανοῦ κώδικος Cl. I. № LXIII, ὅστις συνεγράφη κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἐκ τοῦ προειρημένου Βιενναίου κώδικος τοῦ ἔτους 1139, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ βιβλιογραφικοῦ σημειώματος τοῦ Δέοντος Ραούλ). — Πρὸβλ. Ἀν. Χατζῆ, Οἱ Ραούλ, Πάλ, Πάλαι (1080—1800). Ἱστορικὴ μονογραφία. Kirchheim 1909, σελ. 19.

τὴν ἀντιγραφὴν οὐχὶ μόνον ἔργων θεολογικῶν καὶ πρακτικῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἀντιγραφὴν συγγραφέων τῆς ἐκκρίτου Ἀρχαιότητος, καὶ δέον ἐξ ἑτέρου νὰ θεωρηθῇ ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος Βίου εἰς τῶν ἀποτέρω προδρομῶν τῆς πνευματικῆς ἐκείνης κινήσεως ἐν Λακεδαίμονι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀρχῆς ἐν Πελοποννήσῳ τῶν Παλαιολόγων, ὧν τὴν ἐν Μυστρᾷ ἀλλήν ἐλάμπρυνε τὸ δαιμόνιον πνεῦμα τοῦ Γεωργίου Πλήθωνος τοῦ Γεμιστοῦ καὶ ἡ φοίτησις οὐχὶ μόνον Ἑλλήνων συγγραφέων, οἷος ὁ συντάκτης τῆς γνωστῆς Ἐπιδημίας ἐν Ἄδου Μάζαρις (περὶ τὸ 1415 μετὰ πιθανότητος ὑπῆρξε)¹⁾, ὁ Ἰωάννης Δοκειανός²⁾, ὁ Ἰωάννης Μόσχος κλ. κλ., ἀλλὰ καὶ λογίων Ἑσπερίων, οἷος ὁ περίφημος ἐξ Ἀγκῶνος στηλοκόπας Κυριακὸς de Pizzicollì³⁾.

1) Περὶ τούτου ἰδὲ K. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Literatur. Ἐν Μονάχῳ 1907, σελ. 492 κ. ἔ. (ἑλληνικῆ μετάφρασις Γ. Σωτηριάδου τόμ. Β', σελ. 172), Νίξον Βέην ἐν „Byzantinische Chroniken“ τόμ. ΙΑ' (1904) σελ. 71, Σπ. Π. Λάμπρον ἐνθ' ἀν. σελ. 162—164.

2) Ἰδὲ περὶ τούτου κατ' ἔκτασιν παρὰ Krumbacher, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 497 (ἑλλ. μετάφρασις τόμ. Β', σελ. 177) καὶ Σπ. Π. Λάμπρον ἐνθ' ἀνωτέρω τόμ. Α' (1904) σελ. 299 κ. ἔ. καὶ τόμ. Δ' (1907) σελ. 179—181.

3) Ὁ Κυριακὸς ἐξ Ἀγκῶνος διέτριψε δις ἐν Λακωνικῇ τῷ 1437 καὶ 1447/8. Κατὰ τὴν δευτέραν διαμονὴν αὐτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ φαίνεται ξενοσθεὶς ἐν Μυστρᾷ ὑπὸ τοῦ δεσπότη Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ ἔπειτα τελευταίου ἡμῶν αὐτοκράτορος. Μικρὸν δ' ἐργίδιον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀρχαιοδύτου ὑπὸ τῶν τίτλων „Μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ τάξις κατὰ τοὺς παλαιοὺς Ῥωμαίους...“, γραφὴν ἐν Μυστρᾷ τῇ 4 φεβρουαρίου 1448, προσφωνεῖται Κωνσταντίνῳ τῷ Παλαιολόγῳ. (Ἰδὲ: G. Castellani, Un traité inédit en grec de Cyriaque d'Ancone ἐν τῇ Revue des études grecques, τόμ. Θ', 1896, σελ. 225—230). Περὶ τῆς διατριβῆς τοῦ Κυριακοῦ de Pizzicollì ἐν Λακωνικῇ ἔχομεν ἴδιον φρόντισμα τοῦ καθηγητοῦ Σπ. Π. Λάμπρου ἐν τῷ „Νέῳ Ἑλληνομνημονίῳ“ αὐτοῦ — τόμ. Ε', 1908, σελ. 414—423 — ὑπὸ τὸν τίτλον „Κυριακὸς ὁ Ἀγκωνίτης ἐν Λακωνικῇ“. Πρὸς τὸ φρόντισμα τοῦτο — περὶ δέον νὰ ἀναθεωρηθῇ ἅτε σφαλμάτων βροίθον — προβλ. καὶ τὰ γεγραμμένα ὑπὸ W. Miller, The Latins in the Levant... Ἐν Λονδίῳ 1908, σελ. 417 κ. ἔ. (Προβλ. τῆς ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπρου διασκευῆς τοῦ ἔργου τούτου ὑπὸ τὸν τίτλον „Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι...“ Ἐν Ἀθήναις 1909—10. Τόμ. Β', σελ. 123 κ. ἔ.). Ἀστυχῶς ἀμφοτέρω ὅτε Σπ. Π. Λάμπρος καὶ ὁ W. Miller δὲν εἶχον ὑπ' ὄψιν τὰ ὑπὸ E. Ziebarth ἐν Ephemeris Epigraphica τόμ. ΙΧ 2 (1905) σελ. 199 σχετικῶς γεγραμμένα. Διεσώθησαν καὶ στίχοι τοῦ Κυριακοῦ τοῦ ἐξ Ἀγκῶνος, ἐν οἷς ἐξαιρεται ἡ παλαιὰ δόξα τῆς Σπάρτης ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν σύγχρονον κατάπτωσιν. Τῶν στίχων τούτων ἔχομεν καὶ παλαιὰν ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἀποδοθεῖσαν Μαν ἀπιθάνως εἰς Πλήθωνα ὑπὸ Σπ. Λάμπρου. (Ἰδὲ „Ἐπίγραμμα Κυριακοῦ τοῦ ἐξ Ἀγκῶνος περὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ Μυστρᾶ“ ἐν τῇ Ἐπιτηρίδι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ. Τόμ. Ζ', 1903, σελ. 39 κ. ἔ.). Διὰ τὰς ἐπιγραφικὰς ἐργασίας Κυριακοῦ τοῦ ἐξ Ἀγκῶνος ἐν Λακεδαίμονι πολῦτιμον ὄλικόν προσέφερε πρόσφατον εἶρημα μεταξὺ τῶν χειρογράφων τῆς Biblioteca Trivulziana, ἧς μέρος περιήλθεν εἰς τὴν Ἀμβροσιανὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μιλάνου. Τὸ νέον τοῦτο εἶρημα ἀνεκοίνωσεν ὁ R. Sabbadini, Ciriaco d'Ancona e la sua descrizione autografa del Peloponneso trasmessa da Leonardo Botta. (Ἀπόσπασμα ἐκ τῶν

Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς τοῦ Βίου — ὡς ἔφθημεν εἰπόντες — ἐλέγχεται οἰκείως πως ἔχων πρὸς τὰς κλασσικὰς ἀναμνήσεις. Ὅτι ἰδίᾳ συγκινεῖ ἡμᾶς εἶναι αἱ λέξεις, ἃς οὗτος ἀφιεροῖ εἰς τὸ παλαιὸν κλέος τῆς Λακεδαίμονος, „ἦν πᾶσα γραφή τε καὶ ποίησις θαῦμα πεποιήται“, καὶ εἰς τὰ κατορθώματα τῶν Λακεδαιμονίων, „ἃ καὶ διὰ γῆς καὶ θαλάσσης τε θρύλληται“ · καίτοι ἀφελῶς ὁ συντάκτης τοῦ Βίου τὸ παλαιὸν κλέος τῶν Λακεδαιμονίων διαλαλεῖ μὴ δυνάμενον νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰ χριστιανικὰ κατορθώματα καὶ τὸ ἐπὶ χριστιανικῇ ἀρετῇ περιβόητον ὄνομα τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου. Καὶ ἡδύνατο μὲν νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι τοιοῦτος διῆσχυρισμός, δικαιολογούμενος ὑπὸ τῶν ἐπιχειρημάτων, ἅτινα ὁ συγγραφεὺς προβάλλει, συμβιβάζεται πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος τοῦ συγγραφέως ἡμῶν, ἀλλὰ τὸ καθ' ἡμᾶς πολὺ ἀμφιβάλλομεν, ἂν αὐτὸς οὗτος ὁ συγγραφεὺς τοῦ Βίου ἐπίστευε, τοῦλάχιστον καθ' ὄλην τὴν ἔκτασιν, τὸν διςχυρισμὸν τοῦτον. Ὅπως δῆποτε οἱ ἐν τῷ κατωτέρῳ κειμένῳ ἀπαντῶντες ἀναμνηστήριοι λόγοι τῆς παλαιᾶς δόξης τῆς Λακεδαίμονος ἐπιβεβαιῶσιν, ὅτι ἂν μὴ ὁ καθ' ὅλου λαός, τοῦλάχιστον οἱ λογιώτεροι τῆς χώρας ταύτης καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ἀμαυροὺς χρόνους τοῦ Μεσαιῶνος εἶχον συνείδησιν ὅποια τινὰ ἔνδοξα χόματα ἐπάτουν. Ὁ ἀνώνυμος βιογράφος τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, ἀκμάσας κατὰ τὸν Γ'—ΙΑ' αἰῶνα, ἠγούμενος δὲ τῆς ὑπὸ τοῦ ἁγίου τούτου ἐν Σπάρτῃ καθιδρυθείσης μονῆς, λαμβάνει ἀφορμὴν νὰ μνημονεύσῃ ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ πλὴν τῶν ἄλλων προσώπων καὶ πραγμάτων τῆς ἐκκρίτου Ἀρχαιότητος τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας τοῦ Λυκούργου¹⁾. Αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ λαὸς τῆς Λακεδαίμονος κατ' αὐτοὺς τοὺς στυγνοὺς χρόνους τῆς ὑπὸ τοὺς Τούρκους δουλείας εἶχε σαφεστάτην συνείδησιν τῆς ἐνδόξου καταγωγῆς αὐτοῦ καὶ τῶν τροπαίων τῶν προγόνων καὶ ὁ Μανιάτης στιχοπλόκος Νικήτας Νιφάκης ἢ Νῆφος²⁾ γράφων κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος τοὺς ἐκλαϊκευθέντας στίχους:

Miscellanea Ceriani σελ. 183—247.) Ἐν Μιλάνῳ 1910. Πρβλ. καὶ τὴν κριτικὴν τοῦ E. Ziebarth ἐν Berliner Philologische Wochenschrift, τόμ. Α' (1910) ἀριθ. 10, σελ. 306—308. — Περὶ τοῦ Κυριακοῦ τοῦ ἐξ Ἀγκῶνος καὶ ἐνὸς πολιτίμου ἐπ' ἐσχάτων ἀνακαλυφθέντος ἰδιογράφου αὐτοῦ ἰδὲ Paul Maas, Ein Notizbuch des Cyriacus von Ancona aus dem Jahre 1436. Ἐν Beiträgen zur Forschung, Studien und Mitteilungen aus dem Antiquariat Jacques Rosenthal. Folge I, Heft 1 [1913], σελ. 5—15.

1) Ἴδε τὸ ἐλληνικὸν ἀρχετύπον τοῦ Συναξαρίου τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 164.

2) Ἴδὲ περὶ τοῦ στιχοπλόκου καὶ διδασκάλου τούτου ὅσα ἐσημείωσα ἐν τῷ ἐμῷ φροντίσματι „Ἀρχαδικὰ χωρικὰ περιπαίγματα“ ἐν τῷ περιοδικῷ „Ἀρ-

Σ' αὐτὰ τὰ ὄρη¹⁾ φύγανε οἱ μαῦροι Σπαρτιᾶται
κ' εἶναι αὐτοὶ ποῦ λέγονται τὴν σήμερον Μανιᾶται²⁾,
ἤντλει βεβαίως οὐχὶ ἐκ τοῦ λογιωτατισμοῦ του, ἀλλ' ἐκ τῶν δημωδῶν
παραδόσεων τῆς γενετικῆς αὐτοῦ.

Τὴν σχετικὴν οἰκειότητα τοῦ συντάκτου τοῦ Βίου πρὸς τὰ τῆς θύ-
ραθεν σοφίας δεικνύουσι καὶ αἱ ἀρχαῖαι παροιμιώδεις ἐκφράσεις, ἃς
οὗτος ἐγκατέσπειρεν ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, ἐνίοτε παραλάσσων αὐτὰς κατὰ
τὰς συμπαριστωμένας ἀνάγκας. Τοιαύτας ἐκφράσεις παρετήρησα τὰς ἑξῆς:
ἐκ τῆς αὐτῆς ὃ φασὶ κεραμίας³⁾. „Κερκώπων ἀγορὰ γενό-
μενοι“ (πρὸβλ. τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν: ἀγορὰ Κερκώπων⁴⁾. „φρον-
τίζων ἦν ὄσα καὶ κώνωπος Ἰνδικός φασιν ἐλέφας“ (πρὸβλ.
τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν: κώνωπος ἐλέφας Ἴνδός οὐκ ἀλεγι-
ζει⁵⁾. „ἐκ κρασπέδου φησὶ δεῖξαι τὸ ὕφασμα“ (πρὸβλ. τὴν
ἀρχαίαν παροιμίαν: ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ [πᾶν] ὕφασμα⁶⁾.
„πολλὰ μεταξὺ κύλικος καὶ χεῖλεος“ (πρὸβλ. τὴν ἀρχαίαν
παροιμίαν: πολλὰ μεταξὺ [πέλει] κύλικος καὶ χεῖλεος
[ἄκρου]⁷⁾. „κακῶν Ἰλιάς“ (πρὸβλ. τὸ ἀρχαῖον: Ἰλιάς κακῶν⁸⁾.
„μηδ' ἴκταρ τὸ τοῦ λόγου πρὸς ταυτηνὶ τὴν φροντίδα
βάλλουσι“ (πρὸβλ. τὸ ἀρχαῖον: οὐδ' ἴκταρ βάλλει[ν] [ἔχεις]⁹⁾.

μονία“ (Ἀθηνῶν) τόμ. Γ' (1902) σελ. 146—7. Πρόσθετε καὶ τὰ μετὰ ταῦτα δημοσιευ-
θέντα ὑπὸ Ν. Χ. Κωστῆ ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας
τῆς Ἑλλάδος τόμ. 5' σελ. 361—2, 368—70 καὶ ἐν τοῖς τοῦ αὐτοῦ Συμνευαῖκοις
Ἀναλέκτοις. Τεύχ. Α'. Ἐν Ἀθήναις 1906 σελ. 361 κ. ἑ.

1) Ἐννοεῖ ὁ στιχοπλόκος τὰ Μανιάτικα ὄρη.

2) Ἰδὲ τοὺς στίχους τούτους προχείρως παρὰ Georg Ludw. von Mau-
rer, Das griechische Volk in öffentlicher, kirchlicher und privatrechtlicher Be-
ziehung vor und nach dem Freiheitskampfe bis zum 31. Juli 1834. Heidelberg
1835. Τόμ. Γ', σελ. 1. — Πρόσθετε ἐνταῦθα, ὅτι καὶ ὁ κῶδιξ 28 τῆς βιβλιοθήκης
τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων περιέχει στίχους τοῦ Νικήτα Νηφάκου καὶ δὴ μετὰ τινων
γλωσσικῶν ἐρημνείων καὶ ἄλλων παρατηρήσεων γερμανιστί. — Ἐχομεν δ' ἐκδόσεις
καθ' ὅλον ἢ ἐπὶ μέρος τῶν στίχων τοῦ Νηφάκου — πλὴν τῶν σημειωθέντων ὑπ'
ἐμοῦ ἐν „Ἀρμονία“ τόμ. Γ', 1902, σελ. 146—147 καὶ τὰς ἑξῆς: ὑπὸ Buchon,
ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. LXXXVII κ. ἑ. ὑπὸ Heinrichsen, Nygraesk Digt om
Mainoterne (Ἐν Κοπενχάγη 1849) καὶ ὑπ' ἀνωτέρω, Ἡ Δακωνικὴ χωρογραφία...
Ἐν Ἀθήναις 1853 καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ „Ὀνήσανδρος“ τόμ. Γ' (1865), σελ. 202—213.

3) Ἀντόθι, τόμ. Α', σελ. 407, 68.

4) Corpus paroemiographorum Graecorum (Ediderunt E. L. A. Leutsch
et F. G. Schneidewin. Ἐν Γουτίγγη 1839—51). Τόμ. Α', σελ. XXXV, 2, 5. 349, 3.
Τόμ. Β', σελ. 1, 3.

5) Ἀντόθι, τόμ. Β', σελ. 495, 37.

6) Ἀντόθι, τόμ. Α', σελ. 252, 15. Τόμ. Β', σελ. 162, 66.

7) Ἀντόθι, τόμ. Α', σελ. 148 κ. ἑ. 71. 294, 46. Τόμ. Β', σελ. 84, 95. 617, 46.

8) Ἀντόθι, τόμ. Α', σελ. 256, 26. Τόμ. Β', σελ. 34, 93.

9) Ἀντόθι, τόμ. Α', σελ. 143, 55. Τόμ. Β', σελ. 43, 46. 126, 75. 581, 32.

Ἄξιοσημείωτα ἔπειτα εἶναι τὰ ἀκόλουθα ἐν τῷ Βίῳ χωρία: „τὸν ποιητικὸν ἐκεῖνον κυκεῶνα, ἐπίληθον κακῶν“ (πρβλ. Ἰλιάδος Α', 624, 641. Ὀδυσσεΐας Κ', 234 κ. ἐ, 316 κλ. κλ.)· „Τυρσυνικὴ σάλπιγξ“ (πρβλ. Αἰσχύλου Εὐμενίδες 567, Σοφοκλέους Αἴας 18, Εὐριπίδου Φοίνισσαι 1377, Ἡρακλεΐδαι 830 κλ. κλ.)· „τῶν ὄντως ὄντων“ (χρῆσις Πλατωνικῆ). Καίτοι ἠδύνατό τις νὰ διῃσχυρισθῆ, ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ Βίου οὐχὶ ἀμέσως ἐκ τῶν ἀρχαίων πηγῶν ἤντησεν ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἄλλως εὐχρηστο ἐν τῇ χριστιανικῇ γραμματείᾳ παρέλαβεν αὐτὰ ἐκ κειμένων ταύτης. Ὅπωςδὴποτε θεωρῶ ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ἐκ τῶν ἀνωτέρω σημειωθέντων ἀρχαίων παροιμιωδῶν ἐκφράσεων καὶ ἄλλων ἀξιοσημειώτων γλωσσικῶν τρόπων, οἵτινες ἐν τῷ Βίῳ τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου κεῖνται, δύο mutatis mutandis ἀπαντῶσι καὶ ἐν τῷ καθ' ἐπανάληψιν ἤδη προμνημονευθέντι Συναξαρίῳ τοῦ Ἁγίου Νίκωνος τοῦ Μετανοεῖτε¹⁾· ἐν τούτῳ ἀναγινώσκωμεν: „καὶ ἡ τῶν κακῶν αὐτῶν Ἰλιάς λέλυται καθ' ἅπαξ τῇ τοῦ ὁσίου παρουσίᾳ“ καὶ „πολλαπλῆς τε εὐφροσύνης κρατῆρα αὐτῷ κερασάμενος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τὸν ποιητικὸν ἐκεῖνον κυκεῶνα, κακῶν ἐπίληθον ἀπάντων, προσέθηκε [= ὁ Ἁγιος Νίκων] καὶ ταῦτα...“²⁾. Θὰ ἦτο ὁμως τόλμημα ἐκ τῆς κοινότητος τῶν δύο τούτων χωρίων τῶν δύο κειμένων, τοῦ Βίου τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου καὶ τοῦ Βίου τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, νὰ ἐξαχθῶσι γενικὰ συμπεράσματα περὶ τῆς τυχόν συνεξαρτήσεως τῶν δύο τούτων κειμένων· διότι φράσεις ὡς αἱ ἀνωτέρω κοιναὶ ἐν τοῖς Βίοις τῶν δύο Λακεδαιμονίων ἁγίων ἦσαν, ὡς εἴρηται, γενικῶς εὐχρηστοὶ ἐν τῇ χριστιανικῇ γραμματείᾳ καὶ μάλιστα ἐν ἔργοις συγγραφέων ἐνασμενιζόντων ταῖς κλασσικαῖς ἀναμνήσεσι. Εἶναι ὁμως λίαν πιθανόν, ὅτι ὁ λόγιος συγγραφεὺς τοῦ Βίου τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, ἀνώνυμὸς τις ἠγούμενος τοῦ ἐν Σπάρτῃ ὑπὸ τοῦ ἁγίου τούτου καθιδρυθέντος μοναστηρίου, ἐγνώριζε τὸν Βίον τοῦ Ἁγίου Θεοκλήτου Λακεδαιμονίας.

Οἰκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ κατωτέρω Βίου εἶναι πολλῶν μᾶλλον πρὸς τὰ Βιβλικὰ κείμενα οἰκείος. Πολλὰς δὲ φράσεις κατὰ τὰ εἰωθότα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς παρενείρει ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ αὐτολεξεῖ ἐκ τῆς Βίβλου εἰλημμένας ἢ ἐξ αὐτῆς πολλὰ χωρία ὑπαινίσσεται ὡς ἀπὸ μνήμης ἐτόγχανεν ἔχων — καθ' ἃ κατωτέρω ἐν ταῖς οἰκείαις ὑποσημειώσεσιν ἀναγράφεται.

1) Ἰδὲ τὴν ἀνωτέρω σελ. 15 ἀναγραφεῖσαν ἔκδοσιν τοῦ ἀρχετύπου κειμένου τοῦ Βίου τοῦ Ἁγίου Νίκωνος, σελ. 175, στίχ. 12—13.

2) Αὐτόθι, σελ. 178, στίχ. 15—18.

Ὁ λόγος τοῦ συντάκτου τοῦ Βίου ἐνίοτε ἐξαίρεται εἰς ἀσυνήθη ἐν τῇ συναξαριακῇ φιλολογίᾳ ἀνθησιν · πολλάκις αἱ παρομοιώσεις ἐν αὐτῷ εἶναι ζωηραὶ καὶ ἐπιτυχεῖς · ἀλλ' ἡ ἀρετὴ αὐτῆ ἐξαφανίζεται πολλάκις ἐν τῇ μονοτόνῳ συσσωρεύσει τῶν λέξεων. Ἡ δὲ γραμματικὴ καὶ συντακτικὴ χρῆσις ἐν τῷ προκειμένῳ Βίῳ εἶναι καθ' ὅλον λαμβανομένη δόκιμος, καίπερ μὴ κατὰ πάντα ἀπηλλαγμένη κηρῶν. Οὕτω π. χ. ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τοῦ κειμένου καὶ πρὸς τὸ τέλος ἔχομεν τελικὴν εὐκτικὴν μετὰ τοῦ δυνητικοῦ ἂν συνοδευομένην, ὅπερ ἀδόκιμον. Αἱ δὲ ἐν τῷ Βίῳ νέαι λέξεις μὴ ἀποτεθησαυρισμέναι ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λεξικοῖς ἀναγράφονται ἐν τέλει τοῦ κειμένου τούτου.

Ἡ ἔκδοσις

τοῦ κατωτέρω Βίου γίνεται κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει φωτογραφιῶν, ἃς πρὸς χάριν μου ἐπιτυχῶς παρεσκεύασεν ὁ ἐν Ῥώμῃ φωτογραφικὸς οἶκος Sabadini. Ἐν ὑπομνήμασιν ἐσημείωσα τὰ κυριώτατα σφάλματα τοῦ βιβλιογράφου — ὀλίγα τινὰ ὄντα — ἐξαιρέσει τῶν εἰς βαρείας καὶ ὀξείας ἀφορῶντων. Ἐφρόντισα δὲ πάντοτε νάποφύγω διορθώσεις σφαλμάτων ἐκ τοῦ συγγραφέως τυχὸν πηγαζόντων καὶ οὐχὶ εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν συγγραφέα προσογραπτέων ἂν καὶ ἡ τοιαύτη διάκρισις εἶναι πάντοτε δύσκολος, ἄλλως τε τοῦ κειμένου ἐν ἐνὶ καὶ μόνῳ κώδικι διασωθέντος. Τὴν δὲ στίξιν πολλαχοῦ διώρθωσα σιωπηλῶς κατὰ τὰ προσήκοντα · ἐφρόντισα δ' ὁμως νὰ μὴν ἀπομακρυνθῶ καὶ πολὺ τῶν ἐν τῷ κώδικι παραδεδομένων.

Τούτων οὕτως ἐξηγηθέντων πρὸς ὁδηγίαν τῶν ἐντευξομένων, ἀκολουθεῖ αὐτὸ τοῦτο τὸ κείμενον.

Βίος καὶ πολιτεία καὶ μερικὴ θαυμάτων διήγησις
τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Θεοκλήτου ἐπισκόπου
Λακεδαιμονίας.

Οὐδὲ τὸν καθ' ἡμᾶς βίον, οὐδὲ τὰς ἐπὶ τέλει τῶν αἰώνων γενεὰς ἀφῆ-
κεν ἀβοηθήτους εἰς ἀρετὴν ὁ πάντων ἀεὶ φιλανθρωπῶς ἐπ' ἀγαθοῖς προ- 5
μηθούμενος κύριος, ἀλλ' ἔδωκε πολλὰ τῆς ἀρετῆς παραδείγματα γειτο-
νοῦντα καὶ τοῖς χρόνοις τῆς ἡμετέρας ἀναδείξεως καὶ εἰς τὸν βίον προ-
όδου, ὡς ἂν πᾶσα περιαιρεθείη πρόφασις τῶν κακίξειν ἐθελόντων καὶ
αἰτιᾶσθαι τὰ ἀνάιτια, εἴτ' οὖν ἡμέρας καὶ ἐνιαυτούς. ἐπεὶ γὰρ οὐχ
οὕτως ἐπάγεται πρὸς ἀρετὴν εὐγενῶν ἀνδρῶν ὑπέρλαμπρος βίος καὶ 10
θαυμαζόμενος, ἀλλὰ δοκοῦμεν οἱ τυφλοὶ τὰς κρίσεις καὶ φρονοῦντες
ὄλικά καὶ ἠλίθια, ὡς ἑτέρα τις ἐπέλαμπε τῷ βίῳ χάρις τὰ παλαιότερα,
καὶ ὥσπερ ἀπογνόντες τὴν κατὰ θεὸν εὐδοκίμησιν, ἀναπίπτομεν καὶ
ῥαθυμοῦμεν, οὐδὲ βραχὺ ζώπυρον ἀρετῆς ταῖς ψυχαῖς ὑποκαίοντες, διὰ
τοῦτο προσεχῆ δίδωσι καὶ ὡς εἰπεῖν ἀγχίδουρα τῆς εἰλικρινοῦς πολιτείας 15
τὰ ὑποδείγματα, ἵνα πᾶσα μὲν σκῆψις καὶ ἅπαν ῥαθυμίας προκάλυμμα
ἐκποδῶν γένηται, τῶν πιστῶν δὲ ἕκαστος ἢ πρὸς ἔνθεον διαθερ-
μανθείη ζῆλον, ἢ διαμέλλων πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἀναδύμενος γυμνὸν
φέρῃ τὸν ἔλεγχον τῆς οἰκείας βλακειᾶς κατήγορον καὶ τὴν γλῶτταν
πεδοῖτο πρὸς τηλαυγῆ καὶ φανεράν ἀλήθειαν, ἀναισχυντεῖν μὴ δυνά- 20
μενος. ὅτι δὲ καὶ νῦν πολλοὺς ὁ βίος καρποφορεῖ θεῷ τοὺς εἰς ἀκρό-
τατον τῶν κακῶν δι' ἀρετῆς ἀναδραμόντας καὶ κατὰ πᾶσαν πρᾶξιν
θαυμαστωθέντας καὶ θεωρίαν, αὐτὰ μαρτυρεῖ τὰ πράγματα· ἀλλὰ τού-
των ἄλλους μὲν ἄλλαι προβάλλονται χώραι καὶ πόλεις, οἷόν τινα ἑαυτῶν
ἀγάλματα καὶ σεμνολογήματα, ἢ δὲ αἰοίδιμος Λακεδαιμίων καὶ περιβόητος, 25

3 Λακεδαιμονίας] μεθ' ὃ ἀκολουθεῖ ἀμέσως: ἐν(λόγησ)^ο(ν) π(άτε)ρ: 9 εἴτ' οὖν.

9. 10 οὐχόυτως. 12 ἐτ' ἔρα τίς. 17 *ἐκ ποδῶν. 22 *πράξιν.

ἦν πᾶσα γραφή τε καὶ ποιήσις θαῦμα πεποιήται, μείζον ἑαυτῆς θαῦμα
 προβάλλεται καὶ καλλώπισμα, τὸν ἱερὸν Θεόκλητον, ἄνδρα περιφανῆ
 καὶ περιώνυμον τοῖς οἰκείοις κατορθώμασι καὶ οἷον ὁ λόγος προῖὼν
 ἀποδειξείε. τί γὰρ τὰ παλαιὰ τῆς Λακεδαιμόνος διηγήματα πρὸς τὴν
 5 τούτου ἀντεξεταζόμενα ἀρετὴν; ἢ δῆλα δὴ ἐκεῖνα μὲν οὐδὲν ἄλλο ἢ
 ξίφη καὶ πόλεμοι καὶ σφαγαὶ καὶ χύσις αἵματος, καὶ ἄνδρες πολεμικὸν
 καὶ φόνιον πνέοντες καὶ τὴν ἐν ὅπλοις ἐπίδειξιν διὰ βίου μελετήσαντες
 παντός, ἃ καὶ διὰ γῆς καὶ θαλάσσης τεθρόλληται· τὰ δ' ἐμὰ καὶ τοῦ
 ἐμοῦ ἀριστεῶς διηγήματα οὐ πόλεμοι καὶ σφαγαὶ οὐδὲ ὀπλομανία τις
 10 καὶ ἀκόμεστος φόνων ἐπιθυμία, ἀλλὰ πάλοι καὶ ἀριστεῖαι κατὰ δαι-
 μόνων χωρὶς αἵματος κατορθούμεναι· ἀφ' ὧν ὁ ἐμὸς κηρύττεται Θεό-
 κλητος, τὸ τῆς ἀρετῆς ἄνθος, ὁ ἱερωσύνης κανὼν, τὸ σεμνολόγημα τῆς
 Χριστοῦ ἐκκλησίας. τὰ τούτου τοίνυν καὶ διηγητέον ἡμῖν καὶ ἀνά-
 Σ. 685 γραπτα ταῖς || τῶν πιστῶν φιλαρέτοις ποιητέον ἀκοαῖς, εἰ καὶ μὴ πάντα
 15 συλλαβεῖν ὁ λόγος δεδύνηται· τὰ πολλὰ γὰρ ὁ διαρρέουσας μετὰ τὴν
 ἐκείνου ἐκδημίαν ὑπέκλειψε χρόνος καὶ λήθης ἐναφῆκε βυθοῖς, οἷος
 ἐκεῖνος οὐ καλὸς τῶν καλλίστων ἐν πολλοῖς ἐπίβουλος, καὶ τὰ ἄξια
 μνήμης καὶ φωτὸς τῆ τῆς σιωπῆς παραπέμπων νυκτὶ καὶ μελαίνων
 τὰ τῆς ἀρετῆς χρώματα. κἄν μὴ ταχεῖαν ὑπέτεινε τὴν σύμμαχον χεῖρα
 20 καὶ θεομήν τὴν σπουδὴν εἰσηγάγετο ὁ νῦν ἱερὸς τῆς Λακεδαιμόνος
 ποιμὴν καὶ πολλοστός μὲν τῷ ἀριθμῷ μετὰ τὸν ἱερὸν θεῖον Θεόκλητον,
 τῷ τρόπῳ δὲ καὶ τῇ ζέσει τοῦ πνεύματος εὐθύς μετ' ἐκείνον, καὶ θεοῦ
 δῶρον ὡς ἀληθῶς τῇ Λακεδαιμόνι καὶ ὧν καὶ καλούμενος, εἰ μὴ οὗτος
 ἐτάχυνε τὴν βοήθειαν, οὐδ' ἂν λείψανόν τι κἄν βραχύ, οὐδὲ λόγος τις
 25 τῶν τοῦ θεοῦ ποιμένος Θεοκλήτου κατορθωμάτων εἰς τὸ μέλλον ὑπ-
 ελείφθη τῷ βίῳ. τί δ' ἂν τις αἰτιάσαιτο ἕτερον δίκαιος ὧν καὶ ἀδέκαστος
 δικαστής, ἀλλ' ἢ τὴν τῶν προγεγονότων ἐπισκόπων οὐ καλὴν ἐπὶ τοῖς
 μεγίστοις, οὐκ οἶδα πῶς εἶπω μετρίως, εἴτε λήθην εἴτε ὀλιγωρίαν, εἴ γε
 ἠνέσχοντο τηλικαύτην ἀνδρὸς ἀρετὴν ἑᾶσαι τῇ τοῦ χρόνου συγκαλυφθῆ-
 30 ναι φορᾷ καὶ ὑπὸ τῇ πολλῇ τούτου μαρανθῆναι σκιᾷ; οὐ μὴν θεοφι-
 λῆς οὗτος καὶ φιλόκαλος ἀνὴρ, ὁ ταῖς θείαις καταπλουτιζόμενος δωρεαῖς,
 ἠνέσχετο τὸ παθεῖν τοῖς ἄλλοις παραπλήσιον, ἀλλὰ τὴν φιλεργὸν ἐκ-
 μιμούμενος μέλισσαν, ἀνένδοτός τε ἐστὶ πρὸς πᾶσαν ἐργασίαν ἀρετῆς
 καὶ ἀήττητος, τοῦτο μὲν οἴκους ἀνεγείρων θεῖους, οἷος καὶ οὗτός ἐστιν
 35 ὁ τὴν Λακεδαιμόνα περικοσμῶν, αὐτὸς ἑαυτὸν θεατριζῶν καὶ ἐκπυρ-

4 τι. 5 *ἀρετὴν ἢ. 9 *ἀριστεῶς τις. 21 9^εὀκλή. 24 τίς. 29 ἑᾶσαι.
 30 σκιᾷ.

σεύων ὡσπερ τινὰς ἀκτῖνας, τὰ οἰκεῖα κάλλη καὶ τὸ μέγεθος ἐπι-
 δεικνύμενος, τῆς ἐκείνου φρενὸς καὶ χειρὸς ἔργον, τοῦτο δὲ καὶ τοὺς
 τῶν ἁγίων βίους ἐπιὼν καὶ συλλέγων ὡς ἐκ πολυανθῶν τινων λειμώνων
 τὰ κάλλιστα καὶ τὴν ψυχὴν ἐξευγενίζων καὶ καθωραΐζων. ἐπεὶ δὲ εὗρε
 καὶ τῶν τοῦ θεσπεσίου πατρὸς Θεοκλήτου κατορθωμάτων ἀμυδρὰν τινα 5
 μνήμην ἄγραφον διαφοιτῶσαν, οὐδὲ ἐνταῦθα τοῦ καθήκοντος ἠμέλησεν,
 ἀλλὰ μετὰ θερμοῦ τοῦ ζήλου διαναστάς καὶ διχνεύσας τὴν τοῦ ἀνδρὸς
 πολιτείαν, ὅσα περισχεῖν οἶός τε ἐγένετο, ἀνάγραπτα θεῖναι διηγωνίσαστο,
 μέγα τε ὄφελος τῷ βίῳ περιποιούμενος καὶ ζήλου [τὲ] κέντρον ἀγαθοῦ,
 τοῖς ὕστερον γενησομένοις ἐναπολείπων. εἰ δὲ ὅσα εἰς γένος ἦκει τοῦ 10
 ἀνδρὸς καὶ τίνων γεννητόρων τὸ καλὸν τοῦτο προελήλυθε φυτόν, ὁ
 λόγος ἀπορεῖ, ἀλλ' ὑπεκλάπη ταῦτα τῷ χρόνῳ καὶ σεσῆγηται, μικρὰ
 παρὰ τοῦτο ἢ ζημία · εἰ δὲ δεῖ τεκμηρῶσθαι ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον
 καὶ ἐκ τοῦ ῥεύματος τὴν πηγὴν, φαίη ἂν τις οὐκ ἄπο τοῦ πρέποντος
 καὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου πατρὸς πατέρας κομῶσαν ἔχειν τὴν ψυχὴν καὶ 15
 θάλλουσαν τοῖς καλοῖς τῶν ἀρετῶν ἄνθεσι, κἀντεῦθεν αἰτίους γενέσθαι
 τὸν εὐγενῆ τοῦτον καὶ ὠραῖον προσενεγκεῖν καρπόν. οὐ μὴν ἀλλὰ
 βουλομένοις μὲν ἦν ἡμῖν δὴλῆν ἔχειν τὴν ὄλην περὶ τούτων ἱστορίαν,
 εἰ δὲ καὶ ταῦτα ὁ χρόνος ὀφείλετο, ἔλκων καὶ τὰ κάλλιστα ὡσπερ πο-
 ταμὸς τὰ ῥεύματα καὶ τοὺς μὴ ταχύναντας διαφεύγων, ὅμως οὐ περὶ 20
 τὰ καίρια ἡμῖν ἢ ζημία · τί γάρ τι καὶ προσθήσομεν εἰπόντες || τῷ Σ. 686
 ἀθλητῇ τούτῳ καὶ γενναίῳ εἰς ἀρετὴν; γένος καὶ πατρίδα καὶ ὅσα ῥευστὰ
 καὶ ἐπίκηρα καὶ ὀποῦ ἀράχνης ἀδρανέστερα, οὐ μόνοις τοῖς φιλοσάρκοις
 καὶ φιλοζώοις εἰσὶν ἐπέραστα καὶ ποθούμενα · τούτῳ γὰρ ἐξ αὐτῶν
 τῶν σπαργάνων καὶ πρώτης ἡλικίας τὴν κατὰ θεὸν πτωχείαν ἐλομένην 25
 καὶ τὸ τοῖς Ναζιραίοις κολλᾶσθαι καὶ τὰς αὐτῶν μανθάνειν καὶ σπᾶσθαι
 θιαδέσεις καὶ ἀρετάς · ἐντεῦθεν γὰρ πολλὴν ἐκαρπώσατο τὴν ὠφέλειαν,
 οὐχ ἦττον ἢ μᾶλλον ἐρημικὸς ἢ κοινωνικὸς γενόμενος. ὅθεν ὡς προσθή-
 κην καθάρσεως καὶ ὑψηλοτέρας θεωρίας ἑαυτὸν ταῖς ὀλονόκταις στάσεσι
 καὶ μακραῖς καὶ ἐπιτεταμέναις νηστεῖαις ἐκδούς, μονάζων ἐπὶ δώματος 30
 ὡς ὄρνις ἐν ἀβάτοις τόποις, καὶ μηδεμίαν ἔχουσαν ἀναψυχὴν ἐποιεῖτο
 τὴν διατριβὴν, τὸ πενιχρὸν ἐκεῖνο ῥάκος ἀλουργίδος ἡγούμενος τιμιώτε-
 ρον · τὸ γὰρ τρύχεσθαι τῷ κρούει καὶ τῷ παγετῷ ὡς πρὸς θάλασσαν τὴν
 αἰθέριον χοροβατῶν ἐπευφραίνετο · τὴν ἐρημίαν δὲ πάλιν εἶχεν ἀγγέλους
 συνδιδαιτώμενος καὶ θεὸν ἔχων ἐν πᾶσι τῶν ἀγώνων συλλήπτορα. καὶ 35

1 ἀκτῖνας. 9 *[τὲ] * γε? τι? 21 Ἐν τῇ δεξιᾷ ᾧ ἔξω, τῇ ἀνταποκρινο-
 μένῃ πρὸς τὰς λέξεις ταύτας κεῖται: εἴ (= σημείωσαι). 23 ὀποῦ] * ὕφουσ?
 31 μὴ | δὲμίαν.

πονοῦσι μὲν ὡς τὰ πολλὰ οἱ τὴν μεταλλικὴν μετερχόμενοι τέχνην,
 ὀρύγματά τινα ὀρύσσοντες ὑπόγαια καὶ βαθύτατα τῇ ἀβύσσῳ πλησιάζοντα,
 ἵνα τι γένηται καὶ τι κερδήσουσιν, ἐκ μὲν τῆς ἐπιμονῆς καὶ
 μεγαλοφυχίας ὄλην ἐκείνην φανταζόμενοι τὴν ἐν τῷ βάθει γῆν χρυσίτιν
 5 εἶναι καὶ ὄλβου μεστήν καὶ πλούτου οὐ πολλοστοῦ ἐμπορίαν σπουδάζοντες.
 μέσον τοίνυν τῶν τοιούτων πόνων καὶ τοῦ ἀφορήτου κόπου καὶ τῶν πολλῶν
 ἐκείνων καμάτων πολλά εἰσι τὰ ἐμποδίζοντα· ἀντὶ γὰρ ψηγμάτων
 χρυσέων χαλκοῦ τυχόν ἢ μολίβδου φλέβα εὐρίσκοντες ἠκηδίασαν,
 καὶ ἄργυρον ζητοῦντες θείου ἐπέτυχον ἀΐλακας, ὕδωρ τε
 10 ἐκ τοῦ βάθους ἀναδοθέν τὴν ἐκείνων ὁρμὴν καὶ σπουδὴν ἤμβλυνεν·
 ἀλλὰ καὶ τούτων καὶ τοιούτων ἐπισυμβάντων τοῖς ἀγωνιζομένοις, οὐκ
 ἂν ποτε παύσωνται τῶν ἔργων ἐχόμενοι, ἐν ἐλπίσι χρησταῖς πυκαζόμενοι,
 πλοῦτον ἐπὶ κηρον καὶ φθειρόμενον ἐντεῦθεν θησαυρίσαι πειρώμενοι
 ἢ βασιλεῖ φθαρτῷ γῆς κρατοῦντι καὶ μόνον ἀρέσαι σπεύδοντες. οὐ μὲν
 15 ον ταῦτα καὶ Θεοκλήτῳ ἀρμόδια, τῷ καταπτύσαντι πάντα καὶ ἅπαξ
 ἀπορραγέντι κόσμου καὶ τῶν ἐν βίῳ, καὶ βασιλεῖ αἰωνίῳ οἰκειωθῆναι
 σπεύδοντι. ὄρυγμα γὰρ αὐτῷ πόνοι καὶ μόχθοι καὶ ταλαιπωρία καὶ χαμηνία
 καὶ νηστεία καὶ γυμνότης καὶ ἀργουπνία, καὶ ἐλπίδες ἦσαν, οὐ κατησχυμέ-
 ναι τυχόν καὶ δυσέλπιστοι, ἢ ἀντὶ χρυσοῦ τοῦ μόνην τὴν ὄρασιν ἐκ
 20 τῆς ὄψεως θέλγοντος χαλκοῦ εὐρίσκειν οἰομένου, ἢ ἀντὶ ἀργύρου μολυβδον
 ἢ θείου ἄπυρον ὄζοντα, ἀλλὰ πάντων τῶν τοιούτων ἀποταξάμενος,
 τὰς γενικωτάτας ἐτήρησεν ἀρετάς, ἐξ ὧν τὸ πᾶν, ὡς ἔοικε, κατορθω-
 θηκῶς εἶχε· δόξα μὲν αὐτῷ ἦν ἢ τελεωτάτη καὶ γενικωτάτη τῆς μακαρίας
 ἀπολαύσεως τῶν σωζομένων λαμπρότης, ἧς οὐκ ἂν ἐπινοή-
 25 σασθαι θέμις ὑψηλότερόν τι καὶ λαμπρότερον· πλοῦτος δὲ αἰ εἰς θεὸν
 ἐλπίδες καὶ τὸ πάντα μισῆσαι τὰ τοῦ βίου λαμπρὰ καὶ περιόξα·
 Σ. 687 καὶ τὴν περιττὴν ὄλην ἀποτινάξασθαι καὶ πάντων τούτων ἠνταλλάξασθαι
 τὸν τίμιον μαργαρίτην Χριστόν, τὸν ἀληθῆ πλοῦτον, τὸν γλυκὴν θησαυ-
 ρόν· οὐ τρωθεὶς τῷ ἔρωτι ὁ καλὸς οὗτος ἔμπορος, νέος ἔτι τὴν ἡλι-
 30 κίαν, πολλὴν ἐνέφαινε φρόνησιν, οὐ μόνον οὐδὲν ζηλῶν ἢ ζητῶν χαμερπὲς
 καὶ συρόμενον, ἀλλὰ καὶ ὡς φάουλῃς καὶ παιδικῆς φρενὸς δελεάσματα
 τὰ ὄληκᾶ πάντα καὶ πρόσκαιρα λογισάμενος, καὶ τῷ τῆς θείας ἀγάπης
 πυρὶ ἀποτεφρώσας, χρυσὸς ἦν δόκιμος, καθαρῶς λατρεύων τῷ μόνῳ
 καθαρῷ καὶ τοῖς χαμαιζήλοις ἀπροσπελάστῳ θεῷ, ἐκείνον
 35 δόξαν, ἐκείνον πλοῦτον, ἐκείνον ζωὴν καὶ πνοὴν τιθέμενος. πῶς δὲ

3 *κερδήσουσιν? 4 *φανταζόμενος. χρυσίτιν. 8 *ψηγμάτων χρυσέων.
 18. 19 *κατησχυμένοι. 22. 23 *κατωρθωκῶς? 23 γενικω|τάτη. 25 Προκειμένον
 περὶ τοῦ γνωμοζοῦ τούτου γέγραπται ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο σελίδων: εη = (σημειῶσαι).

καὶ ἦν λαθεῖν τοιοῦτον ὄντα καὶ οὕτω βιοῦντα; ποῦ δὲ καὶ θεοῦ τοῦ φιλαγάθου ὑπεριδεῖν τηλικαύτην ἀρετὴν ὑπὸ μοδίῳ κρυπτομένην, ἀλλὰ μὴ ἐν περιωπῇ τινι θεῖναι, ὅπερ καὶ γέγονεν, ὥστε ἀρχέτυπον γενέσθαι παντὸς ἀγαθοῦ οὐ μόνον τῇ Λακεδαιμόνι, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ τοῦ Πέλο- 5
 πους, ἥδη δὲ καὶ τῆς Ἑλλάδος τῷ πλείονι· οὐ γὰρ αὐτὸς ἐδεῖτο δόξης ἀνθρωπίνης καὶ τιμῆς τινος, ἀλλ' οἱ τότε καιροὶ ἔχρηζον ἀνδρὸς τὴν 5
 πολλὴν ἀνακόπτοντος τῶν πολλῶν κακίαν καὶ ποιμαντικῶς ἄρχοντος· γίνεται δὴ καταφανῆς θεία βουλήσει καὶ εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας περιω-
 πὴν ἀνάγεται, ἵνα διαπυροσεύσῃ πολλοῖς τὸ τῆς σωτηρίας φῶς, οὐ ζητή-
 σασ τὴν τιμὴν οὐδὲ διώξας οὐδὲ χάριτος ἀνθρωπίνης ἢ εὐνοίας ἀλόγουν 10
 δῶρον λαβῶν· ποῦ γὰρ ἐκείνου ταῦτα; τοῦ καταπτύσαντος πάντα δι' εὐλάβειαν καὶ εἰδότος, ὅσον μὲν τὸ θεῖον ὕψος, ὅσον δὲ τῆς ἀνθρωπί-
 νης φύσεως τὸ χαμαιζήλον, καὶ οἶον τῆς ἀρχιερωσύνης τὸ ἀξίωμα· ἐπεὶ 15
 μηδὲ καθ' ἓνα τινὰ ἐξήτει γενέσθαι ἐκείνων τῶν μόνως προσόδους περι-
 βλεπόντων, ψυχῶν δὲ ἀμελούντων, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τὰς βαθυπλού- 15
 τους καὶ πολυχρόσους τῶν ἐκκλησιῶν εἰσωθουμένων, ἵν' ἔχοιεν ἐπιγαν-
 ριᾶν χρήμασι καὶ κτήμασι καὶ πλείονος ἀποπνεῖν τῆς κοσμικῆς ὕλης, 20
 οὐδ' ψυχῶν προστασίαν δεξαμένους κακῶς χρημάτων ταμίας ἢ φιλο-
 πλουτία μετεχειροτόνησε, κἂν μὴ ἔχοιεν ἀδρὰ κέρδη καὶ βαρυταλάντους
 ἀπαριθμεῖν προσόδους, ἴλιγγος τὸ λοιπὸν καὶ ἀπορία καὶ ἀπόγνωσις 20
 καὶ τῆς οἰκείας ἱερατείας κατάγνωσις· καὶ δυστυχίαν ἑαυτῶν καταλέ-
 γουσι καὶ ἀποφράδας τὰς τῆς ἀρχῆς ἡμέρας, ὥσπερ φορολόγοι τινὲς
 προβληθέντες ἢ χρημάτων πράκτορες, τῆς δὲ λογικῆς ποιίμνης καὶ
 τῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ λόγος οὐδεὶς, οὐ μᾶλλον ἢ τῶν θανόντων, 25
 ἀλλ' ἥδη τις τῆς μὲν τῶν ἀλόγων ποιίμνης ἐπεστράφη, καὶ ὅση τὸ 25
 πλήθος καὶ ποία τὴν ὄψιν καὶ ποῦ τὰς νομάς ποιεῖται, τημελῶς ἐφρόν-
 τισε πρὸς τὸ κέρδος ἀποσκοπῶν, τῶν δὲ ἀθλίων ψυχῶν πᾶσαν ἀπειπάτο
 φροντίδα, ὧν καὶ τὰς εὐθύνas ἀπαιτεῖσθαι μέλλει· οὐ μὴν ἀπάντων
 ἡμῖν ὁ λόγος κατατρέχει, οὐδὲ πᾶσιν ἐγκαλεῖ τὸ τῶν ποιμνίων ὀλίγωρον·
 οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη δίκαιος κριτῆς, οὐδὲ φίλος τῆς ἀληθείας, εἰ μὴ φεῖδεται 30
 τῶν δεξιῶν ποιμένων, πολλῶν ὄντων καὶ περιδεξίως τῆς ποιίμνης προ-
 ἴσταμένων, οἳ καὶ ἐπιμέλειαν ψυχῶν ποιμαντικὴν τινα καὶ φερέπονον Σ. 688

5 Ὁ συντάκτης τοῦ Βίου ἔχει ὑπ' ὄψει, ὡς φαίνεται, τὴν κατὰ θέματα βυζαντια-
 κὴν διαίρεσιν τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ὀλύμπου χώρας. 14 μὴ δὲ. 23 Τὰ ἐνταῦθα περὶ
 φορολόγων καὶ πρακτόρων λεγόμενα ὑπὸ τοῦ συντάκτου τοῦ Βίου πιθανῶς εἶναι
 ὑπαινιγμοὶ συγχρόνων γεγονότων. εἶναι γνωστὸν πόσον κατεπίεζον τοὺς ἐν Ἑλλάδι
 οἱ Βυζαντινοὶ οἰκονομικοὶ καὶ ἄλλοι ὑπάλληλοι· προβλ. τὰ λέγομενα ὑπὸ Μιχαήλ
 Ἀκομινάτου τοῦ Χωνιάτου.

ἐπιδεικνύντες τὴν ἐμπορίαν, συντηροῦσι ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τὴν ἔξωθεν ἀπὸ τῶν χρημάτων ἰσχὺν ἀμείωτον ἐκατέρωθεν αὐτῶν τὸ εὐδόκιμον ἐνδεικνύμενοι· τούτους οὖν οὐ μόνον οὐ σφοδρὰν τινα καταδρομὴν ὁ λόγος ἐπεγείρει, ἀλλὰ καὶ προσαποδέχεται καὶ τὸ διὰ πάντων ἄγρυπνον
 5 καὶ ἀήττητον ἐκθενάζει, εἰ μὴ πλεον τοῦ δεόντος ἢ πρὸς τὰ ὀρευστὰ ἐπιμέλεια καὶ περικλῶσα ἢ καὶ πρὸς ἀγκῶνα τιθεῖσα τὴν ἀναγκαίαν καὶ ἀπαραίτητον τῶν ψυχῶν φροντίδα· ὅσοι δὲ μὴδ' ἴκταρ, τὸ τοῦ λόγου, πρὸς ταυτηνὴ τὴν φροντίδα βάλλουσιν, ὅλοι δὲ τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθίᾳ προστετήκασιν (τοιαῦτα γὰρ τὰ γήϊνα), τούτους καὶ μέγα ἂν συμπα-
 10 θῆς καὶ ἡμερος καταθρηνήσειε ψυχὴ· ὅτι δὲ μὴδὲ τοῦτο αὐτὸ ἴσασιν, οἷος αὐτῆς τῆς ἀμελείας ἐπικρέματα κίνδυνος· ὃν ὁ μέγας ὕφορῶμενος Θεόκλητος καὶ εἰδῶς φοβεῖσθαι, οὗ ἔστι φόβος, οὐκ ἐπεπήδησε τῷ θρόνῳ, καλούμενος, οὐδ' ἔρμαιον τὴν κλῆσιν ἐποίησατο, ἀλλ' ἀνεδύετο καὶ ὑπεχώρει τῆς τιμῆς, καὶ παρητεῖτο ἀντιβολῶν τοὺς καλοῦντας ἐπ'
 15 ἄλλον τινὰ τραπέσθαι τὸν τοῖς θεοῖς θελήμασιν ὀρηρετεῖν ἰκανώτατον, αὐτῷ δὲ ἄσυλον τὴν ἠδίστην ἠσυχίαν χαρίσασθαι. πολλῶν δὲ λογάδων ἀνδρῶν ἰσχυρῶς ἐπικειμένων καὶ θεῶ δοκοῦν εἶναι τοῦτο διατεινομένων καὶ δεδιέναι παρεγγυμένων, μὴ καὶ τὸ θεῖον παροξύνειεν ἐπὶ πλεον, ἀντερειδῶν καὶ ἀπειθῶν, οὐκ ἔτι ἀντειπῶν, εἶπετο τοῖς καλοῦσι καὶ ἐπὶ
 20 τὴν ἐκκλησίαν ἐλθῶν καὶ τῷ θεῷ τελεσθεῖς χρίσματι, τῷ θρόνῳ τῆς Λακεδαιμόνος ἀποδίδοται. οἶμαι δὲ λαμπρὰν τινα φανῆναι τὴν ἡμέραν τῆς ἐκείνου τελειώσεως καὶ πανήγυριν κοινὴν τῶν οὐρανίων καὶ ἐπιγείων· πάντως γὰρ καὶ οὐράνιαι δυνάμεις φιλόανθρωποι οὔσαι τὰ τοιαῦτα συνεορτάζουσι τοῖς ἀνθρώποις καὶ συνευφραίνονται.

25 Ὅ δὲ, ἐπὶ τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀναχθεὶς καθέδραν καὶ τοὺς τῆς ἐκκλησίας οἶακας ἀγίαις χερσὶ δεξάμενος, οὔμενον ὄφηκέ τι τῆς προτέρας προθέσεως ἢ μαλακωτέρας διετέθη οὐδὲ τὴν συνήθη καὶ ἐπιτεταμένην ἐγκράτειαν ὀπωσοῦν ὑπετέμετο, ἀλλὰ προσθήκη καὶ ἐτέρων ἀγώνων καὶ πολυειδῶν φροντίδων τὴν ἀρχιερωσύνην, ὡς ἔδει, καὶ λογισάμενος
 30 καὶ ποιησάμενος, ἄστρτος ὢν καὶ ἀνένδοτος, οἷά τις ἄριστος κυβερνήτης, ἄγρυπνον τείνων ὄμμα καὶ ὄξυδερεκές, καὶ ὅλος προστετηκώς, μὴ που τὸ σκάφος αὐτῷ τῶν φίλων τῷ Χριστῷ ψυχῶν ὑφάλῳ τινὶ προσοκεῖλη πέτρα ἢ σπιλάδι, ὅποια πολλὰ περὶ τὴν τοῦ βίου θάλασσαν σατανικῆς ἐπινοίας εὐρέματα, καὶ ἢ περιτραπεῖη ἢ καὶ τινα τῶν ἐμπλεόν-
 35 των τὰ ἐμφωλεύοντα τοῖς ὕδασι θηρία ὑφαρπάσειε καὶ ἐπαγάγοι, φεῦ, τὸν τῆς ψυχῆς θάνατον. πρὸς ἃ τὴν διάνοιαν ἔχων, πάντα περιεσκό-

8. 9 * πληθεία.

11 * ἐπικρέματα.

33 * προσοκεῖλη.

πει και πάντων ἐκήδετο και θεομήν, ὡς εἰκός, και πατρικὴν ἐνεδείκνυτο τὴν στοργὴν και προσήγετο πάντας και προσφικεῖον θεῶ τε και ἑαυτῶ, ἐκκλησιῶν και ἀποκοινοῦμενος τὸν κοινὸν ἀνθρώπων ἐχθρὸν και πολέμιον, ὡς ἐκεῖνον μὲν τὰς ἐπιβουλάς συνήθως ἐξαρτύνειν και τὰς ἐνέδρας ὑποσπεύειν μετὰ τῆς οἰκειᾶς κακουργίας και πλοκῆς, τὸν δὲ μέγαν 5 Σ. 689 πάντα καταφυρᾶν και περιτρέπειν ἐκεῖνῳ εἰς κενὸν τὰ βουλευματα. ἀλλὰ πῶς ἐκεῖνου πάντα διηγῆσομαι; ὃν οὐδεὶς οὐδαμῶς καιρός ποτε διέφυγεν ἀπρακτος, ἢ τινὰς ἐπισκεπτόμενον τῶν συμφοραῖς περιπεσόντων και τὰ εἰκότα παρακαλοῦντα και κτώμενον, ἢ διδάσκοντα τὰ σωτήρια, ἢ διατρέφοντα τοὺς λιμώττοντας, οἷον βούλει λιμὸν, εἴτε τὸν εἰς 10 σῶμα εἴτε τὸν εἰς ψυχὰς περιστάμενον, ἢ τι τῶν ὁμοίως ἀξιοπρεπῶν διαπραττόμενον· ὄφρανοῖς μὲν ἴσα και πατῆρ ἐχρημάτιζε, χήραις δὲ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἀπεπλήρου κηδεμονίαν· τοῖς τὰ σώματα κακῶς διακειμένοις και θεοσεβῶς ἔχουσιν ἀντὶ τῶν ὑστεριζομένων μελῶν ἐγένετο, ὄφθαλμὸς μὲν τυφλῶν, ποῦς δὲ χωλῶν και ὦν και ὀνομαζόμενος, και 15 πᾶσιν πάντα γινόμενος, ἵνα πάντας κερδίση ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, τῷ Χριστῷ συντηρήσῃ. οὐδὲ ἡ νεότης τὴν ἐκεῖνου ἠγγόησεν ἀρετὴν, ἀλλ' εἶχεν αὐτὸν σωφρομιστὴν παιδευτικώτατον, παραινοῦντα τῇ χουσῇ γλώττῃ, μὴ τὸ τῆς ἡλικίας ἄνθος ταῖς τῶν ἐπιθυμιῶν ὑβρίζειν αἰσχρότησι μηδὲ τὴν ἐπιλάμπουσαν ὥραν ἀτιμωτέραν ποιεῖν τῇ τῶν ἀτίμων 20 παθῶν δουλείᾳ, ἀλλ' ἐνταῦθα μᾶλλον τὴν ἀνδρείαν ἐπιδείκνυσθαι και ὀπλίξασθαι κατὰ τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν βεβήλων και τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς διατηρεῖν ἀδούλωτον. τί δὲ τὸ γῆρας; και τοῦτο τὰ προσήκοντα ἐδιδάσκετο, μηδὲν ἀπῆδον τῆς ἐπανθούσης ὄψεως πράττειν, ἀλλὰ πολὺν κτᾶσθαι, τὴν πολὺν φρονήσει και ἀρετῇ κεκοσμημένην, και νέοις 25 εἶναι προσβυτικὸν τῷ ὄντι και ἀξιοζήλωτον τῶν καλλίστων ἀρχέτυπον, ὡς, εἰ μὴ τὸ κόσμιον τοῦτο και σεμνὸν ἢ πολὺ ἑαυτῷ περιφέροι, οὐδὲν ἂν ἔχοι τίμιον. τίνος ἐκεῖνος οὐκ ἐφρόντιζε; τίνος οὐ περιεκαίετο; ἄλλος ἠσθένει, και αὐτὸς τὰς ὀδύνας ἐδέχετο, οἶαν βούλει ἀσθένειαν, εἴτε τὴν τοῦ σώματος εἴτε τὴν τῆς ψυχῆς, ἣν και μᾶλλον ἐθρήνει, τὴν 30 ἁμαρτίαν φημί, και ὡς Ἰακώβ ἐπὶ τὸν Ἰωσήφ ἢ ὡς Δαβὶδ ἐπὶ τὸν Ναθάν ἐκόπτετο και ἀπαράκλητον εἶχε τὸ πένθος. τὴν γὰρ τῆς σαρκὸς ἀσθένειαν οὐκ ἠγγόει πολλάκις και ἀφορμὴν σωτηρίας γινωμένην· ἐκεῖνην δὲ πικρῶς ἀπεκλαίετο, και πλέον, εἰ δυσίατος ἦν και δυσανάκλητος και μήτε μάλαγμα δεχομένη μήτε ἐπίδεσμον μήτε φάρμακόν τι 35

15 * ποῦς 20 * ἀτιμωτέραν 31 τὸν] * τῷ? τὸν] τῶν κώδ., — * τῷ?

32 * Ναθάν] ἀθάν

ἕτερον. τί τὰ καθ' ἕκαστον διεξέρομαι; τὴν θέρημην τῆς πίστεως; τὴν
 ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων παρηρησίαν; τὴν ἐλευθέραν κατὰ τῶν ἀδικούν-
 των φωνήν; τὴν ἰλαρὰν μετάδοσιν καὶ ὡς ἐκ πηγῶν ῥέουσάν; τὸ ἡμε-
 ρον; τὸ πρᾶον; τὸ ἄτυφον; τὸ μετριάζον ἐν ἅπασι; καὶ οὐ μόνον,
 5 ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν αἷς ὄφρῶς καταστέλλων καὶ τὰς πλεονέκτιδας ἀνα-
 κρούων χεῖρας, εἰ μὲν δύναιτο, τοῖς ἡπίοις καὶ προσημέσι φαρμάκοις,
 εἴτ' οὖν παραινέσεις καὶ διδασκαλίας, εἰ δὲ δεήσοι, καὶ τραχυτέροις
 ῥήμασι. τί γὰρ ἔλεγεν ἡ μελισταγῆς ἐκείνου καὶ χαρίτων μεστή γλῶττα;
 τί τὸ ἐξογκοῦν ὑμᾶς καὶ διοιδάινειν τοῖς φρονήμασι παρασκευάζει;
 10 μὴ τι τῶν ἄλλων καταπτύετε πλέον ὑμῖν ἢ φύσις πεφιλονείκηται, μᾶλ-
 λον δὲ ὁ κτίστης τῆς φύσεως; οὐχ εἷς χαρακτήρ; οὐ μία σφραγὶς πᾶσιν;
 Σ. 690 οὐχ εἷς πλάστης; || οὐ μία φύσις; οὐ τὸ αὐτὸ σχῆμα; οὐχ αἱ αὐταὶ χεῖ-
 ρες; οὐχὶ καὶ διάρτισις ὁμοία τοῦ σώματος καὶ ἐκ τῶν ὁμοίων; τί
 περιπτὸν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἔχοντες, καταφρονάττεσθε τῶν ταπεινοτέρων,
 15 καὶ αἴρετε τὰς ὄφρῶς ὑπὲρ τοὺς κροτάφους καὶ οὐδὲ ἀξιοῦτε προσρή-
 σεως, ὡσπερ αὐτοὶ ἄλλην τινὰ ἔχοντες διατριβὴν ὑπερφέρουσαν, καὶ
 μετέωροί τινες ὄντες καὶ ὑψιβάμονες, ὀρῶντες δὲ τοὺς ἄλλους ἡμᾶς
 ταπεινοὺς καὶ προσγειοὺς καὶ τοῦτο ὄντας, ὅπερ ἐσμέν; ὡς εἶθε καὶ
 ἄλλην τινὰ οἱ ἀκόρεστοι τὰς φιλοπλοῦτους ἐπιθυμίας ἐλάχετε διατριβὴν
 20 καὶ ἄλλην κατοίκησιν, ἵνα μὴ καὶ τὰ μικρὰ ταῦτα τῆς ζωῆς τῶν ἀθλίων
 λείψανα διαρπάζοντες εἰς ἀπαραμύθητον τούτους ἀπορίαν ἠλαύνετε. ἀλλ'
 ἴσως αἱ λαμπραὶ ὑμᾶς μετεωρίζουσιν ἐσθῆτες καὶ τὰ τῶν σκολήκων γεννή-
 ματα, αὐτοὺς καλῶς ὑμῶν καὶ τεθραμμένους περιστέλλουσιν ἀνδριάντας,
 ἡγουν τὰς τρυφεράς ταύτας καὶ περιττὰς σάρκας, ἃς ἐπὶ κακῷ τῆς
 25 ὑμετέρας παινίετε κεφαλῆς, καὶ διὰ τοῦτο φυσαῖτε τὰ μεγάλα καὶ ὑπερ-
 φρονεῖτε ῥακενδυτούντων τῶν ἀδελφῶν; καὶ οὐδὲ αἰδεῖσθε οὐδὲ ἐγκαλύ-
 πτεσθε κατεσκληρότα πολλὰκις μέλη καὶ ἐρρικνωμένα καὶ εἰς ἔσχατον ταλαι-
 πωρίας ἦγοντα; ἐπιτρίβοντες, φεῦ, καὶ ἐπὶ πλέον ἐκτρέχοντες διὰ μανικὴν
 ἀτεχνῶς ἀπλησίαν καὶ ἀόριστον, ὅφ' ἦς καὶ ταῖς μικραῖς εἰς τὸ ζῆν ἀφορ-
 30 μαῖς τῶν πενήτων ἐπιβουλεύετε, ἐξ αὐτῶν ἔσθ' ὅτε τῶν φαρύγγων, καὶ
 ταύταις ἀρπάζοντες θηριωδῶς, καὶ οὐδὲ τὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλούσιον
 ἐννοεῖτε, γείτονα παραδείγματα καὶ ἱκανὰ τὴν πάντολμον κατασεῖσαι
 ψυχὴν καὶ ἀναχαιτίσαι τὴν ἀπόνοιαν. ἀλλὰ τούτων μὲν τὸ πλεονεκτι-

5 ἐν αἷς] ἐνὰς κώδ., — (κ)ενὰς? 9 *διοιδένειν 10 *καταπτύητε,? *πεφι-
 λονείκηται 13 *διάρτισις] διάρτησις 17 *μετέωροι τινὲς 18 κατ' ἀρχὰς ἐγράφη
 ὡ σ π ε ρ, ὁ διωρθώθη καὶ ἐν τῷ κειμένῳ καὶ ἐν τῇ ἔξω φά εἰς ὀ π ε ρ. 25 παι-
 νεται 26 *ρακενδυτούντων 29 *ἀτέχνως 30 *φαρύγγων? cf. p. 37, 33.
 32 παραδείγματα εἰκανά

κὸν τῆς χειρὸς καὶ βαρὺ τοῦ φρονήματος τοιαύταις κατέστειλεν ἐπρωδαῖς.

Ἐπεὶ δὲ οὐδὲ ὁ κλῆρος αὐτῷ ἅπας ἐκτὸς ἐχορημάτιζεν αἰτίας, ἀλλ' ἤσαν τινες καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ τεταγμένοι βαθεῖαν μὲν περικείμενοι τὴν ἔξω εὐλάβειαν, ἔνδον δὲ περικλείοντες οὐ καλὰ οὐδὲ ἀκόλουθα καὶ συνάδοντα τῷ φαινομένῳ σχήματι τὰ ἐπιτηδεύματα, ἀλλ' ἄλλο μὲν, 5 ὡς ἔφην, προφαίνοντες τὸ προσώπειον, ἄλλην δὲ ὑπ' αὐτῷ τὴν ψυχὴν....

[χάσμα]

...|| μενος καὶ περικινιζόμενος· τίσι γάρ που καὶ ἔμελλον τὸν οὐρανοπολί- Σ. 692
την ἐκεῖνον ἄνθρωπον; τίνων ἀποστεροῦντες; ποίαν ἀτιμίαν ἐπάγοντες;
ᾧ γε τὸ πάσχειν μὲν διὰ Χριστὸν τὰ ἀτιμώτατα τιμῆς ἦν ἀπάσης ἐπέκεινα, 10
ἢ μηλωτῆ δὲ ὁ πᾶς πλοῦτος καὶ τὰ ῥάκια, οἷς τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως
περιεκάλυπτε, καὶ ῥάβδος ἀφελῶς οὕτως καὶ ἀγροικικῶς ἔχουσα, οὐ
τρυφώσης χειρὸς κατήγορος, ἀλλὰ γηραιῶν ποδῶν ὑποστήριγμα, ὅφ' ἢ
βαδίζων μακρὰς τε διήνυσεν ὁδοὺς καὶ τὰ τοῦ Δαβὶδ ἡρεμαῖα ὑπέ-
ψαλλε φωνῇ, συνοδοιπόρους ἑαυτῷ καὶ συνεργοὺς τῆς ὁδῆς καὶ παῖδας 15
ποιούμενος. ἦσαν δὲ αὐτῷ ὡς τὰ πολλὰ τῆς ταλαιπωρίας ταύτης ἀφορμὴ
οἱ νοσοῦντες, οἱ δεσμὰ περικείμενοι καὶ δεσμοτήρια οἰκοῦντες, οἱ ἀδί-
κως πᾶ χοντες καὶ μᾶλλον ὅσοι ὑπὸ πολλῇ τῇ πενίᾳ καὶ νόσῳ κατε-
τρύχοντο, ὧν ὑποτρέχων τὰ φαῦλα οἰκήματα ἀνήρωτα μὲν περὶ τῆς
νόσου, φιλοσοφεῖν δ' ἔπειθε ἐπὶ τοῖς ἀναροῖς, πολλὴν τινα τὴν παρα- 20
ψυχὴν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τοῖς ἀνδράσι προσεξευρίσκων. πῶς δὲ καὶ
ἔμελλεν ἀνεκτῶς ὁ φθόνος οἰεσθαι ταῦτα, μᾶλλον δὲ ὁ τοῦ φθόνου
πατήρ, ὁ τῶν ζιζανίων σπορευτής, ὁ τῆς ἐκκλησίας πολέμιος; πῶς δ' ἂν
καὶ ἀνθοῦσαν ὄρᾳν ἐκαρτέρησε τὴν ἐκκλησίαν καὶ μὴ τι γνήσιον τῆς
κακίας εὐρεῖν τέχνασμα καὶ τὴν πολλὴν γαλήνην καὶ τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς 25
εὐδοκίμησιν φιλονεικῆσαι, ἐπισχεῖν καὶ λυμήνασθαι; ποῦ γὰρ ἐκεῖνοῦ τὸ
μετριάξειν ἐν τοῖς τοιοῦτοις; ἀλλὰ λυττήσας ὁ πονηρός, πόλεμον οἶον
βαρύτερον ἐπὶ τὸν καλὸν τῆς ἀρετῆς φυτοκόμον, ἐπὶ τὸ ἱερὸν τῆς
ἐκκλησίας ἄνθος ἐξήγειρε. καὶ ὁ πολέμιος εἷς; ἴσασι πάντες τοὺς ἐν
ταῖς πόλεσι προέχοντας, ὅσον εἰσὶ βίαιοι τὰς ὁμάς, καὶ ὅπως τῇ τοῦ 30
πλείονος ἐπιθυμίᾳ δελεαζόμενοι καταδυναστεύειν τῶν ταπεινοτέρων
ἀγριαίνονται· καὶ ὅσον ὁ πλοῦτος αὐτοῖς πρόεισι, τοσοῦτον καὶ ἢ πλεονε-
ξία συναύξεται, ὡσπερ φασι τοὺς ὑπὸ τῆς διψάδος δηχθέντας, ὅσον ἂν πλέον
πίνοιεν, τοσοῦτον καὶ τῇ δίψῃ ἐκκαίεσθαι. διὰ τοι τοῦτο καὶ ἀγρίους καὶ
ἀκορέστους ὀφθαλμοὺς τοῖς τῶν γειτόνων ἐπιβάλλουσι εἴτε κτήμασιν 35

1 * βαρὺν βαρεῖ

7 περὶ οὗ ἰδὲ ἀνωτέρω

11 * μηλωτῆ

18 * [ὑπὸ]?

33 * δεχθέντας

34 * δίψει

εἶτε οἰκήμασι, κἄν μὴ προσμύξαιεν τὰ ἀλλότρια τοῖς σφετέροις, καὶ προσλάβοιεν ὥσπερ αἱ χαράδραι καὶ οἱ ῥύακες τὰ παραρρέοντα, ἀδικεῖσθαι νομίζουσι καὶ δυσχεραίνουσι καὶ βούλονται μηδὲν εἶναι τὸ ἀνθέλικον καὶ προσιστάμενον. ἀλλ' εἰ μὲν εὐοδοῖντο τούτοις αἱ ὁρμαὶ ἐπὶ
 5 τοὺς ἀκαθέκτους τούτους καὶ ἐκθέσμονς ἔρωτας, σιγὴ παρ' αὐτοῖς καὶ πολλή τις ἠδονὴ ληιζομένοις κατὰ πολλὴν ἄδειαν τὰ ἀλλότρια· εἰ δέ τι φανείη τὸ ἀντιπίπτον ταῖς αὐτῶν ἀδικίαις καὶ ἀντιτεῖνον καὶ μὴ ἐπιτρέπον κατὰ ῥοῦν αὐτοῖς φέρεσθαι τὴν τῆς πλεονεξίας ῥύμην, οἱ σπινθηρες εὐθύς ἀναφλέγονται τῆς μανίας καὶ σφοδρὰ πρὸς τὸ ἀντιπίπτον ἢ
 10 ἔχθρα καὶ αἱ ἐπιβουλαὶ καὶ οἱ θυμοὶ ἀφανῶς τε καὶ φανερώς. ταῦτα δὴ ταῦτα καὶ τῷ μεγάλῳ Θεοκλήτῳ πολλοὺς ἐξήγγειρεν ὥσπερ λυσσῶν-
 Σ. 693 τὰς τινὰς κύνεας, διαξαίνειν, || φεῦ, καὶ διασπαράττειν ἀπαναισχυντοῦντας, ὅσοι δὴ ποῦ κακὸν ἑαυτοῖς καὶ ἐπιζήμιον πλοῦτον ἀθροίζειν κακῶς καὶ ἀθέως ἐφιλονείκουσι καὶ εἰς τοὺς ἀθλίως γειτονοῦντας καὶ ἰδιώτην
 15 ἔλκοντας βίον τὸν λίχνον καὶ ἐπίβουλον ἐπέστρεφον ὀφθαλμὸν καὶ κίνδυνον ἐπήγον περὶ τῶν ἰδίων διὰ πάσης χωροῦντες μηχανῆς καὶ πάντα στρέφοντες ἢ διαστρέφοντες, ὥστε ἐπιβῆναι τῶν ἀλλοτρίων καὶ τῆς ἑαυτῶν κἀκεῖνα θέσθαι ἀπλήστου δεσποτείας. οἱ πλεονέκται ταῦτα καὶ ὠμοὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰς ὁρμὰς ἀνεπίσχετοι καὶ μήτε τὴν φύσιν
 20 αἰδοῦμενοι μήτε τὸν μέλλοντα κριτὴν ἐννοοῦμενοι· τί δὲ ὁ μέγας τὴν ψυχὴν καὶ πολλὸς τὴν ἀρετὴν καὶ θερμὸς τῶν ἀδικουμένων προστάτης; ἄρα κατενάκησε τῆς πολλῆς τούτων πονηρίας ἢ μικρὸν τι καὶ ἀνθρώπινον ὑπελογίσατο· „τί δεῖ τοσοῦτοις μάχεσθαι καὶ βαρεῖαν κινεῖν τὴν ἔχθραν καὶ πρὸς πολλὰς γλώττας καὶ δεξιὰς διαπληκτίζεσθαι, δέον
 25 εἰρήνην ἄγειν καὶ πᾶσιν συμπεριφέρεσθαι καὶ τὴν παρὰ πάντων κερδαίνειν εὐνοίαν;“ — οὐμνονν, οὐδὲν τούτων οὔτε ἐλογίσατο οὔτε μὴν διεπράξατο, ἀλλὰ τὴν μὲν ἐν τούτοις ἡσυχίαν, τοὺς πέτρας ὑπελιδόντας καὶ σπήλαια δεῖν ἄγειν νομίσας, αὐτῷ δὲ τὴν ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων παρορησίαν ὀφειλόμενον εἶναι καὶ ἀπαιτούμενον (τοῦτο γὰρ πρὸς τοῖς
 30 ἄλλοις ἔργον ἰερωσύνης), παρίστατο τοῖς ἀδικουμένοις, προσίστατο τοῖς ἀδικοῦσι νουθετῶν, παρακαλῶν, ἄγχων αὐτοῖς τὴν πλεονεξίαν, κέντρον ὦν ἄθραυστον, κατὰ στόμα ἀπαντῶν καὶ περιτρέπων [εἰς] τὰς εἰς τὸ πλεονεκεῖν φορὰς· οἱ δέ, ὃ πάσχουσιν οἱ σφοδρῷ τῷ ῥέυματι φερόμενοι ποταμοί, εἴ τι διάφραγμα εὐρεθείη ἀνακροῦον αὐτοῖς τὴν τῶν ῥοθίων

7. 8 * ἐπιτρέπον 11. 12 * λυσσῶντας τινὰς 12 * ἀπαναισχυντοῦντας 18 * κἀκεῖνα 24 * διαπληκτίζεσθε; 28 αὐτῷ] ἢ λέξις ἠδύνατο καὶ ψιλομένη νὰ παραμεινῆ. 32 * [εἰς] 33 τὸ ῥεῦμα 34 ἀνακροῦον

φοράν, κατ' αὐτοῦ τὴν πλημμύραν αὐξάνουσι καὶ ἢ συναρπάσαντες
κατὰ τὴν πρόσθεν φέρονται ὀρμὴν, ἢ στεροτέρω ἐντυχόντες κατὰ κορυ-
φὴν αὐτῶ τὸν ῥοὺν ἐκτοξεύουσι καὶ τὸν ἀφρὸν πολὺν παραπτύουσι,
τοῦτο καὶ αὐτοὶ ἀτεχνῶς πάσχοντες ἐξηλέγχοντο· τῆς γὰρ ἐπιθυμίας
ἐξειργόμενοι καὶ τὴν ἀκρατον λύσσαν τῆς φιλοχορηματίας ἐγκοπτόμενοι, 5
σφοδρὸν τὸν θυμὸν καὶ ἀνήμερον τὴν ὀργὴν ἐπὶ τὸν θεῖον ἀνέκαιον
Θεόκλητον, φονᾶν ἀντικρὺς ἐνδεικνύμενοι· ἀμέλει καὶ τὴν Ἰουδαϊκὴν
ἐκείνην ἐκμιμούμενοι συναγωγὴν, πολλὴν συγκροτοῦσι περὶ αὐτοὺς θεο-
μισῆ ἑταιρίαν, ἐκ τῆς αὐτῆς, ὃ φασι, κεραμίας καὶ Κερκώπων ἀγορὰ γενό-
μενοι, οὐδὲν ἕτερον ἢ τῷ ἀγίῳ τὰς ἐπιβουλὰς ἤρτουν καί, συνιόντες 10
ἐπὶ τὰ τῆς πονηρίας συμπόσια, σύνδειπνόν τε καὶ ὁμοδίαιτον τὴν κατὰ
τοῦ θεοῦ ποιμένος ἐποιοῦντο σκαιορίαν, καὶ αἱ ἐν σκοτομήνῃ πλοκαὶ
μεθ' ἡμέραν ἐτοξεύοντο καὶ τοιαῦται τῷ πλήθει καὶ οὕτω χαλεπαὶ
ταῖς ἐπινοίαις, ὥστε καὶ ἐδόκουν οἱ τὴν κακίαν ἀνίατοι ἄπορον ἐκείνῳ
καὶ ἐπαχθῆ τὴν ζωὴν καταστήσεσθαι, τὸ πᾶν διαμαρτάνοντες τῆς με- 15
γαλόφρονος ἐκείνης καὶ ἀκαταπλήκτου ψυχῆς, ἣν ἐλάνθανον λαμπρο-
τέραν || τοῖς πειρασμοῖς τιθέντες καὶ θεῶ μᾶλλον γειννιάζουσαν. ὡς Σ. 694
δέ, πᾶσαν ἄλλην κακίας ὁδὸν διεξεληθόντες, ἄπρακτα πονοῦντες ἠλέγχοντο,
τελευταίαν ταύτην τελεωτέρας μοχθηρίας ἀπόδειξιν ἀναρρηγνύουσι· καὶ
βλασφημίας (ὧ μανίας ἀκρατοῦς, εἰς ὅσον προχωρεῖ κακίας) ἐπ' ἀτιμία 20
τοῦ δικαίου καὶ μυρίαν ὕβριν ἐκείνου κατέχεον, κἂν ἐν οἰκίᾳ μένη, τῆς
φίλης ἐχόμενος ἀγωγῆς, κἂν ἐπ' ἀγορὰν προέλθοι, ἐπισκεφόμενός τινα
τῶν ἀσθενῶν, ἢ ἐπὶ σύναξιν θεῖαν ἀπίοι, οἱ δέ, αἱ πονηραὶ γλῶτται
καὶ ἄθεοι καὶ ἐπάρατοι, οἱ τῷ πονηρῷ ἀγελάρῃ χρῶμενοι, συρρέοντες
παμπληθεῖς ὡς ἕκ τινος συνθήματος καὶ παικτικὴν τινα καὶ γελοιώδη 25
δορυφορίαν ὑπερχόμενοι, προεπορεύοντο τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς καὶ περιε-
πόλουν αὐτὸν καὶ τὰς ὁσίας ἐκείνας ἀκοὰς καὶ ὑπὸ πολλῇ ἀγνείᾳ καὶ
τραφείσας καὶ παιδευθείσας κατέπλυνον ἀνάγκοις τισὶ καὶ ἀπηχέσι
ῥήμασι καὶ ταῖς ὀξείαις [καὶ ἀπηχέσι ῥήμασι καὶ ταῖς] ἐξ ἀγορᾶς βωμο-
λοχίαις καὶ οἷα φιλεῖ λαλεῖν τὰ χεῖλη τὰ δόλια τὰ ἐν παντὶ καιρῷ βεβη- 30
λούμενα· τί γὰρ ἂν καὶ εἴποι ποτὲ σεμνὸν καὶ ἐμμελὲς γλῶττα μιὰρὰ
καὶ βδελυροῖς ἦθεσιν ἐντραφεῖσα καὶ ῥήμασι; πρότερον ἂν, οἴμαι, μυρίπνους
ἐκ τάφου σεσηπότες ὁδμὴ διαπνεύσειεν, ἢ ἐκ βδελυροῦ λάρυγγος εὐώδης

2 *στεροτέρω 9 *κεραμίας? ἀγορᾶ. 16. 17 *λαμπροτέρας· 18 ἄπρακτα
19. 20 *ἀναρρηγνύουσι· καὶ — κακίας·] ἀναρρηγνύουσι καὶ βλασφημίας· ὧ μανίας
ἀκρατοῦς εἰς — κακίας, 21 *μένοι? 26. 27 *περιεπόλουν (?) περιεμβόλουν (?)
27 *ἐκείνον? 29 *[καὶ ἀπηχέσι — ταῖς] 33 *διαπνεύσειεν] διαπλεύσειεν

λόγος και ἡδιστος. οὐμενον ἐκεῖνον <οὐδέν> τούτων διετάραττεν, ἀλλ' ἄλλους μὲν ἐπὶ τῇ ἀκράτῳ τῶν ἀνδρῶν πορώσει ἤλγει τὴν ψυχὴν και ἐσπαράττετο, φιλόθεον οὔσαν και φιλάνθρωπον και οὐ μόνον τὸ ἴδιον μαθοῦσαν περισκοπεῖν συμφέρον, περικαιομένην δὲ και τῆς τῶν ἀδελφῶν 5 σωτηρίας, τοῦ δὲ γέλωτος τῶν γελοίων ἐκείνων, μᾶλλον δὲ καταγελάστων, νέων, και τῆς ἀναισχύντου μοκίας και χλεύης τοσαῦτα φροντίζων ἦν, ὅσα και κώνωπος Ἰνδικός φασιν ἐλέφας, εἰ μὴ και μᾶλλον ἐνωραῖζεσθαι τούτοις και ἐναβρόνεσθαι εἶχε, φιλοσοφίας ἀρκοῦσαν ἀφορμὴν και ταῦτα οἰόμενος. ἐς τοσοῦτον δὲ ἄρα τοὺς φρενοβλαβεῖς ἐκείνους και ἀποφρά- 10 δας ἐξέμηναν οἱ θυμοί, ὥστε οὐδὲ λυσσῶντες ἐπάύσαντο, ἕως ἐπιστοιβάσαντες ἑαυτῶν τὴν κακίαν, και συστήσαντες τὴν πονηρίαν, και κρατύναντες τὴν μαιφονίαν, ἐξήλασαν τῆς ποιμνης τὸν ἄγιον, τέλος τοῦτο τῶν πολέμων ἐκείνων τῶν πολλῶν θέμενοι, ὅμοιον οἴμαί τι ποιήσαντες, ὥσπερ και παῖδες και ὄβρισται και ἀτάσθαλοι ἐς τὸν σφῶν αὐτῶν 15 πατέρα ἐκτραχυνθεῖεν και ἐκποδῶν θεῖναι βουλεύσαντο, τὰς πατριὰς ἐπιπλήξεις ὡς μάλιστα τινας βαρυτάτας, και ὡς πληγὰς τοὺς ἐλέγχους, και ὡς τομὰς τὰς ἐπιτιμίας οἰόμενοι, κἀντεῦθεν αὐταῖς ἐκείναις τὸν σωφρονιστὴν τοῦ βίου και τῶν καλλίστων διδάσκαλον ἀποσκεναζόμενοι· τί δέ; βάβαρον ὀφθαλμὸν ἐν ἀρετῇ ἀνδρὸς εἶωθε κατακλᾶν και εἰς 20 ἡμερότητα μετάρειν, ἐκείνους δὲ οὐκ ἔμελλον αἰδοῖ κατακάμπτειν ὁ πολὺς ταύτην Θεόκλητος· ἀμέλει και τοῦ πνεύματος τῆς ὀργῆς λήξαντος, ὡς ἐν γαλήνῃ λογισμῶν (;) γεγονότες, συνῆκαν, οἷον ἔργον διεπράξαντο και ὅπως ὠμὸν και ὅπως θηριῶδες, και τοῖς τῆς μεταμελείας εὐθὺς ἐβάλλοντο βέλεσι, και σφοδροὶ ἦσαν τὴν μετάνοιαν, και ὕφ' ἐνὶ συν- 25 θήματι συνελθόντες ἰκέται προσέπιπτον ἐλεεινοί, γονάτων ἐκείνου τῶν ἱερῶν και ποδῶν ἀπτόμενοι, λυθῆναι μὲν αὐτοῖς ἐξαιτούμενοι τὸ ἀμάρτημα, ἐπανελθεῖν δὲ αὐθις αὐτὸν εἰς τὸ οἰκεῖον ποιμνιον· ἂ δὴ και ἀμφοτέρω πεποιήασι τὴν φιλάρετον ἐκείνην και ἀμνησίκακον ψυχὴν, Σ. 695. ἀληθῆ μετάνοιαν ἐπιδειξάμενοι. και πῶς γὰρ || οὐκ ἔμελλον, εἰ μὴ 30 λιθίην εἶχον τὴν σκληρότητα, εἰ μὴ θῆρες ἦσαν, εἰ μὴ φύσις τις τῶν ἀνθρώπων ὑπερόριος· ὅπου γὰρ ὄψις ἀνδρὸς θεοφορήτου και θηρίων ἀπήναιαν κάμπτειν εἶωθεν, ἡμεροῦν και προῦνειν και εἰς προβάτων μεταβάλλειν ἀτεχνῶς ἐπιείκειαν, πῶς ἔμελλον ἀνίατον ἔχειν τὴν ἀπόνοιαν οἱ και Χριστὸν ἐπιγνωκότες και ὁσημέραι τηλικαύτης ἀρετῆς θεαται

1 * <οὐδέν>, — cf. p. 36, 26.

7 * κώνωπος,

15 * ἐκ ποδῶν

* βουλεύ-

σαντο 16 * μάλιστα τινὰς

19 * ὀφθαλμὸς ἐναρέτου?

24 * ἐβάλλοντο?

28 * πεποιήασι?

γενόμενοι, ἦν καὶ θεὸς τοῖς ἰδίοις ἔστειλε χάρισμασι · κατεπλούτισε γὰρ καὶ τοῦτον, ὡς οἰκεῖον αὐτοῦ θεράποντα, μεγάλαις καὶ ἀξίαις τῆς ἐκεῖνου πρὸς αὐτὸν ἀγάπης δωρεαῖς καὶ τοῖς θαύμασιν αὐτὸν κατεκάλυψε καὶ τὴν ἀρετὴν ἀνεκήρυσεν.

Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ τῶν θαυμάτων εἰπεῖν εἰς σαφῆ τῆς ἐνοικουσύνης 5 τῷ ἁγίῳ χάριτος μαρτυρίαν καὶ φανέρωσιν, ἐνὸς ἢ δύο τῶν τῷ μεγάλῳ διαπραχθέντων ἐπιμνησθέντες, ὅσον ἐκ κρασπέδου, φησί, δεῖξαι τὸ ὄφρασμα, ἐκ τούτων καὶ τὰ λοιπὰ ταῖς πισταῖς καὶ φιλοκάλοις ψυχαῖς κατανοεῖν δώσομεν. καιρὸς ἐνεστήκει τοῦ θέρους, καὶ αἱ ἄρουραι μεσταὶ τῶν 10 ληθῶν καὶ τοὺς ὄρωντας εὐφραίνουσαι τῷ θεάματι, ἀλλὰ δὴ καὶ γεωργός τὴν ἄρσπην παρέθηκε καὶ τὴν ἄλω ὠνειροπόλει καὶ τὰ σιτοδοχεῖα ἐξεκάθηρε, μονονοχὶ τὸν σωρὸν τῶν ἀγαθῶν ἐν χερσὶν ἔχειν φανταζόμενος καὶ γλυκεῖαις βλέπων ἐλπίσι καὶ μηδὲν πλέον ἐνδέον τῆς εὐτυχίας ἢ ἄχρι δρεπάνης καὶ ἄλωνος εἶναι οἰόμενος. ἀλλ' ὁ μὲν καλοῖς 15 οὕτως ἔβλεπεν ὄμμασι καὶ ἀποθήκας περιενόει καὶ σίτου ταμιεῖα καὶ εὐθυγίας θάλασσαν, καὶ οὐκ ἦδει δὲ τοῦτο δὴ τὸ θρυλλούμενον, ὅτι πολλὰ μεταξὺ κύλικος καὶ χεῖλεος · οὐ πολὺ γὰρ τὸ ἐν μέσῳ καὶ ἀκριδῶν νέφος, ἀριθμοῦ τε ἅμα καὶ ὀφθαλμοῦ ἐκφεῦγον κατάληψιν, τοῖς ληθῶσι ἐπικαταπτάν, χαλεπὸν θέαμα θεῖναι τὰς καλὰς ἐκεῖνας καὶ λιπαρὰς καὶ ἐνκάρπους ἔμελλε πεδιάδας, ἀκαλλεῖς ἐξαίφνης ἀποδεικνυμένας 20 καὶ τὴν οἰκίαν ἀποκειραμένας εὐπρέπειαν, οὐ χερσὶ γηπόνων, ἀλλ' ἀγρίοις στόμασι περιτεμνομένας, οὐδὲ εἰς ἄλω συναγομένας, ἀλλ' εἰς φθορὰν ἀπερχομένας, εἰ μὴ τοῦ καλοῦ ποιμένος ἢ ταχεῖα ἔφθασε βοήθεια. καὶ ὄρα τὸν τρόπον · καὶ οὗτος γὰρ καὶ ἀκοῆ ἠδιστος καὶ γλώττη φθειγγομένη γλυκύτατος. ὁμοῦ γὰρ ἤκουσε τὴν τοῦ πονηροῦ 25 ἔθλους ἐπέλευσιν, καὶ οἷος ἐκεῖνος εἰς ἔλεον θερμὸς καὶ ἀνυπέρθετος, παρενθὺ δίδωσιν ἀντὶ παντὸς ἄλλου βοηθήματος τὴν οἰκίαν ῥάβδον εἰς ἄμυναν καὶ ἴστησι τὴν ἀπὸ τῶν ἀκριδῶν μάλιστα · ἅμα γὰρ ἐνεπάγη πρὸ τῶν κακῶς θεριζομένων ληθῶν ἢ ῥάβδος, καὶ ἀφανῆς ἦν ὁ ἀφανίζων ἐκεῖνος καὶ ὀλεθρεύων στρατὸς καὶ εἰς μάλιστα ἡμῶν τῶν ἀν- 30 ἐπαίσθητα πταιόντων ἐπιπεμπόμενος. τοῖς δὲ γεωργοῖς πάλιν ἐλύετο τὰ σκνυθροπά, καὶ πάλιν ἦσαν ἐν χαρᾷ καὶ ταῖς πρότερον ἐνετροφῶν εὐθυμίαις καὶ τοὺς οἰκείους καμάτους μεθ' ἡδονῆς ἔβλεπον, οὗς ἦδη ἀποδύρεσθαι παρεσκευάζοντο · καὶ οἱ ὕμνοι ἤδοντο θερμοὶ καὶ εὐχαριστίαι συχναί, οἱ μὲν θεῶ, αἱ δὲ τῷ τούτου θεράποντι. καὶ ἕτερον δὲ 35 ἡμῖν ὁ λόγος || διεξιέτω τῆς ἐπισυνουσύνης τῷ Θεοκλήτῳ θείας χάριτος Σ. 696

15 * περιενέει

16 * [καί]?

17 χύλος

ἐναργές γνῶρισμα. γυνή τις Λάκαινα τὸ γένος, πεινχρὰ τὴν τύχην,
 ἀνδρὶ συνοικήσασα ἰδιώτην ἔλκοντι βίον, ἀφαιρεθεῖσα δὲ καὶ τοῦτον,
 οἷα τὰ τοῦ θεοῦ κρίματα, ὑπέμεινε μὲν τὰ τῆς χηρείας δυσχερῆ, ἐπο-
 ρίζετο δὲ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαϊότατα ταῖς οἰκείαις χερσί, πρὸς ἃς
 5 μόνας μετὰ θεὸν ἐώρα, καὶ ἀνδρὸς ἔρημος καὶ συγγενείας πάσης καὶ
 βοηθείας. ἀλλ' εὗ τῆς τοῦ δαίμονος ἐπηρείας, βάσκανον ἐπιβάλλει τῷ
 γυναιῷ ὀφθαλμόν, ὄρων φέρουσαν γενναίως καὶ εὐχαρίστως τὰ τῆς
 χηρείας λυπηρὰ, καὶ τῶν χειρῶν θατέραν, ἡ δεξιὰ δὲ αὐτῆ ἦν, διαφθεί-
 ρει, φεῦ, καὶ πάρετον ποιεῖ, καὶ μὴ ὅτι ἄχρηστον, ἀλλὰ καὶ ἀκίνητον.
 10 ἡ δὲ ὄρῳσα τὰς πρὸς τὸ ζῆν αὐτῆ περικλεισθεῖσας ἀφορμὰς καὶ τὴν
 μόνην καὶ πρῶτην καὶ τελευταίαν τοῦ βίου παραμυθίαν διαπεσοῦσαν,
 καὶ φορτίον, φεῦ, περιπτὸν τὴν τροφὸν χεῖρα γεγονυῖαν, βάλλεται πολλῇ
 τῇ ἀθυμίᾳ καὶ πλήττεται τὴν ψυχὴν λύπη δεινῇ, καὶ πρὸς οὐδὲν ἢ
 δάκρυα καὶ στεναγμούς νύκτες καὶ ἡμέραι ἀνηλοῦντο τῇ γυναικί · οἰ-
 15 μωγαὶ νύκτωρ, οἰμωγαὶ μεθ' ἡμέραν, καὶ οὔτε ἥλιος φαιδρὸς ἀναλάμπων
 γλυκὸς ἐκείνη καὶ ἡδιστος, οὔτε ὁ τῆς εὐνῆς καὶ τοῦ ὕπνου καιρὸς,
 καθαρὸν ἐκείνη δακρύων ἐτίθει τὸ κλινίδιον, ὠδύρετο τὴν μόνωσιν,
 τὴν τοῦ συζύγου στέρησιν, τὸ [τελευταῖον καὶ] πρῶτον ἀμιαρὸν, τὴν τῆς
 χηρὸς στέρησιν, τὸ τελευταῖον [καὶ πρῶτον] ἀμιαρὸν, τὴν τῆς χηρὸς
 20 πάρεσιν. ὥς δὲ ποτε μικρὸν τοῦ πένθους ἀνένευσε καὶ περιεσκό-
 πει, εἴ ποῦ τι περιλέλειπται ζώπυρον ἀγαθῆς ἐλπίδος, βάλλεται κατὰ
 νοῦν τὸν κοινὸν τῶν θλιβομένων λιμένα, τὸν ὄξυν εἰς βοήθειαν καὶ
 θεομόν εἰς ἀντίληψιν, τὸν θεῖόν φημι Θεόκλητον, καὶ παρὰ τοῦτον
 ἀμελλητί προσελθοῦσα τὰς οἰκείας ἐκτραγωδεῖ συμφορὰς καὶ περιπαθεῖ
 25 ἄγαν καὶ περιοδύνῃ ψυχῇ ἅμα καὶ φωνῇ καὶ ὀφθαλμοῖς τετηκόσι προσ-
 βλέψασα, τὰ τε τῶν δακρύων ῥεῖθρα ποταμηδὸν ἐκκενοῦσα κατὰ τοῦ
 προσώπου, „ἴδε“, φησί, „τοῦ θεοῦ ἀνθρωπε, ἴδε δυστυχεῖς γύναιον, καὶ
 ἴσως δαίμονός τινος παίγνιον · ἴδε μου τὴν τῆς ψυχῆς ὀδύνην, δοῦλε
 τοῦ θεοῦ“, ἔλεγεν · „οἴμοι, ὅτι γυνὴ γέγονα, διήγημα γυναιξὶ ἄθλιον, οἴμαι
 30 δὲ καὶ ἀνδράσι · οἴμοι, ὅτι ἐνεχόρευσεν ἐν ἐμοὶ ἡ τῶν κακῶν Ἰλιάς καὶ
 πᾶσάν μοι περιεῖλεν ὁ βίος παραμυθίαν · οὐκ ἀνδρὸς κηδεμονία φίλην
 μου ποιεῖ τὴν ζωὴν, οὐ παιδὸς ὀφθαλμὸς κουφίζει μου τὰς συμφορὰς,
 οὐ πρὸς γένους τις ὑπολέλειπται, ὥστε τοῦτο μόνον προσανακλαίειν
 τὴν πολλὴν συντριβὴν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀλλὰ πολλὰ μὲν
 35 τὰ τῶν λυπηρῶν κύματα, οὐδὲν δὲ καταφύγιον, πολλῇ δὲ ἡ θάλασσα

14 * νύκτες] νύκτας * ἡμέραι] ἡμέρας 15 * φαιδρῶς? 18 * [τελευταῖον καὶ]
 19 * [καὶ πρῶτον] 26. 27 * τῶν προσώπων

τῶν ἀνιαρῶν, οὐδεὶς ὁ λιμὴν.“ εἶτα καὶ ταῦτα τὰ τῆς γραφῆς ἐπισυν-
 εἶρων, „ἵνα τί μοι ἀπήντησε γόνατα; ἵνα τί δὲ μασθοὺς ἐθήλασα; γοῦν
 ἂν κοιμηθεῖσα ἠσύχασα· ἵνα τί γὰρ δέδοται τοῖς ἐν πικρία φωνή, ζωὴ
 δὲ ταῖς ἐν ὀδύναϊς ψυχαῖς, αἱ ἰμείρονται τοῦ θανάτου καὶ οὐ τυγχά-
 νουσιν.“ ὡς ἂν δὲ ἐπὶ πλέον τὴν συμπαθεῖ || ἐκείνην ψυχὴν πρὸς ἔλεον 5 Σ.697
 καταμαλάξῃ καὶ πείσῃ μέγα τι ἐπ’ αὐτῇ βουλεύσασθαι καὶ διαπράξασθαι
 (ἦδει γάρ, ὡς ὅσον ἐκείνῳ τὸ συμπαθὲς καὶ ἴλεων, τοσοῦτον καὶ πρὸς
 τὰς ἐπιδείξεις εὐλαβὲς καὶ ἀπώμοιον), τὴν πάρετον ἐκείνην χεῖρα τῇ
 ἑτέρῃ προσέφερε κουφίζουσα χειρὶ, ἐδημοσίευσεν τὸ πάθος, τὴν νέκρωσιν
 ταύτης ἀπωδύρετο, ἐξετραγῶδει τὰς ἐπ’ αὐτῇ συμφορὰς. ὁ δὲ τοῦ 10
 Χριστοῦ μιμητὴς ἀνευδέστατος, οἷς τε ἑώρα, οἷς τε ἤκουε διαπονηθεὶς
 τὴν ψυχὴν, ἅμα τε δάκρυσιν κατερρεῖτο καὶ εὐθύς πρὸς ἰκετείαν ἠγείρετο,
 χεῖρας ὑπὲρ τῆς γυναικὸς ἐπαίρων καὶ θερμῶς ἐκλιπαρῶν ἀλαλήτοις
 στεναγμοῖς τὸν πάντα δυνάμενον καὶ φύσει φιλόανθρωπον, ὃς ἐπέχει
 πολλάκις εὐεργεσίαις ἐπ’ ἑτέροις εὐεργεσίαις τιμῶν μὲν μάλιστα τὴν 15
 ἀρετὴν, οὐκ ἔλαττον δὲ νομοθετῶν τὸ φιλόλληλον. ἀλλ’ ἐνταῦθά μοι
 τὸ τῆς διηγήσεως τερωπὸν καὶ φιλαρέταις ἀκοαῖς ποθεινότατον· ἀλλ’
 ὁ μὲν ἄνω εἶχε τὸν νοῦν, τὴν ψυχὴν, τὰς χεῖρας, ὅλον ἑαυτὸν μετὰ
 τῆς εὐχῆς ἐκ γῆς μεταιρόμενος, ὁ κὰν γῆ συμπολίτης τῶν ἀγγέλων καὶ
 σύσκηρος, τὰ σκυθρωπά δὲ τῇ γυναικὶ διελύετο, καὶ δάκρυα ἀνεστέλ- 20
 λοντο δάκρυσιν τοῖς τοῦ ἁγίου, τὰ περὶ τὴν γυναῖκα λιμνάζοντα· ἐφαρμά-
 μενος γὰρ τῆς ξηρανθείσης χειρὸς, ἐκείνη μὲν τὴν προτέραν εὐρωστίαν
 ἐπανάγει καὶ ἀποδίδωσι, τὴν γλῶτταν δὲ τῶν μακρῶν ἐκείνων κωκυτῶν
 ἀπαλλάξας ὕμνωδὸν εὐθύς καὶ εὐχάριστον ἀναδείκνυσιν, πλεονάζον δὲ
 αὐτῇ τὰς πρὸς εὐφροσύνην καὶ τὴν πρὸς θεὸν εὐχαριστίαν ἀφορμὰς 25
 καὶ χρυσῶ τὴν ἄορι ὑγιανθείσαν χεῖρα βαρύνει, φίλον καὶ ἡδιστον ἐκείνη
 φορτίον ἐπιφορτίζων καὶ ἠδέως ὀρώμενόν τε καὶ αἰρόμενον, ὥσπερ ὁ
 Χριστὸς τὴν κλίνην τῷ παραλύτῳ δεῖγμα τῆς προτέρας ἀναρρώσεως.
 ἀλλὰ ταύτην μὲν εὐθύμῳ ποδὶ καὶ χειρὶ ἐπανατρέχειν ἐποίει, πολλα-
 πλῆς εὐφροσύνης κρατῆρα κερασάμενος τῇ γυναικί, ἀλλὰ μᾶλλον εἰπεῖν 30
 τὸν ποιητικὸν ἐκείνον κυκεῶνα κακῶν ἐπίληθον ἀπάντων, αὐτὸς δὲ
 δριμυτέρῳ τῆς θείας ἀγάπης τῶν κέντρων νυττόμενος ἀνθάμιλλον
 ἐδείκνυ καὶ τὴν σπουδὴν καὶ τὴν καθ’ ἡμέραν ἐπέτειεν ἀσκησιν, ζημίαν

1. 2 * ἐπισυνεῖρεν? 2 * μαθοὺς 4 * αἰ] οἰ, 4. 5 * τυγχάνουσιν, 8 * ἀπώ-
 μοτον? * πάρετον] πάρετον 15 * ἐφ’? 19 * μεταιρόμενον * κὰν 21. 22 * ἐφα-
 ψαμένη 24 πλεονάζον. 27 * αἰρόμενον 27. 28 ὁ Χριστὸς] ἐκ διορθώσεως
 ἐν τῷ κειμένῳ καὶ ἐν τῇ φῶ χειρὶ τοῦ βιβλιογράφου: ὁ ἤς’.

ὥσπερ ἠγούμενος, εἴ τι τῶν ἀγαθῶν καὶ ζήλου ἀξίων λάθοι διαδραμὸν
 αὐτὸν ἢ μὴ εἰς ἄκρον κατορθωθὲν ἄνευ τοῦ πρὸς ἐπίδειξιν ὄραν· οἱ
 γὰρ δι' ἐπίδειξιν πόνοι οὔτε τὸ κατορθοῦν ἀκριβῶς οὔμενον ἔχουσι
 καὶ Ἑλληνικῆς ὁδώδασιν ἀπονοίας, ταῦτ' ἐλεῖν, καὶ ἀπιστίας. ὁ δὲ
 5 ἄνω τείνων τὸ ὄμμα πρὸς τὸ θυμῆρες θεῶν καὶ εὐάρεστον ἴστη τὴν
 πολιτείαν, δόξαν μὲν ἠγούμενος τὸ πάσης προσκαίρου καταπτῦσαι δόξης,
 τρυφὴν δὲ τὸ μὴ τρυφᾶν, μηδὲ ἡδονῇ ὑποχαυνοῦσθαι, τὸν καλὸν ὄντως
 Σ. 698 καὶ ἐπαινετὸν φόβον φοβούμενος, ὡς μιμητῆς τοῦ εἰπόντος „ὑποπιέζω
 μου τὴν σάρκα καὶ δουλαγωγῶ“, μὴ πως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος
 10 γένομαι. ἀκούετε, ὅσοι περὶ τὰς λοπάδας καὶ τὰς τραπέζας κεχήρατε
 καὶ ἓνα τοῦτον ὄρον εὐδαιμονίας ἠγείσθε γαστριζέσθαι καθ' ἡμέραν
 καὶ ἐνευπαθεῖν ταῖς ἀποπτύσταις τρυφαῖς καὶ τοῖς καταργουμένοις βρώ-
 μασιν, εἴτα μηδὲν οἰόμενοι πλημμελεῖν· ἀπόστολοι πάντες καὶ ποιμένες
 καὶ διδάσκαλοι πεφοβήθησαν τὴν τρυφὴν ὡς τροφὸν τῆς αἰωνίου φλογὸς
 15 καὶ ὑποπιέζουσι τὰς σάρκας καὶ ἄρχουσι τῷ τῆς νηστείας χαλιῶν διὰ
 τὸν τῆς ἀκρασίας ἐγειρόμενον πόλεμον, σὺ δὲ οὐδὲ ἓν εἶναι φῆς παρὰ
 τῆς τρυφῆς τὸ πλημμελέεσθαι, οὐδεμίαν τὴν βλάβην; οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ
 καὶ συνευδοκεῖς τοῖς τρυφῶσι βέβηλος βεβήλου πράγματος γινόμενος.
 ὑπὲρ Χριστοῦ κινδύνους ἐνομιλήσαντες οἱ τοσοῦτου πνεύματος ἀξιοθέν-
 20 τες ἐν αὐτοῖς τοῖς πειρασμοῖς, οἷς καθ' ἡμέραν ἐπυροῦντο καὶ ὡσανεὶ
 ἐχαλκεύοντο, ἐν αὐτῷ τῷ κοσμικῷ, ἔτι καὶ τὸν ἐκ τοῦ σαρκὸς ὑπέφριτ-
 τον πόλεμον καὶ τὸν κόρον ὡς ἐπίβουλον ἐδεδοίκεσαν, μήπου τι καὶ
 κακὸν αὐτοῖς ἀναρρήξῃ καὶ χεῖρονα κίνδυνον τῶν ἔξωθεν κινδύνων
 ἐπαγάγῃ. ἦπου ἀξιοπίστος ἡμῖν ὁ πράγμασι βιωτικῶς περιπνιγόμενος
 25 καὶ ὀλίγα μὲν τῆς ψυχῆς, πλείονα δὲ τῆς σαρκὸς φροντίζων καὶ δια-
 μεριμνῶν, εἴτα καὶ χλιδῶσαν καὶ περιορέουσαν παρατιθέμενος τράπεζαν
 καὶ, ὡς οὐδεμία τις αὐτῷ ἐκεῖθεν ἢ βλάβη, πείθειν πειρώμενος, ὅθεν
 ἢ πολλὴ τῶν παθῶν ἔκκαυσις καὶ ὁ περὶ τῆς σωφροσύνης κίνδυνος
 τοῦς τῆς σαρκὸς ἀναρριπίζων ἀνθρώκας, οὔμενον οὐκ ἂν εἴποι σωφρο-
 30 νῶν ἀνθρώπος καὶ κριτῆς ἀληθείας ἀδέκαστος, εἰ μὴ τις ἑξαπατῶν
 ἑαυτὸν ἐθέλοι ἢ παιζῆν κατὰ τῆς ἰδίας κεφαλῆς, ἀπιδάνοις ψυχαγω-
 γῶν ἑαυτὸν ὀήμασιν, ἐπειδὴ ὁ ταῖς φιληδόταις μαργανείαις καταγοη-
 τευθεῖς δυσασάλλακτον τρέφει τὴν φαύλην συνήθειαν καὶ τῆς γαστροῦς
 δεσπόζειν οὐ βούλεται. οὐκοῦν χαλιῶν ἀδστηροτέρας ἀγωγῆς πᾶσι

1 * διαδραμών 4 * ὁδώδασιν * ταυτὸν 7 * μὴδὲ 8. 9 * Cor. I, 9, 27
 9 * μήπως 12 * ἐναπαθεῖν 16 * πόλεμον, σὺ] πόλεμον οὐ 27 * οὐδὲ μία
 31 * ἑαυτῶν

πιστοῖς τὰ τῆς σαρκὸς ἐγκοπτέτω σκιρτήματα καὶ ῥυθμιζέτω τὰς αἰσθή-
σεις ὑποξενγνὸς αὐτὰς τῷ καλῶς ἄγοντι λογισμῷ · εἴπερ εὐσεβῶς μεμα-
θήκατε, ὡς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν εἴσοδος στενὴ οὖσα καὶ θλιβερά,
ταῖς παχείαις σαρξὶ καὶ πολυσάρκοις πάροδον οὐ δίδωσι, μᾶλλον δὲ
καὶ τὸν θεῖον ἀναλογιζόμενοι Θεόκλητον, ὥσπερ τῷ λόγῳ πάλαι, χρᾶσθαι 5
τῷ βίῳ νῦν ὀδηγῶ πρὸς ἐγκράτειαν, ὡς ἂν κἀκεῖνος ἐν τῇ τῆς ἀνταπο-
δόσεως ἡμέρᾳ ἐπὶ τῷ οἰκείῳ ποιμνίῳ φαιδρὸς καὶ γεγηθὼς ὀρῶτο καὶ
περὶ τὸν κριτὴν ἐστὼς βοᾷ παρορησίᾳ · „οὕς δέδωκάς μοι, ἐφύλαξα εἰς
γενεάς καὶ γενεάς, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο“, μὴδὲ εἴη τις ἀπολείας
νίος, λάβοιεν δὲ πάντας ἡ δεξιὰ στάσις καὶ οἱ τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ 10
κόλποι ταῖς τοῦ μεγάλου Θεοκλήτου πρεσβείαις, ὃς πολλὰς μὲν ὑπὲρ
ἡμῶν νύκτας ἄγρυπνος διετέλεσε, πολλὰ δὲ κατήνεγκε δάκρυα, πᾶσαν
μὲν τρυφὴν ἄλλην διωθούμενος καὶ ἀποπεμπόμενος, || μίαν δὲ καὶ ταύτην Σ. 699
ἀδάπανον ἀνθαιρούμενος, τὴν ἐπίμονον τῶν θείων γραφῶν ἀνάπτυξιν
καὶ τὴν τῶν ἐν αὐτοῖς νοημάτων μετὰ τοῦ πνεύματος ἔρανον, ἐξ ἧς 15
τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν τηλαυγέστερον ἀπεδείκνυ θείαις θεωρίαις ὑψού-
μενόν τε καὶ ὠραϊζόμενον καὶ τὸ τῆς διδασκαλίας νᾶμα δαυριλέστερον
ἐπλούτει · ἄριστον μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ τὸ διαθρύπτειν τὸν ἐφήμερον
ἄρτον τοῖς χρῆζουσι, μέγα δὲ τῷ ὄντι καὶ ἐπιεικῶς θειότατον τὸ διαθρέ-
ψαι ψυχὰς λιμῶ θείων λογίων ἐκτακείσας καὶ πρὸς τὸ τῆς ζωῆς ὕδωρ 20
χειραγωγῆσαι καὶ ποτίσαι ταύτας καὶ ἀνθηροτέρας θεῖναι, τὸ τῶν παθῶν
δύσμορφον ἀποτιναξάμενος, ὥσπερ ἀχμηρίαν τινὰ ἐπιπολάζουσαν ταύταις.
ὅπερ ὁ μέγας Θεόκλητος ἔργον εἶχε διηνεκὲς καὶ ἀδιάλειπτον, τρέφων
μὲν καὶ τὰ σώματα τῶν δεομένων, ὥσπερ Ἰωσήφ ὁ τῆς σωφροσύνης
ὀφθαλμὸς, ἀφθόνῳ χειρὶ καὶ δαυριλεστέραις διαδόσει, τὸ πλεόν δὲ αὐτῷ 25
τῆς σπουδῆς περὶ τὰς ἐμπιστευθείσας ψυχὰς ἴστατο καὶ ἀένναος τῶν
ἡδέων ἐκείνων ἀπέρρει χεῖλέων ὁ κρουνὸς καὶ οἱ τῆς ἀγνείας ἔπαινοι
πολλοὶ καὶ ἡ ἐπ' αὐτὴν προτροπὴ πλείων · ἐνομοθετεῖτο τὸ φιλάλληλον,
ἡ ὁμόνοια, ἡ σύμπνοια, τὸ μέτριον, τὸ συμπαθές, τὸ φιλόπτωχον, τὸ
γνήσιον τῆς ἀγάπης καὶ ἄδολον, τὸ ἀμνησίκακον. παρήνει γοῦν μὴ 30
δυσκαταλλάκτας εἶναι τοῖς παροξύνασι, μὴδὲ ἐπίμονον τρέφειν τὸ
βαρῦμνην, ἀλλ', εἰ δυνατόν, προφθάνοντας τὴν ὀργὴν, διαλλάττεσθαι,
εἰ δ' οὐκ, ἀλλὰ μὴ μακρῶναι τὴν διάστασιν, μὴδὲ κατήγορον τῆς ἀμα-
λάκτου φρενὸς καὶ ἀγρίας ψυχῆς καταδύνασθαι τὸν ἥλιον, μὴδὲ ζημιοῦν
ἑαυτὸν μὴδένα, πᾶσαν δέησιν καὶ εὐχῆν καὶ νηστείαν ἐν μνησικακίᾳ 35

3 στενὴ 6. 7 * ἀνταποδόσεως 9 ἀπολείας 10 λάβοι οἱ ἡ. 17 νᾶμα
32 * διαλάττεσθαι 33 * μακρῶναι μὴδὲ 34 * καταδύνασθαι

βδελυκτὴν προσφέροντα τῷ θεῷ καὶ ἀπόβλητον. ταῦτ' οὖν ἐνουθέτει καὶ παραδείγμασι ἐξ ὑπογούου τὸν οἰκεῖον παρείχετο βίον, μηδενὶ τὴν ἔχθραν διατηρῶν μήτε ὅλως ἐχθραίνων, εἰ μὴ πον πρὸς σωφρο-
 5 χαλεπαίνοντα, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλεημοσύνης εἰσηγητῆς, καὶ σιγῶν πολλάκις, ὑπῆρχεν ἀσίγητος, ἄφθονον οὕτω ῥέων τὴν πρὸς τοὺς πένητας εὐποιίαν, ὡς μηδὲ καιρὸν παρατρέχειν τινὸς καὶ εὐεργεσίας ἀμέτοχον, καὶ πλείω σχεδὸν τοῖς ἔργοις διδάσκειν ἢ τοῖς ῥήμασι · τί δέ, οὕτως ὦν πρὸς ἔλεον ταχύς, οὕτως εὐμετάδοτος καὶ τὴν χεῖρα δαυιλῆς καὶ τὸ φιλάνθρωπον
 10 μεγαλόδωρος ἔπαθέ τι ἀνθρώπινον; καὶ ἐνηβρύνετο ταῖς τηλικαύταις μεγαλοψυχίαις καὶ ἐπιδόσεις ἢ τὸ φιλότιμον τῆς χειρὸς ἐξεπόμενευ, ἢ μακαριζόμενος ἐπὶ τούτῳ ὑπεχαννοῦτο τοῖς ἐγκωμίοις; οὐμνονν, ἀλλ' ὡσπερ αἰσχύνην νομίζων τουτοῖ τὸν μακαρισμὸν, ἢ μᾶλλον παρίδα τοῖς ποσὶ καὶ βάρανθρον κατασπῶν ἐφ' ἑαυτὸ τοὺς μὴ προσέχοντας,
 15 ἐδίδου μὲν ἐλευθέρῳ χειρὶ καὶ ἐσκόρπιζεν ἀφθόνως τὸν πλοῦτον καὶ ἀφειδῶς, οὐ μὴν ἐνελαμπρύνετο ταῖς πτωχοτροφίαις καὶ φιλοξενίαις καὶ τοῖς πολλωνύμοις τῆς φιλοθείας γνωρίσμασιν, οὐδ' ἀνελεύθερόν τι καὶ μικροπρεπὲς ἐπὶ τούτοις ἐφθέρξατο, ὡσπερ τὴν ἐπίδειξιν τὴν δοκοῦσαν
 Σ. 700 || μεγαλοψυχίαν ποιούμενοι καὶ παραπολλύντες, ἢ τὸ πᾶν τῆς ἄνω
 20 μισθαποδοσίας, ἢ τὰ γε πλείονα · ἔμελλε δὲ αὐτῷ διαφερόντως τῆς τῶν ἀδελφῶν εὐδοκιμήσεως, καὶ τῷ καλῷ τούτῳ πυρὶ ἐκκαυόμενος, τοὺς μὲν εὐδοκιμοῦντας ἐπ' ἀρετῇ καὶ τὴν ἀγαθὴν ἀμιλλαν ἀμιλλωμένους ὑπερφέρειν τοῖς τῆς φιλοθεῖου πολιτείας προτερήμασιν ἐφίλιε τε καὶ ἠδέως ἑώρα καὶ προσεπτέρου τούτοις τὸ πρόθυμον, τοὺς δὲ
 25 χαννοτέρους τὴν ψυχὴν καὶ μαλακώτερον ἔχοντας ὑπέθηγε μελιγλώττοις τισὶ παραινέσει πρὸς εὐσεβῆ ζῆλον καὶ ἔνθεον καὶ πολλὴν ἐπὶ τούτοις εἰσήγετο τὴν σπουδὴν καὶ ἐπίτασιν, κέντρον ὦν διηνεκὲς καὶ ἐπίμονον, ὑπονύσσων καὶ ἀνεγείρων πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν · „ἀδελφοί“, λέγων, „ἐκεῖνο μετὰ τῶν ἄλλων ὑμῖν ἔστω ἀνεπίληστον, ὥστε μηδένα
 30 τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖν συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστον, ἴσως βαρὺ δοκεῖ τὸ ἐπίταγμα καὶ ἐπαχθές, ἀποστερηθῆναι ἑαυτὸν καὶ βρώματος καὶ πόματος, ὥστε θρέψαι τὸν πεινῶντα, γυμνητεῦσαι, ὥστε ἐνδῦσαι τὸν γυμνητεῦντα, παραδοῦναι ἑαυτὸν εἰς πῦρ, εἰς μάστιγας, εἰς δεσμά, ὥστε ἐλευθερῶσαι τὸν ἐπὶ τούτοις κατάκριτον · ταῦτα καὶ ἀκοῦσαι
 35 χαλεπὸν, καὶ ὑπουργῆσαι χαλεπώτερον, ἀλλ' οὐκ ἐμὸν τὸ ἐπίταγμα,

2 * παράδειγμα? vel * παράδειγμα <πᾶ>σι<ν>? 8 * διδάσκων? ὦν] ἢ λέξις ἐκ διορθώσεως, τῆς ἀρχῆθεν γραφῆς ἀδιαγνώστου οὐσης. 32 ἐνδύσαι

Παύλου δέ· ἐγὼ δὲ τὸ κουφώτατον ἐπίταγμα πᾶσιν ὑμῖν ἐλαφρότατον,
 κήδεσθαι τῶν ἀδελφῶν ὡς ἑαυτῶν, ἀπομερίζειν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς πένησι
 τὰς κτήσεις κοινὰς ποιεῖν καὶ τῶν θλιβομένων τὰς οἰκίας, προῖστασθαι
 τῶν καταπονουμένων ὅλη προθυμία, ὅλη χειρὶ, τί τούτων δυσχερές, τί
 φορτικόν; οὐδὲν ἀπαιτῶ τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων καὶ μεγάλων· οἶδα τὸ 5
 νωθρὸν ὑμῶν καὶ χαῦνον καὶ ἔκλυτον καὶ πρὸς τοῦτο σκοπῶν μέτρια
 εἰσηγοῦμαι καὶ ἄπονα καὶ παντὶ κατορθωθῆναι ῥάδια· μᾶλλον δὲ πρὸ
 τῶν ἄλλων τὸ κήδεσθαι τῶν ἀλλήλων πρὸς ἀρετὴν προκοπῆς καὶ ἐπι-
 δόσεως, ὡς οὐδὲν οὕτω θεῶ περισπούδαστον, ὡς ἐνάρετος βίος καὶ
 θείοις θελήμασι κατηρητισμένος· λέγεις φιλεῖν τὸν Χριστόν, δεῖξόν σου 10
 τὸ φίλτρον· δεῖξόν σου τὸν θεομὸν ἔρωτα· ἀγωνίσει ὑπὲρ τῶν ἐκείνου
 προβάτων· ἔλασον εἰς τὴν ἐκείνου μάνδραν χορὸν σεσωσμένον, ποιμνιον
 ἐκλεκτόν, ὀδήγησον, ὅσους ἂν δυνηθῆς, συμβολαῖς, παραινήσεις, παρα-
 κλήσεις, ἐπιπλήξεις, εἰ καὶ τούτου δεήσεις, πάσαις ἰδέαις καὶ λόγων καὶ
 ἔργων· εἰ δὲ ἐτέρους ἀδυνατεῖς προσαγαγεῖν θεῶ, μὴ δῆτα καὶ τῶν 15
 σῶν ἀμελήσης, μήτε, εἰ διδάσκαλος εἶ, τῶν μαθητῶν, μήτε, εἰ δεσπότης,
 τῶν δούλων, ἀκριβῶς εἰδῶς καὶ πεπεισμένος, ὡς αἱ τούτων πλημμέ-
 λειαι τὴν σὴν μετελεύσονται καὶ κοινηλατήσουσιν, εἰ παρὰ τὴν σὴν ῥαθυ-
 μίαν καὶ ἀμέλειαν, ἔς τὰ τῆς κακίας βάραθρα ἐκτραχηλισθήσονται· ὁ
 γὰρ πατήρ ὅς . . . καὶ διδάσκαλος καὶ δεσπότης, καὶ πατέρα πατρικῶς 20
 προεστάναι τῶν παιδῶν ἀπαιτεῖ καὶ διδάσκαλον, μᾶλλον ῥυθμίζειν
 ταῖς ἀρεταῖς τὸν μαθητευόμενον βούλεται, ἢ προβιβάζειν πρὸς τὴν
 ἄλλην παιδείαν καὶ αὐξήσιν, ἀλλὰ καὶ δεσπότην πάσης ἀρετῆς εἶναι
 εἰσηγητὴν καὶ διδάσκαλον || τοῖς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα τελοῦσιν, εἴτε Σ. 701
 δοῦλοι τινες εἶεν, εἴτε ἐλεύθεροι. καὶ μήτοι γε σεαντὸν ἐξαπατήσης, 25
 ὡς, καταραθῶν τῆς τῶν ὑπηρετούντων βιοτῆς, νηπιονὶ τὴν δίκην δια-
 δράσεις καὶ ἀνεύθυνος τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἔση· ἐγὼ σοι τούτου μάρτυς
 ἀπευδῆς, ὡς οὐ μόνον τῆς ἄλλης εἰς αὐτοὺς ὕβρεως ὑφέξεις εὐθύνας
 οὐ μεμπτὰς παρὰ τῷ ἀλαθῆτι κριτῇ, εἴτε κολάζων ἀφειδῶς, καὶ πληγαῖς
 ἀμέτροις, οὐ πλημμέλειαν διορθουμέναις, ἀλλ' ὠμότητα ψυχῆς ἐξελεγχού- 30
 σαις, εἴτε λιμαγχονῶν, εἴτε τῷ κρυμῷ πῆγνυσθαι ὑπὸ γυμνῷ σώματι
 περιορῶν, ἀλλὰ καὶ εἰ τοῖς πάθεισιν ἐκδότους αὐτοὺς φέρεσθαι παρα-
 χωρήσειας καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς κηλῖσι καταρροπαίνεσθαι καὶ τῷ βορβόρῳ
 τῶν ἡδονῶν ἐγκυλίεσθαι οὐ μείζων οὐκ ἔστι φροντίς καὶ περὶ οὐ πᾶς
 τοῦ σωτήρος λόγου καὶ ἅπαν μυστήριον· τὰ γὰρ αἵματα τούτων ἐκ 35

2 * ἀπομερίζει 25 * μή τί? 28 τῆς ἄλλης] ἐκ διορθώσεως ἀντὶ τοῦ ἐρχή-
 θεν: ταῖς ἄλλαις 29 * μεμπτὰς 31 * κρυμῷ 33 * κηλῖσι

τῆς σῆς ὁ ἀψευδὴς ἀπαντήσῃ χειρὸς καὶ προσθήκη σοι γενήσεται βαρυ-
 τέρας τιμωρίας τὰ τῶν οἰκετῶν ἁμαρτήματα, κἄν τὴν σὴν πλημιμελοῦντες
 διαλανθάνωσι γινῶσιν· εἰ γὰρ σπουδαίως ἐκήδον τῆς αὐτῶν ζωῆς,
 εἰ τὴν ἀνήκουσαν ἐτίθης πρόνοιαν, εἰ πρὸς ἀρετῆς ἀνεβίβαζες παραινέ-
 5 σιν, οὐκ ἂν οὕτως ἦσαν πρὸς τὸ ἁμαρτάνειν πρόχειροι οὐδὲ ἄνετοι
 ταῖς ὁρμαῖς, ἀλλὰ τὸ μὲν τοῖς λόγοις, τὸ δὲ τοῖς φόβοις δεσμούμενοι,
 τὸ τῆς σωφροσύνης ἀγαθὸν ἄσυλον διετήρουν, σὺ δὲ ἔστιν ὅτε καὶ τῶν
 δούλων ἐπαιθανόμενος τὴν ἔκθεσμον καὶ βδελυρὰν διαγωγὴν καὶ
 ἀναγραφὴν μεγαλοφυχεῖς κακῶς καὶ περιφρονεῖς ἀπευκτῶς καὶ ὑπερ-
 10 βαινεις θεομισῶς, ἀνθρακας ἐπὶ τὴν σεαυτοῦ στορεῦων κεφαλὴν· φεῦ
 τῆς πολλῆς πορώσεως· φεῦ τῆς παραπλήκτου φρενός· ὡς οἰκτεῖρω σε,
 ἄθλιε, τῆς ἐκδεχομένης σε μετὰ μικρὸν ὀργῆς· ὡς ἀποκλαίομαι τὴν
 ἀναισθητοῦσαν τῶν οἰκεῖων συμφορῶν ἠλιθιωτάτην ψυχὴν· ἀνθρωπον
 ἐνεπιστεύθης, ἀνθρωπε, ὁμοιοπαθῆ, ὁμόδουλον, ὁμόσκηρον, καὶ τῷ
 15 θείῳ βαπτίσματι υἰὸν ἐποιήσω τοῦ ὑψίστου θεοῦ, εἶτα καταναρκῶν
 τῆς ἐπιμελοῦς εἰς αὐτὸν προνοίας, ποιεῖς υἰὸν ἀπωλείας, μήτε λόγον
 ἐφιστῶν χαλινοῦντα, μήτε φόβον ἀνακρούοντα, ὅλως δὲ ἐφεις πορνείαις
 αὐτὸν καὶ ἀτίμῳ πάσῃ διαγωγῇ, εἰ βούλοιο, καταφθείρεσθαι. ὦ τῆς
 παροῖνου φρενός, ὦ τῆς ἀναλγῆτου ψυχῆς, ὡς σπαράττομαι τὰ σπλάγχνα
 20 καὶ αὐτὰ τὰ αἰσθητήρια καὶ διασκοπτομαι τὴν ψυχὴν· μόνον ταῦτα
 καὶ λογιζόμενος καὶ διὰ τὸ φιλάδελφον καὶ συγγενὲς τῆς φύσεως καὶ
 συμπαθὲς τῆς οἰκειώσεως, ἐπὶ τοῖς σοῖς ὡς ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς ἀλγῶ, μᾶλλον
 δέ, ὡς πατὴρ ἀληθῆς, τοῖς σοῖς ἐπιστενάζω κακοῖς, προαιστορῶν ἤδη
 τὸ ἀφόρητόν σοι τῆς κολάσεως, ὃ ἡ δικαία τοῦ θεοῦ κρίσις ὑμῖν ἔτοι-
 Σ.702 25 μάζει τοῖς ἀνοῦ||θῆτητα καὶ ἀσφροῖνιστα παραπικραίνουσι, τοῖς ποιοῦσι
 σκευὴ ἀτιμίας τὰ τιμώτατα καὶ ἀπωλείας τέκνα, τοὺς ἐπὶ σωτηρίᾳ
 κτισθέντας καὶ περιποιηθέντας τῷ τιμίῳ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν αἵματι.
 ἀλλ' ὄψέ ποτε ἀνανήγατε τὴν πολλὴν ἀποθέμενοι ἀμβλυωπίαν, καὶ
 ἑαυτοὺς κἀκείνους, τοῦ αἰωνίου πυρὸς τῆς φοβερᾶς ἐξαρπάσατε γέννης,
 30 ὡς ἔγωγε λαιπὸν, τὸ ἐφ' ὑμῖν ἀθῶός τε καὶ ἀνέγκλητος· οὐ γὰρ ὑπεστει-
 λάμην τὴν ἐρχομένην εἰς ὑμᾶς ῥομφαίαν δηλῶσαι ὑμῖν. εἶθε δέ μοι
 παρῆν καὶ πάντας πειθηρίους λαβεῖν τῷ θείῳ στοιχειουμένους φόβῳ
 καὶ ταῖς ἀρίσταις ἐντολαῖς ἀριστα καὶ τελειουμένους· ἀλλ' ἐπειπερὶ εἰπεῖν
 μὲν καὶ συμβουλεῦσαι καὶ παρακαλέσαι δυνατόν, τὸ μὲν ἡμῖν ἄπαν
 35 γέγονεν, ὑμῶν δὲ ὅσαι μὲν εὐγενεῖς ψυχαὶ καὶ τοῦ μέλλοντος κριτη-

13 * ἠλιθιωτάτην
 παρακαλέουσαι

29 * γέννης
 35 * ὄσαι

34 * παρακαλέσαι (παρακελεῦσαι minus

ρίου ἐπαισθανόμεναι, συνήσουσιν, εἶ οἶδα, καὶ τῆς τῶν παίδων ἅμα καὶ τῶν οἰκετῶν καὶ τῶν ὑπὸ χεῖρα πάντων ἐπιμελήσονται σωτηρίας, μέγα ἑαυτοῖς ἐκ τῆς ἐπιμελείας ποριζόμενοι κέρδος, ὅσῃν ἐκ τῆς ῥαθυμίας τὴν κατάκρισιν, οἱ δὲ τῆς ῥαθυμίας υἱοὶ καὶ μετὰ τοσαύτην διαμαρτυρίαν τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένοντες, κακοὶ κακῶς ἐκκαύσουσι καθ' ἑαυτῶν δριμυτέ- 5 ραν τὴν τῆς κολάσεως κάμνον· ταῦτα λέγων πολλοὺς εἶλκε πρὸς ἐπιστροφὴν καὶ συνέναι παρεσκεύαζεν. εἰ δὲ τις ταῖς φιλαρέτοις ταύταις ὑποθήκαις μὴ ἐκρύπτετο, ἀλλὰ τὸ ἔκλυτον ἀνεπαίσθητον εἶχε καὶ τὸ ῥάθυμον ἀσωφρόνιστον, οὐδὲ ἐπιπλήξων, οὐδὲ σφοδρωτέρων ἐφείδετο ῥημάτων πρὸς τὸν τοιοῦτον, ἀλλὰ βαρύτερός τις ὠρᾶτο καὶ φοβερωτέραν 10 παρέτεινεν αὐτῷ τὴν ἀπὸ τῶν λόγων μάστιγα, κατατρέχων τῆς ἀμαλᾶκτου ψυχῆς πληκτικώτερον καὶ ὑπομιμνήσκων τῆς φοικώδους ἐκείνης καὶ ἀλαθῆτου ἐστάσεως, ἐν ἧ πάντα γυμνὰ τῷ κριτῇ καὶ τετραχλισμένα παρίστανται, ἡνίκα πολὺς μὲν ὁ μετᾶμελος, τὸ ἐκ τούτου δὲ οὐδὲ βραχὺ ὄφελος. φρονίμων οὖν ἔλεγε καὶ νουνεχῶν ὡς ἀληθῶς προφθῆ- 15 ναι τὴν ἐκεῖ πικρίαν καὶ λαθῆναι τὴν κακίαν διὰ τῆς ἐνταῦθα μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ἐπιόντα τὸν θάνατον ἡμερώτερον ἑαυτοῖς κατασκευάσαι καί, ὡς δυνατόν, κουφότερον· οὐ γὰρ πᾶσιν ὁμοίως πικρός, οὐδὲ πάντας ταῖς αὐταῖς κατατείνων ὀδύνας, ἀλλ' ἐνθα συνειδὸς ἐγκλήμασι βαρυνόμενον καὶ ψυχῇ κατάστικτος ἀμαρτήμασι, 20 πολλῷ πικρότερα ἐκεῖ καὶ δριμύτερα τὰ τοῦ θανάτου βέλη, οὐ χωρισμὸν μόνον ψυχῆς καὶ σώματος ἐργαζόμενα, ἀλλὰ τὴν προσδοκίαν τῶν μελλόντων ἐπεγείροντα πικρὰν καὶ ἄλλην καὶ πρὸ τῆς κολάσεως κόλασιν. οὕτω μὲν περὶ τὴν ψυχὴν τῆς ἀρχιερωσύνης διέκειτο ἐπιστάσιαν ὁ δεξιὸς ποιμὴν καὶ προθύεσθαι τῆς ποιμνῆς, εἰ δεήσειεν, ἔτοιμος, καὶ ταῦτα 25 φιλοπονῶν οὐκ ἐπαύετο, οὐδ' ὑπενεδίδου, οὐδ' ὄκλαζεν, ἢ Τυρσηρικῆ ὦν μικροῦ σάλπιγγος ἐν τῷ καταγγέλλειν ἀσιγήτως τοῖς λαοῖς τὰ σωτήρια, ἄξιον ἑαυτὸν τοῦ καλέσαντος ἀποδεικνύων καὶ εἰδώς, ἐφ' ᾧ παρὰ τῆς χάριτος ἐκλήθη καὶ τί τὸ ἔργον τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ προστασίας εἴτε προεδρίας. ἐπεὶ δὲ ἔδει κάκεινον ἀνθρωπον ὄντα μὴ ἀγνοῆσαι 30 τὴν κοινὴν τῆς φύσεως λειτουργίαν, μᾶλλον δὲ ἀναλῦσαι πρὸς τὸν ἡδὸν δεσπότην καὶ ἐπέραστον καὶ τῆς ἐκείνου μετέχειν || γλυκύτητος, πῶς Σ. 703 τοῦτο γίνεται; ἤδη μὲν γὰρ καὶ γῆρας αὐτῷ ὑπὸ τοῖς τῆς ἀρετῆς ἰδρωσὶ τὴν τοῦ σώματος ἀτονίαν παρείλετο· ἔτι δὲ καὶ νόσος τῷ γῆρα συνεπιθεμένη πρὸς τὸ κοινὸν καὶ ἀναπόδραστον ἐξεκαλεῖτο χρέος καὶ 35

3 * ἑαυταῖς? * ποριζόμεναι? 9 * σφοδρωτέρων 13 * ἐστάσεως 18 * κου-
φώτερον 20 ψυχῇ] ψυχῆ

τὴν ὀφειλὴν ἀπῆται τῆς φύσεως. ὁ δὲ ὡς ἤσθετο ὅσον οὐπω τέλος
 αὐτῷ τὴν ἐφήμερον ἔξουσιν ζωὴν, ἵνα μὴδὲ τῆς τελευταίας προσρή-
 σεως μὴδὲ τῆς ὀφειλομένης παρανώσεως μὴδ' ἐν ἐσχάτοις τὴν οἰκείαν
 ἀποστερήσοι ποιμνὴν, μετακαλεῖται μὲν ὅσον τοῦ βήματος, μετακαλεῖται
 5 δὲ καὶ ὅσον τῆς ἱερᾶς κηκλίδος ἐκτός. οἱ δὲ (οὐδὲ γὰρ οὕτω φόβος
 προθυμίαν ἐγείρει κινήσεως, ὡς πόθος πόδας πτεροῦ καὶ σχεδὸν ἵπτα-
 σθαι πρὸς τὸ ποθούμενον) θᾶπτον ἢ ἐκλήθησαν παρήσαν, προσφθῆναι
 τῶν πλησίον ἕκαστος καὶ πρῶτος τῆς θεοφιλοῦς γλώττης τὴν ἐθλο-
 γίαν κομίσασθαι περιφανῶς ἀξιόμαχόν τι κρίνοντες. ὡς δὲ περιστάντας
 10 ἀνθρώπους ἔγνω, καὶ μονονουχὶ χαίνοντας καὶ ὄλους ἐκκρεμεῖς τῆς ἡδίστης
 ἐκείνης καὶ συνήθους φωνῆς, ἀναπτύσσει τὸ μελίγλωπτον ἐκεῖνο καὶ
 πολλῶν χαρίτων ἀνάμεστον στόμα, καὶ τὰ τελευταῖα καί, ὡς ἔπος εἶπεῖν,
 ἐξιτήρια ὑπὸ ἡρεμαίᾳ καὶ γαληνῇ προσφθέγγεται φωνῇ· „σώζοισθέ μοι“,
 λέγων, „ἱερὰ συναυλία, ὅση τε ἐν πατράσι καὶ γέρονσι καὶ ὅση ἐν παισὶ καὶ
 15 ἀκμάζουσι, σώζοισθε ἐπὶ πᾶσι τοῖς σωτηριοῖς καὶ χριστοτεροπέσιν ἔργοις
 καὶ τὴν κατὰ θεὸν ἐδοκίμησιν φέρουσι· ταῦτα ὑμῖν τελευταῖα προσλαλῶ
 ὀήματα, συνταπτόμενος ὁμοῦ καὶ παρεγγυώμενος τὴν πολλὴν ἐκείνην
 καὶ φιλόπονον διδασκαλίαν τὴν ἐμὴν παρακαταθήκην ἄχραντον τηρεῖν
 καὶ ἀμείωτον, ὡς ἂν καὶ ὑμεῖς τῆς ἄνω τιμῆς ἀξιοθελήτε, ἀρίστης πολι-
 20 τείας μισθὸν τοῦτον εὐδράμενοι, κἄμοι εἴη ἐγκαυχᾶσθαι τῇ ὑμῶν λαμπρό-
 τητι καὶ ἐλλαμπρύνεσθαι παρὰ τῷ δικαίῳ καὶ φιλοτίμῳ μισθαποδότῃ
 Χριστῷ, οὗ τῇ δεξιᾷ νῦν ὑμᾶς παρατίθημι, τὴν ἀφ' ὑμῶν πορείαν ποιούμε-
 νος καὶ πρὸς ἐτέρας μονὰς καὶ σκηνὰς καλούμενος, ἀλλὰ καὶ μαρτυρό-
 μενος ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ παρεγγυώμενος, ἵν' εἴ τι τῶν
 25 οἰκείων κήδεσθε ψυχῶν, εἴ τι τῶν ἄνω μονῶν ἐφίεσθε, τὸ μείζον
 εἶπεῖν καὶ τὸ πᾶν ἐν βραχεῖ, εἴ τι ἑαυτοὺς στέργετε καὶ τὴν οἰκείαν
 περιέπετε σωτηρίαν, ὡς ἐδιδάχθητε, ὡς ἐπαιδευθήτε, οὕτως ἀναστρέ-
 φοισθε, οὕτως πολιτεύοισθε, ἀκόλοινθον ὑμῶν τὴν ζωὴν δεικνύντες καὶ
 ταῖς ἐμαῖς συμβαίνουσιν διδασκαλίαις, μᾶλλον δὲ ταῖς τοῦ πνεύματος,
 30 οὐδὲν γὰρ ἡμέτερον ἀνηγγείλαμεν, ἀλλ' ὅσα αἱ θεαῖα ἡμᾶς ἐμυσταγώ-
 γησαν γραφαί, προσέχετε ἑαυτοῖς, ἀδελφοί, καὶ μὴδὲν μὴδενὶ τὴν ἀρετὴν
 ἐγκοπτέτω, μὴ πλοῦτος, μὴ δόξα, μὴ ἐτέρα τις παρεμπεσοῦσα φροντίς
 δοῦλη καὶ νόθος καὶ πόρρω θεοῦ βάλλουσα, μὴ μόνον ὅτι ὑψηλοτέροις
 εἶναι τούτων ὀφειλόμενον ὑμῖν ἐστι καὶ δίκαιον, ἀλλ' ὅτι μὴδὲ ἔχει
 35 μὴδὲν αὐτῶν τὸ βέβαιον καὶ μόνιμον, ἀλλὰ κἂν τρυφῶν εἴπῃς, ὡς

2 * ἔξουσιν 5 * οἱ] ὁ 12. 16 τελευταῖα 14 ἱερᾶ. 19 * ὡσάν
 20 * ἐγκαυχᾶσθαι * ὑμῖν 25 * κήδεσθαι * ἐφίεσθαι

καπνὸς ἐλλείπει, κἄν εὐκλειαν, ὡς ὄναρ παίξει καὶ χρῆμά τι ἀπατηλὸν
καὶ ἀστάθμητον ὁ πᾶς τῶν ἀνθρώπων βίος, καὶ τὰ μὲν τῶν ἡδονῶν Σ. 704
ἰνδάλματα ὅσα καὶ οἷα μικρὸν εὐφραίνοντα ταχὺ διέπτῃ καὶ διέρρευσεν,
αἱ δ' ἐπ' αὐταῖς εὐθύναι καὶ τιμωρία παραμένουσι, φεῦ, αἰδίως τῇ
ψυχῇ καὶ αὐτῇ τοῦτο ἐγκαλουμένη, ὅτι τῷ μοχθηρῷ τούτῳ σαρκίῳ 5
προστεθεῖσα καὶ προσκνήσασα ὅλον ἑαυτὴν καὶ ὡσανεὶ ἐντήξασα τοῖς
πλάνοις καὶ ταπεινοῖς καὶ πολὺ τι κίβδηλον καὶ ἀπάτηλον ἔχουσι, τῶν
ὄντως ὄντων ὕπερεφρόνησεν ὥσπερ οἱ ἐν ἀσελήνῳ νυκτὶ καὶ βαθεῖ
σκότῳ πορευόμενοι καὶ τοὺς κἀχληκας ὡς μαργαρίτας συλλέγοντες,
μὴ γοῦν τῇ περὶ ταῦτα σπουδῇ καὶ ἀλογίστῳ φορᾷ καὶ συννεύσει ζη- 10
μιωθῆτε τὸ αἰδίου χρῆμα καὶ ἀθάνατον, τὰς ἡμετέρας ψυχὰς, μὴ, τεκνία
ἀγαπητὰ ἐν κυρίῳ καὶ ποθούμενα, μὴ τῆς ἐμῆς ποιήνης ὁ σκολιὸς
κατακαυχῆσθαι δράκων ὁ ποικίλος τὴν κακίαν καὶ δόλιος καὶ οὐδὲν
ἔχων ἀντεπινώητον εἰς πονηρίαν, ἢ ἐνὶ τινὶ τρόπῳ λάθῃ σατανεύσας
καὶ τῆς αἰωνίου ἀποβουκολήσῃ ζωῆς, ἀλλ' ἕκαστος ἑαυτὸν ὁράτω καὶ 15
τὸν βίον ῥυθμιζέτω πρὸς ἀρετὴν καὶ τῶν πλησίων τὴν εὐδοκίμησιν
οἰκείαν λογιζέσθω, μᾶλλον δὲ πρὸ τῶν ἄλλων οἱ τῷ καταλόγῳ τῷ
ἱερατικῷ ἐγκατελεγμένοι, ὅσῳ μείζων ἢ τιμῇ, τοσοῦτῳ μείζω καὶ τὴν
ἀρετὴν ἐπιδείκνυσθε, δότε τῷ πλήθει καλὰ παραδείγματα καλοῦ βίου καὶ
θεῷ πλησιάζοντος καὶ τοῦτο ὑμῖν εἰς κέρδος, τοῦτο ὑμῖν εἰς προσθήκην 20
ἀμοιβῆς παρὰ θεῷ· συμμερίτης ἔση τῶν μισθῶν τῷ ἐκ τῆς σῆς πολι-
τείας βελτιουμένῳ καὶ πρὸς ἀρετὴν ἀνατρέχοντι, κοινωνὸς τῶν στεφά-
νων, κοινωνὸς τῶν ἀντιδόσεων. ὁκνῶ γὰρ μνημονεῦσαι τῶν ἐναντίων,
ἵνα μὴ βαρύνω σου τὴν ἀκοὴν βαρεῖ καὶ φορτικῷ ἀκούσματι, οἷαν σεαυτῷ
προξενεῖς τὴν ζημίαν, ὅπως διπλοῦν τὸ κατάκριμα, φαύλης πολιτείας 25
ἀρχέτυπον τῷ λαῷ γινόμενος, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦτο καὶ σιωπῶντος ἐμοῦ
συνίης, ἀγνὰς χεῖρας, ἀγνὰς φρένας τῇ φρικτῇ πρόσαγε θυσία, εἰδὼς,
ὅτι μετὰ τῶν Χερουβὶμ ἔστηκας, μετὰ τῶν Σεραφίμ τέταξαι τὴν ἁγίαν
ἐκείνην καὶ μακαρίαν ἀναφέρειν φωνὴν καὶ τὴν φρικτῶδη μυσταγωγίαν
ἀποπληροῦν. οἱ ψάλλοντες, οἱ ἀναγινώσκοντες, οἱ πᾶσαν ἱερὰν λειτουρ- 30
γίαν ὑπηρετοῦντες, ἀγίως ἀναστρέφεσθε ἐν ἀγίῳ ὄλκῳ θεοῦ ἡμῶν, λαὸς
μου, ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου, ὃν εὐχομαι γενέσθαι ποιῆμιον ἐκλεκτόν,
κλήρον εὐλογημένον, μερίδα σεσωσμένην· λαὸς μου, γένεσθέ μοι καὶ
ὑμεῖς εἰς καύχημα, εἰς εὐφροσύνην, εἰς δόξαν, εἰς τιμὴν ἐν ἡμέρᾳ ἐπι-
σκοπῆς τοῦ μεγάλου καὶ μόνου κριτοῦ, μὴ ἐγκληθῆτε παρ' ἐκείνῳ τῷ 35
ἀδεκάστῳ δικαστῇ ὡς ἀπειθεῖς, ὡς ἀνήκοοι, ὡς τέκνα μωμητὰ, ὡς υἱοὶ

ἄνομοι. „πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν“, Παῦλος ὑμῖν διακελεύεται·
 „αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες“.
 μὴ παροξύνητε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ταῖς ἐπιμόνοις κακίαις ὑμῶν
 [κακίαις] διὰ τὴν τοῦ βίου ματαιότητα πάντα κνικῶντες καὶ ταράσσον-
 5 τες, κατεπαιρόμενοι ἱερέων τε καὶ ἀρχιερέων, καὶ κακὰς ἑαυτοῖς ἐν τῷ
 μέλλοντι δικαστηρίῳ ἀποθησαυρίζοντες τὰς ἀμοιβάς. μὴ κατεχέτω ὑμᾶς
 ὁ πηλός, μηδὲ ἡ κόμης τὰ φρονήματα ὑμῶν τρεφέτω, μηδὲ τὴν πολλὴν
 σαπρίαν καὶ τὸν βαθὺν βόρβορον καὶ τὸν ἄτιμον ἰλὸν τιμῆς ἄξια
 ἡγεῖσθε· τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὸ κίβδηλον τῶν τοῦ βίου πραγμάτων καὶ
 10 ἀποπτύσιον; τίτι οὐχὶ γινώριμον τοῦ βίου τὸ πολυπλανές καὶ μάταιον;
 Σ. 705 τίτι οὐχὶ δῆλον τὸ τῆς ζωῆς ἄδηλον καὶ ἀβέβαιον, ἧς ἐν μόνον ἢ ἐστὸς
 καὶ πάγιον τὸ πάντας θανάτῳ προδιδόναι, τὸ μηδένα δύνασθαι συν-
 τηρῆσαι ἑαυτὸν κρείττονα θανάτου καὶ τῶν ἐκείνου βρόχων ἐλεύθερον,
 τὸ δὲ πάντων χαλεπώτατον καὶ πολλῶν δακρῶν ἐπιεικῶς ἄξιον, ὅτι
 15 οὗς ἂν ἐαυτῇ ἐξαπατήσασα προσδήσῃ καὶ πολλοὺς ἑαυτῆς τοῦς πόθους
 κακῶς ἀναρρήξειε καὶ τῷ λίχνῳ δελεάσῃ καὶ τῷ λείῳ καταγοητεύσῃ,
 μικρὰ τέρψασα, ἄκοντα οἴμοι κολάζει· ἀσυνέτων δὲ καὶ κομιδῇ ἡλιθίων
 ὀλιγοχρονίου τέρψεως ἀνταλλάξασθαι πικρὰν οὕτω καὶ ἀνεξίτητον κόλα-
 σιν, ἧς μηδενὶ μὲν ὑμῶν γένοιτο πείραν λαβεῖν κύριε καὶ θεέ μου, εἰ
 20 δέ τις, ὡς ἀπεύχομαι, ἐμπεδεῖται, εἴσεται σαφῶς, ὡς μὴ ὄφελεν, ὡς
 παιδιά τις τὰ ἐνταῦθα κολαστήρια πρὸς τὰ μέλλοντα· εἰ γὰρ ἀνθρωποὶ
 τηλικούτων εἰσὶν ὀργάνων εὑρεταὶ καὶ οὕτως ἀφορήτων εἰς κόλασιν, ἢ
 τοῦ θεοῦ ὀργῇ τηλικὴν ἐτοιμάσει τιμωρίαν τοῖς παροργίζουσι καὶ μὴ
 ζητοῦσι μετάνοιαν· ἀκούομεν δέ, ὅτι κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, οὕτω καὶ
 25 ὁ θυμὸς αὐτοῦ. μηδεὶς οὖν ἀδελφὸς θελήσει πειραθῆναι θεοῦ ἀγα-
 νακτήςσεως, ἀλλ' ἕκαστος τὰ οἰκεία εὖ τιθέσθω καὶ μήτε νεότης εἰς
 μακροὺς χρόνους τὰς ἐλπίδας ταμειυέσθω, ἀλλὰ τὰ σικρτήματα τῆς
 σαρκὸς ἐπεχέτω, τοῖς τῆς ἐγκρατείας κατάγχον χαλινοῖς· οὐδὲ γὰρ οἶδε,
 ποία (;) φυλακῇ ὁ κλέπτῃς ἔρχεται, κλέπτῃς μήτε νέου μήτε γηραιοῦ
 30 φειδόμενος· μήτε τὸ γῆρας ἀναπιπτέτω καὶ ἀπελιπίζέτω τὴν ἐπ-
 ανόρθωσιν, εἴ τί που παρεσφάλῃ τοῦ πρέποντος, μηδὲ ὀργνύτω
 μείζονα τὴν πληγὴν, μηδὲ τὸ σύντριμμα χαλεπώτερον ἐργαζέσθω· τί
 γὰρ δεῖ ἐπιξάινειν τὰ ἔλκη καὶ προστιθέναι ἀνομίαν ἐπ' ἀνομίαν; ἄλλη
 δὲ τοῦ κριτοῦ ἀγανάκτησις ἀναπίπτειν τινὰ καὶ ἀναβάλλεσθαι τὴν
 35 ἰατρείαν καὶ ἐκλύεσθαι, δέον προφθάνειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομο-

1. 2 * Hebr. 13, 17. 4 * [κακίαις] 11 * ἐστὸς] ἐστὼς 18 * ἀνεξίτητον]
 ἀδεξιήτητον 29 * γηραιοῦ

λογήσει. τί πολλά λέγω; πλείω καὶ ταῦτα τῆς παρουσίας δυνάμεως, τὰς ἐντολάς οἴδατε, ὑπὸ ταύτας ὡς ὑπὸ μεγάλῳ φωτὶ πορεύεσθε καὶ φωτίζεσθε· καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ κατασχυνθῆ, ἐκεῖθεν ἀγαζόμενα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ τοῦ φωτός σκηνώματα εἶ ἴστε καταστήσετε, τῆς ἀτελευτήτου χαρᾶς μεθέξοντες“. καὶ ὁ μὲν ἐνταῦθα καταπαύει 5 τὸν λόγον, οὐ μετὰ μακρὸν δὲ καὶ τὴν πρόσκαιρον ζωὴν, ἧς ἐκ πολλοῦ τὴν διάξευξιν ἠγάπα, ὡς ἂν τὸ γεῶδες βάρος καὶ τὸ βρίθον ἐπὶ τὰ κάτω σκῆνος ἀποσεισάμενος πρὸς τὸν μόνον ἀναλύσῃ καὶ ἐπὶ τὰς ἀλύπους καὶ μακαρίας ἀποκατασταίῃ σκηνάς. ὁ δὲ πᾶς λαὸς τῆς Λακεδαιμόνος, τότε μᾶλλον αἰσθόμενος τῆς ζημίας (πέφθηκε γὰρ τὸ ἀγαθὸν 10 οὐχ οὕτω παρὸν, ὡς ἐκ χειρῶν ἀρπασθὲν τοῖς πολλοῖς καὶ παχυτέροις ἐπιγινώσκεσθαι), πρὸς οἰμωγὰς καὶ ἀνακλήσεις γοεράς ἐξενικῶντο καὶ μετὰ θρηῶν ὀμιλαδὸν συνέτρεχον ἔκθαμβοι ἐπὶ τῷ ἀκούσματι, παραπλήγες μικροῦ ὁμοῦ καὶ ἔκφρονες· οὕτω γὰρ αὐτοὺς διετίθει τὸ πάθος· ἄλλοι γε μὴν ἄλλας διεθρήγουν καὶ ἄλλοι ἐπ' ἄλλοις ἐκόπτοντο· καὶ 15 ἦν πολὺθρονος τις ὁ θρηῆνος καὶ πολὺγλωσσος· ἦκουσας || ἂν γερόντων Σ. 706 τὸν τροφέα, τὴν βακτηρίαν, τὴν παράκλησιν ἀποδυρομένων· καὶ ἐαυτῶν ὄλην δυστυχίαν τὴν ἐκείνου ἀποβίωσιν ἀποκαλούντων καὶ τὸ γῆρας λοιπὸν βαρυνόμενων καὶ ἀποστεργόντων τὴν ζωὴν καὶ ταῖς οἰκείας ἐπαρωμένων πολιαῖς, ὅτι τοσοῦτω πάθει καὶ τοιοῦτω θεάματι ἐφυλάχθη- 20 σαν, ἀλλ' οὐ προέφθησαν τῇ ἀποτόμῳ τοῦ θανάτου τομῇ τὰς πολλὰς τῶν συμφορῶν τρώσεις καὶ τὰς ἀμυθῆτους τῶν ἀνιαρῶν πληγὰς, οὐδὲν ἄλλο οὐδὲ τὰ τῶν χηρῶν πρόσωπα ἢ συνεχεῖ κατεργέοντο τῇ τῶν δακρύων λιβάδι· κἀκεῖνοι τὴν ζωὴν ἀπελέγοντο· κἀκεῖναις ἐδικταῖος ὁ πᾶσι φευκτός ἐνομιζέτο θάνατος· καὶ ἀρχὴν ζόφου, ἀρχὴν τῆς ἀφω- 25 τίστου νυκτός τῶν θλίψεων, ἀρχὴν συμφορῶν ἀπαραμυθῆτων τὴν παροῦσαν τότε ἡμέραν καὶ ἐδέχοντο καὶ ὠνόμαζον· ἀρχὴν ὄντως χηρείας τῆς σιδηρᾶς καμίνου τῆς δυστήνου βιοτῆς, ἣν ἐν ταῖς τῶν συζύγων ἀποβολαῖς ἐπιγινῶναι παρὰ τῆς ἐκείνου δεξιᾶς ἐκωλύθησαν. καὶ ὄργανοι τὰ αὐτὰ ἀπωδύροντο, τὸν πατέρα περιπαθῶς ἄγαν, τὸν φιλό- 30 στοργον ἀνακαλούμενοι· καὶ πᾶσα ἡλικία ἐλεεινῶς τὰ προπεμπτήρια ἐκόπτετο· οὐδὲ γὰρ ὁ πλούτῳ κομῶν ἔλαττον ὠρᾶτο κατηφιῶν τοῦ πένητος, ἀλλ' ὁ μὲν τὸν σωφρονιστὴν ἐν νῶ βαλλόμενος, τὸν πρὸς θεὸν μεσίτην, τὸν ἡμερον παιδευτὴν καὶ εὐμέθοδον, ὅπως χρῆ μεταχειρίζεσθαι τὸν πλοῦτον καὶ οἰκεῖον ποιεῖν τὸν ἀλλότριον, οὐ δ, ὅπως 35 τὰ τῆς πενίας ἀνιαρὰ εὐχαρίστως φέρειν, καὶ ἀμφοτέρω ὁμοίῳ κέντρῳ

14 μικροῦ] λέξις ἐν τῇ ἕξῳ φῶ γεγραμμένη χειρὶ τοῦ βιβλιογράφου. 23 χειρῶν

τῆς ἀθυμίας νυττόμενοι, ὁμοίως εἰς δάκρυα κατεφέροντο καὶ ὁμοίως
 γοερὰν ἀνέπεμπον φωνὴν καὶ μύχιον ὑπεστέναζον, ἀποβαλόντες, φεῦ,
 τὸν τεχνίτην καὶ γνήσιον ἰατρὸν καὶ φιλάνθρωπον. ὦ τίς ἂν τοῦ τότε
 καιροῦ τὰ πάθη ἐκτραγωδήσειε, δάκρυα ἐν ἀνδράσι, δάκρυα ἐν γυναιξί,
 5 καὶ ταῦτα θερμὰ καὶ ταῦτα κροουνηδὸν ἐκχεόμενα, ἀφ' ὧν περιδήλωσ
 ἐδηλοῦτο τὸ φίλτρον καὶ ἡ ἐγκάρδιος στοργὴ πάντων καὶ ἡ θερμὴ
 πίστις ἢ πρὸς τὸν ἑαυτῶν ποιμένα καὶ διδάσκαλον. καὶ συνέρρεον ἐπι
 τὴν κηδείαν ἡλικία πᾶσα καὶ πᾶσα ἰδέα βίου καὶ πᾶν ἐπιτήδευμα·
 οὐ δοῦλος ὑστέρει, οὐ δεσπότης, καὶ ἄρχων τῷ ἰδιώτῃ συνέτρεχε, προ-
 10 ληφθῆναι ὑπ' ἐκείνου ζημίαν ἠγούμενος· ὅλοι περιφανῶς ἐξεκενοῦντο
 οἴκοι, καὶ παρθένος θαλαμευομένη χρόνῳ καὶ ἀρρένων ὄψιν ἐκκλίνουσα
 κατετόλμα τότε τῆς ἐξόδου καὶ τὴν αἰδῶ μικρὸν ἀπετίθετο, ὡς οὐδὲν τοσοῦ-
 τον ζημιωθησομένην τῷ ὀφθῆναι βραχύ, ὅσον καρπωσομένη κέρδος
 ἐκ τῆς τοῦ ἱεροῦ σώματος προσπαύσεως, εἶπερ τυχεῖν τούτου γένοιτο.
 15 ἐπτέρου καὶ τὰς γηραιὰς σάρκας καὶ μαρανθείσας τῷ χρόνῳ ἢ τῆς εὐλο-
 γίας ἐλπίς, καὶ πᾶσαι ἀγναιὶ καὶ πᾶσαι ἄμφοδοὶ ἐστενοῦντο τῷ πλήθει,
 οὐ τὸ προσελθεῖν μόνον καὶ ψαῦσαι τοῦ παναγίου σώματος, ἀλλ' ἤδη
 καὶ τὸ προσιδεῖν τὴν ἰσάγγελον ἐκείνην πολιὰν ἀγιασμόν ἠγούμενων πάν-
 των καὶ στερορὰν εὐλογίαν καὶ μεγίστων τινῶν ἀπόλαυσιν.
 20 Ἄλλ' ἡμεῖς μέντοι ταῦτα, ὧ θεῖα καὶ ἱερὰ κεφαλὴ καὶ πατριαρχῶν
 Σ. 707 σύσκηρε, || μικρὰ μὲν οὐκ ἀρνούμεθα καὶ τῆς σῆς μεγαλειότητος πολὺ τι
 ἐκπίπτοντα, ὅμως δ' οὐκ ἐλάττω τῆς δυνάμεως, εἰ καὶ τῆς προθυμίας
 ἐλλιπέστερα· σὺ δέ, ὁ περὶ θεὸν ὦν καὶ περὶ τὴν ἄνω χορεύων χαρὰν
 καὶ τῷ ἀνεσπέρῳ φωτὶ ἀγαζόμενος, μηδὲ ἡμῶν τῶν ἐν τῷ σκοτεινῷ
 25 τούτῳ σαρκίῳ ἐνειριμένων ἐπιλάθοιο, ἀλλὰ καὶ τῷ ἱερῷ τῆς σῆς ποιμνης
 ποιμένι συμποιμαίνοις καὶ κοινωνοῖς τῶν φροντίδων γνησίως, ταύτην
 ἀμοιβὴν τῆς εἰς σέ θεομῆς ἀγάπης ἀντιδιδούς, καὶ αὐτὴν τὴν ὑπὸ τῇ σῇ
 φίλῃ δεξιᾷ ποιμανθεῖσαν ἀγαπητῶς ποιμνην περιέποις ὡς πρότερον ἢ
 καὶ ἔτι θερμοτέρου καὶ ἐν εὐσεβείᾳ συντηροῖς καὶ βίου καθαρότητι ἀγνοῦς
 30 τὰς ψυχάς, ἀγνοῦς τὰ σώματα, παριστῶν θεῷ, καὶ τῇ κάτω ταύτῃ
 σκηνῇ καὶ τῶν οὐρανίων ἀντιτόπῳ καὶ εἰς αὐτὴν εἰσάγων τὴν οὐράνιον
 μάνδραν, ἄξια τοῦ ἐκεῖ νυμφῶνος περικειμένους ἐνδύματα, κάμοι δὲ
 ταῖς θερμοταῖς σου πρεσβείαις ἀμαρτημάτων ἄφρῃσιν πρυτανεύοις καὶ
 ἀμείψαιο τὸν μικρὸν τοῦτον πόνον εὐλογίαις σαῖς καὶ ταῖς διὰ βίου
 35 προστασίαις, μηδέ τι δυσχεραίνοις, ὅτι μακρὰν που τῆς ἀξίας ἐκτετο-
 πίσαμεθα, οὐδὲ γὰρ ἐπεπηδήσαμεν σου τοῖς ἐγκωμίοις ὡς δοκοῦντες

ἔχειν τι εἰπεῖν τῆς σῆς ἀνεφίκτου ἀρετῆς ἐφικνούμενον, ἀλλ' ἐπιταγῇ
 δουλεύοντες καὶ πατρὶ πειθόμενοι πνεύματι ἀγομένῳ, καὶ ᾧ ἀπειθεῖν
 κίνδυνος οὐ μικρός, τοῦτον ὑπήλθομεν τὸν ἀγῶνα· εἰ δὲ καὶ παιδῶν
 φελλίσματα πατράσιν εἰσὶ φίλτατα, δέξαι καὶ ταῦτα προσηγῶς, κάμου
 τοῦ ἐπιταχθέντος εἰπεῖν καὶ πάντων τῶν τὰς ἀκοὰς ἠδέως τῷ περὶ σέ 5
 πόθῳ ὑπεχόντων τούτοις τοῖς διηγήμασι, θερμῶς προῖτασο, πάσας
 κοιμίζων τὰς συμφοράς, πᾶσαν γαλήνην δωρούμενος καὶ εἰς τὴν μέλ-
 λουσαν χαρὰν ποδηγῶν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ
 φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος
 σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ καὶ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ πνεύματι πάν- 10
 τοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ἀθησαύριστοι λέξεις.

Ἀθησαυρίστους λέξεις ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λεξικοῖς (ἦτοι ἐν τῷ ἠθασαυρῷ τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου, τῷ λεξικῷ τοῦ Sophocles¹), τῷ τοῦ Α. Κωνσταντινίδου — κατὰ Liddel καὶ Scott²) — καὶ Στεφάνου Κουμανούδη³) ἀπήνησα ἐν τῷ Βίῳ τὰς ἑξῆς:

ἀδεξιότητος (ιδὲ ἀνωτέρω σελ. 50. 1).

ἀπενκτῶς (ιδὲ ἀνωτέρω σελ. 45. 28).

αὐχμηρία (ιδὲ ἀνωτέρω σελ. 43. 10).

βαρυτάλαντος (ιδὲ ἀνωτέρω σελ. 31. 19).

διαθρηνεῖν (ιδὲ ἀνωτέρω σελ. 50. 33).

μελίγλωττος (ιδὲ ἀνωτέρω σελ. 44. 12, 47. 29). Ἐν τοῖς λεξικοῖς ἀναγράφεται μόνον ὁ τύπος: μελίγλωστος.

μεταχειροτονεῖν (ιδὲ ἀνωτέρω σελ. 31. 19).

ὀλόνυκτος (ιδὲ ἀνωτέρω σελ. 29. 29).

περιδήλως (ιδὲ ἀνωτέρω σελ. 51. 24).

πολλώνυμος (ιδὲ ἀνωτέρω σελ. 44. 4).

σατανεύειν (ιδὲ ἀνωτέρω σελ. 48. 33).

συμποιμαίνειν (ιδὲ ἀνωτέρω σελ. 52. 10). Ἐν τοῖς λεξικοῖς σημειοῦται μόνον: συμποιμαίνεσθαι.

1) Greek Lexicon of the Roman and Byzantine periods. New York 1888.

2) Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης. Τόμ. Α'—Δ'. Ἐν Ἀθήναις 1901—3

3) Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λεξικοῖς. Ἐν Ἀθήναις 1883.

Note de la Direction.

La Direction de la revue n'a pas eu la possibilité d'envoyer à M. Vées les épreuves du texte (p. 27—52). En conséquence M. le professeur Krašeninnikov a eu l'obligeance d'en corriger les dernières épreuves. Ses corrections du texte et ses conjectures qui ne correspondent pas au manuscrit sont désignées dans les notes par l'astérisque *.